

Clearinghouse – forskningsserien

2012 nummer 10

**Forskningskortlægning og forskervurdering
af skandinavisk forskning i året 2010
i institutioner for de 0-6 årige (førskolen)**

af

Michael Søgaard Larsen
Jan Kampmann
Sven Persson
Thomas Moser
Niels Ploug
Dorte Kousholt



DANSK CLEARINGHOUSE
FOR UDDANNELSESFORSKNING

DANMARKS PÆDAGOGISKE UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

København 2012

**Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2010
i institutioner for de 0-6 årige (førskolen)**

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning

er en enhed ved Institut for Uddannelse og Læring (DPU), Aarhus Universitet

Titel	<i>Clearinghouse - Forskningsserien. Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2010 i institutioner for de 0-6 årige (førskolen)</i>
Copyright	© 2012 by Danish Clearinghouse for Educational Research
ISSN	19045255
Reviewgruppe	Professor Jan Kampmann, Roskilde Universitet Professor Sven Persson, Malmö högskola Professor Thomas Moser, Høgskolen i Vestfold, Direktør Niels Ploug, Danmarks Statistik Lektor Dorte Kousholt, Århus Universitet
Medarbejdere fra Clearinghouse	Michael Søgaard Larsen, Hanna Bjørnøy Sommersel; Rune Müller Kristensen; Anne Bang-Olsen; Mette Thornval;
Sektion	Teknisk rapport
Forfattere	Michael Søgaard Larsen, Sven Persson, Jan Kampmann, Thomas Moser, Niels Ploug, Dorte Kousholt
Dansk Clearinghouses referencenummer	Projekt SR11
Publikationsmåned og -år	Februar, 2012
Denne rapport citeres som	Larsen, M.S. Jan Kampmann, Sven Persson, Thomas Moser, Niels Ploug, Dorte Kousholt (2012) Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2010 i institutioner for de 0-6-årige (førskolen). <i>Clearinghouse Forskningsserien.2012:10</i> . København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, Aarhus Universitet
Kontaktadresse (adresse, telefon, e-mail)	Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU) Aarhus Universitet Tuborgvej 164 2400 København NV Telefon: 8716 1300 mssl@dpu.dk www.dpu.dk/clearinghouse

Forord

Hermed udkommer den femte forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i institutioner for de 0-6årige (førskolen). Denne kortlægning er om forskningen fra året 2010. De fire tidligere kortlægninger behandler forskningen fra 2006, 2007, 2008 og 2009. Projektet er udført af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning som et samarbejdsprojekt med Danmarks Evalueringsinstitut. Projektet støttes desuden af Det Kongelige Kunnskapsdepartementet i Norge og Skolverket i Sverige.

Dataindsamling, analyse og manuskriptskrivning er foregået i perioden fra 1. april 2011 til 31. december 2011.

I Clearinghouse er vi taknemmelige for, at reviewgruppen af aktive travle forskere, der har været knyttet til projektet, har ydet en stor og værdifuld arbejdsindsats - ikke mindst med at tilvejebringe pålidelig kvalitetsvurdering af forskningen.

Danmarks Pædagogiske Bibliotek har på vanlig effektiv vis hjulpet med at fremskaffe de mange dokumenter, som årsrapporten bygger på. Det skal de have tak for.

Endelig siger vi i Clearinghouse tak til *Enheden for Dagtilbud for Børn, Danmarks Evalueringsinstitut*, for opgaven. Vi har været glade for det gode samarbejde med specialkonsulent Persille Schwartz og områdechef Anne Kjær Olsen.

Redaktionen er afsluttet i december 2011.

Michael Søgaard Larsen

København, 3. december 2011

Sammenfatning

Hvad ønsker vi at få at vide?

Arten og kvaliteten af skandinavisk forskning i året 2010 i dagtilbud for de 0-6-årige gennem en forskningskortlægning og forskervurdering.

Hvem ønsker at vide det og hvorfor?

Projektet er udført af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning som et samarbejdsprojekt med Danmarks Evalueringsinstitut. Projektet støttes desuden af Det Kongelige Kunnskapsdepartementet i Norge og Skolverket i Sverige.

EVA anvender resultatet af den gennemførte forskningskortlægning og -vurdering til udarbejdelse af en årsrapport til dagtilbudsområdet i Danmark, hvor især nye forskningsmæssige udviklingslinjer og fund betones. Data fra projektet indgår desuden i en database om forskning i dagtilbud for de 0-6-årige.

Hvad fandt vi frem til?

At der i året 2010 blev publiceret 51 undersøgelser om dagtilbud for de 0-6-årige. Heraf havde 12 data fra Danmark, 21 data fra Norge og 19 data fra Sverige, 2 havde data fra ikke-skandinaviske lande. I årets studier var der kun to komparative, dvs. sådanne som på én gang undersøger forhold i mere end ét land. 42 af undersøgelserne har god videnskabelig kvalitet.

Det pædagogiske personale er undersøgelsesgenstand i 61 % af årets studier. I 57 % indgår børnene. Forældre kun i 6 % af undersøgelserne.

49 % af årets undersøgelser inddrager slet ikke et bredere samfundsmæssigt perspektiv i undersøgelsens analyser. Et sådant perspektiv findes i 51 % af undersøgelserne.

47 % af undersøgelserne anvender et etnografisk design, efterfulgt af holdningsundersøgelser (22 %) og casestudier (14 %). I årets forskning er der 25 % af studierne, som anvender kvantitativ analyse. Feltets typiske forskning har et kvalitativt design.

De 42 undersøgelser om institutioner for 0-6 årige i Skandinavien, udgivet i 2010 med tilfredsstillende forskningskvalitet, har dannet grundlag for identificering af 5 temaer. Alle undersøgelserne er sorteret i disse: Relationer, læreproces, ledelse og profession, det aktive barn, dagtilbud som organisation i samfundet.

Hvordan kom vi frem til disse resultater?

Projektet har haft tre hovedfaser: Først søgte vi i alle relevante kilder efter forskning, som er udkommet i året 2010. Derpå sorterede vi de fundne undersøgelser for at sikre, at kun relevante undersøgelser blev medtaget. Så trak vi de relevante data ud af undersøgelserne bl.a. ved hjælp af et it-software udviklet specielt til dette formål ved London Universitet. Endelig blev de relevante undersøgelser sorteret og sammenlignet og på den måde kortlagt og vurderet.

Hvor kan man finde mere information?

Undersøgelsen indgår i *Evidensbasen*, som Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning har etableret, se <http://www.dpu.dk/clearinghouse>. Her kan man også finde et link til det forskningsgrundlag, *Konceptnotatet*, som styrer forskningsprocessen i Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.

Data fra undersøgelsen indgår ligeledes i databasen NB-ECEC, der er tilgængelig på <http://www.nb-ecec.org>

Endelig kan man læse mere om udvalgte dele af forskningen i magasinet Bakspejlet og i webartikler, der udgives af Danmarks Evalueringsinstitut.

1 Indhold

1	<i>Indhold</i>	9
1	<i>Baggrund</i>	13
1.1	Baggrund og problemfelt	13
1.2	Formål	13
1.3	Reviewgruppe	14
1.4	Rapportens struktur	14
2	<i>Forskningskortlægningens metodiske grundlag</i>	17
2.1	Design og metode	17
2.2	Kortlægningens begrebsmæssige univers	17
2.3	Søgning	18
2.3.1	Anvendte søgeprofiler	20
2.4	Screening: kriterier for inklusion og eksklusion	21
2.4.1	Fase 1: Reference-screening	21
2.4.2	Fase 2: Fuldtekst-screening	22
2.5	Genbeskrivelse af studier	22
2.6	Samlet oversigt over reviewprocessen	24
3	<i>Karakteristik af forskningen i 2010</i>	27
3.1	Almen karakteristik	27
3.2	Sigte, design og metode	28
3.3	Indhold	32
3.4	Vurdering af forskningskvalitet	34
4	<i>Udvalgte resultater af forskningen i 2010</i>	37
4.1	Relationer: kompetence, interaktion, positionering og socialisering	37
4.1.1	Indledning	37
4.1.2	Børns indbyrdes relationer, positioneringer og forhandlinger	37
4.1.3	Betydning af relationer og pædagogiske initiativer i forhold til udvikling af sociale og andre kompetencer.	40

4.1.4	Opsummering	42
4.2	Læreproces: Form, indhold og sprog	42
4.2.1	Introduktion	42
4.2.2	Læring og børns deltagelse i læreprocesser	43
4.2.3	Sprog og sprogvurderinger	44
4.2.4	Børn med behov for særlig støtte	46
4.2.5	Opsummering	46
4.3	Ledelse og profession: identitet og roller	47
4.3.1	Introduktion	47
4.3.2	At være leder i dagtilbud	47
4.3.3	Pædagogers professionelle identiteter og kompetencer	48
4.3.4	Opsummering	50
4.4	Det aktive barn: Fysisk aktivitet, leg og sundhed i dagtilbud	51
4.4.1	Introduktion	51
4.4.2	Betingelser for samt omfanget eller graden af fysisk aktivitet i dagtilbuddet	51
4.4.3	Leg	53
4.4.4	Helse	54
4.4.5	Forskningsoversigt i idrætsvidenskabeligt perspektiv	55
4.4.6	Opsummering	55
4.5	Dagtilbud som organisation i samfundet: Dokumentation, evaluering og indhold	56
4.5.1	Dagtilbuds rolle i udviklingen af børns kognitive evner	56
4.5.2	Dagtilbud og arbejdet for ligestilling mellem kønnene	57
4.5.3	Kvalitet og dokumentation i dagtilbud	58
4.5.4	Dagtilbud og udviklingen af nationalstatsorganiseringen og demokrati	59
4.5.5	Den økonomiske styring af dagtilbud	60
4.5.6	Opsummering	60
5	<i>Perspektiver</i>	61
5.1	Forskningen i tal	61
5.2	Forskningens indhold	64
5.3	Forskningens design og metode	66
5.4	Forskningskortlægningen	68
6	<i>Appendiks 1: Et eksempel på en genbeskrivelse</i>	69

6.1	EPPI-Centre data extraction and coding tool for education studies Version 2.0	69
7	<i>Appendiks 2: Resuméer og indeksering af 42 undersøgelser omtalt i kapitel 4</i>	<i>85</i>
8	<i>Samlet oversigt over kortlagte undersøgelser</i>	<i>127</i>

1 Baggrund

1.1 Baggrund og problemfelt

Denne rapport behandler skandinavisk forskning om dagtilbud for 0-6årige, der blev udgivet i 2010. Det er femte gang, at Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning foretager en kortlægning og kvalitetsvurdering af årets forskning.

De tidligere udgivne fire årsrapporter er tilgængelige på www.dpu.dk/clearinghouse under publikationer.

De fire tidligere rapporter er disse:

Nordenbo, S.E. et al. (2008). *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2006 i institutioner for de 0-6 årige*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, ISBN 978-87-7684-249-9. I denne rapport bliver den omtalt som Nordenbo et al., 2008.

Nordenbo, S.E. et al. (2009). *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2007 i institutioner for de 0-6 årige*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, ISBN 978-87-7684-291-8. Her omtales den som Nordenbo et al., 2009.

Nordenbo, S.E. et al. (2010). *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2008 i institutioner for de 0-6 årige*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag, ISBN 978-87-7684-291-8. I det følgende omtales den som Nordenbo et al., 2010.

Larsen, M.S. et al. (2011). *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2009 i institutioner for de 0-6 årige. Clearinghouse Forskningsserien 2012:10*. ISSN: 19045255. København: Clearinghouse, Aarhus Universitet. I det følgende omtales den som Larsen et al., 2011.

Organiseringen af arbejdet i forbindelse med de tidligere forskningskortlægninger er i det væsentlige bevaret i denne kortlægning om forskningen fra 2010.

Forskningskortlægningerne er gennemført af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning på baggrund af et initiativ fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Kortlægningerne sigter mod at skabe bedre indsigt i indhold og resultater af forskningen om institutioner for de 0-6 årige. En sådan bedre indsigt kan skabes gennem løbende forskningsoversigter (forskningsmapping) over feltets kvalificerede og relevante forskning.

1.2 Formål

Målet har været at skabe en forskningskortlægning og forskervurdering af al relevant og kvalificeret forskning om dagtilbud for 0-6 årige fra året 2010 i Danmark, Norge og Sverige for på denne baggrund at realisere to primære formål:

1. At lette adgangen til god skandinavisk forskning på dagtilbudsområdet ved at skabe overblik over eksisterende forskningsdokumenter, der gennem peer-reviews er vurderet til at leve op til internationalt anerkendte kvalitetskriterier.
2. At synliggøre god skandinavisk forskning i dagtilbud for de 0-6-årige i en international sammenhæng, bl.a. ved at data fra det her gennemførte projekt indgår i Nordic Base on Early Childhood Education and Care (NB-ECEC).

1.3 Reviewgruppe

Clearinghouse har sammensat en *reviewgruppe* til arbejdet med forskningskortlægningen og -vurderingen: Den har disse medlemmer:

Professor Sven Persson Malmö högskola
Lektor Dorte Kousholt, Århus Universitet
Professor Jan Kampmann, Roskilde Universitet
Professor Thomas Moser, Høgskolen i Vestfold
Direktør Niels Ploug, Danmarks Statistik

Reviewgruppens medlemmer er alle aktive forskere på kortlægningens emneområde. Det er derfor væsentligt at notere sig, at vi har undgået interessekonflikter for alle i forbindelse med arbejdet med kortlægningen: I tilfælde, hvor et reviewgruppemedlem har deltaget i selve arbejdet eller rapportskrivningen af et studie, er genbeskrivelse og kvalitetsvurdering af studiet gennemført af andre reviewgruppemedlemmer. Hvis et medlem af reviewgruppen tidligere har fungeret som medforfatter med en forfatter til et af årets studier, er genbeskrivelsen og kvalitetsvurderingen ligeledes gennemført af andre.

1.4 Rapportens struktur

Det metodiske grundlag for forskningskortlægningen og vurderingen gennemgås i kapitel 2. Her beskriver vi, hvilke ressourcer og databaser, vi har afsøgt og hvilke søgeprofiler der er anvendt for at finde frem til alle årets undersøgelser på feltet. Derpå behandler vi, hvordan det, der er fundet i søgningerne, er screenet for relevans. Alle relevante undersøgelser er derpå genbeskrevet og kvalitetsvurderet. Fremgangsmåderne og grundlaget herfor, gennemgår vi derefter. Her indgår tildeling af lav, middel eller høj evidensvægt. Denne sortering benytter vi til at finde frem til den forskning, som vi kan fæste lid til.

I Kapitel 3 findes en almen karakteristisk af alle relevante undersøgelser på feltet fra 2010. Her giver vi en samlet karakteristisk af hele årets forskning. Der vil også her indgå sammenligning med tidligere års kortlægninger.

Kapitel 4 giver en tematisk fremstilling alene baseret på de undersøgelser, som er vurderet som pålidelige, i.e. de er blevet tillagt en middel eller høj evidensvægt. Temaerne er valgt, så undersøgelsesernes samlede sigte, design, metode, indhold og resultater sættes i spil i forhold til aktuelle problemstillinger i dagtilbud for børn i Skandinavien. I valg af temaer har det også været sigtet at kunne ramme indhold af al eller næsten al pålidelig forskning fra året 2010.

Kapitel 5 er skrevet på baggrund af analysen i kapitel 3 og 4 og med det sigte at give et overordnet billede af årets pædagogiske forskning på området i lyset af tidligere års forskning og i lyset af den internationale forskning på feltet.

Rapporten har tre appendikser: I kapitel 6 er der et eksempel på en fuld genbeskrivelse af en undersøgelse. Kapitel 7 indeholder resuméer fra alle de undersøgelser, som er omtalt i kapitel 4. Kapitel 8 indeholder referencerne til alle de undersøgelser, som indgår i årets forskningskortlægning. Alle referencer er fra 2010, derfor er de alle uden årstal.

2 Forskningskortlægningens metodiske grundlag

2.1 Design og metode

Kortlægningen er gennemført i overensstemmelse med Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskningens konceptnotat.¹ Heri findes beskrivelse af det principielle metodiske grundlag for denne forskningskortlægning.

Den konkrete arbejdsproces er desuden ved projektets start konkret beskrevet i en protokol. Processen består i systematisk og transparent gennemløb af en række trin med anvendelse af ekspliciterede metoder. Dette beskrives nærmere i kapitlet her.

I arbejdet er der for at sikre systematisk transparens anvendt to typer af software. Som tidligere år er softwaren, EPPI Reviewer anvendt til at håndtere referencer og studier i forskningskortlægningen.² Dernæst er softwaren Sharepoint anvendt til at håndtere og dokumentere kommunikation, beslutningsgrundlag og rapportskrivning.³

Forskningskortlægningen er skabt i et tæt samarbejde mellem medarbejdere fra Clearinghouse og Reviewgruppen på grundlag af genbeskrivelser og kvalitetsvurdering af alle relevante undersøgelser.

I EPPI Reviewer findes en spørgeramme udviklet af *EPPI-Centre* ved *Institute of Education, University of London* til brug for arbejde med systematiske reviews og forskningskortlægninger i pædagogik- og uddannelsesforskning. Denne spørgeramme er her suppleret med en yderligere spørgeramme, der indholdsmæssigt går tættere på dagtilbudsfeltet. Den sidstnævnte er udformet af reviewgruppen i samarbejde med Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.

2.2 Kortlægningens begrebsmæssige univers

Den opgave, der her løses er: "at foretage en *forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2010 i dagtilbud for de 0-6årige*". Det heri indeholdte begrebsmæssige univers er afgrænset på følgende vis:

"Skandinavisk" indebærer, at der skal være tale om undersøgelser udført i ét eller flere af de skandinaviske lande: Danmark, Norge og Sverige.

Ved "forskning" forstås primær forskning, der er afrapporteret i overensstemmelse med sædvanlige forskningsmæssige fremgangsmåder med det sigte at undersøge ekspliciterede forhold. Undersøgelser, der er udført i studieøjemed indgår ikke. For eksempel indgår opgaver fra BA-, Master- og kandidatniveau, ikke. PhD-afhandlinger og afhandlinger på tilsvarende niveau erhvervet i ét af de skandinaviske lande indgår dog.

¹ <http://www.dpu.dk/omdpu/danskclosinghouseforuddannelsesforskning/konceptnotat/>

² EPPI-Reviewer. Softwaren er nærmere beskrevet på producentens hjemmeside: <http://eppi.ioe.ac.uk>

³ Der er redegjort mere udførligt for Sharepoint her: http://www.sharepointhosting.com/video_tutorials.html

"2010" skal være publiceringsår for undersøgelsens afrapportering. Tidspunktet for gennemførelsen (dataindsamling, analyse etc) af den afrapporterede undersøgelse spiller ingen rolle her.

"Daginstitutioner" forstår vi i denne rapport altid som "dagtilbud for de 0-6årige børn". Desuden forstår vi ved "institutioner" i Danmark: "dagpleje, vuggestue, børnehave og integrerede institutioner", i Norge: "daghjem, barnehage og familiebarnehage", og i Sverige: "daghjem, familjedaghem, lekskola og förskola". 6årige kan gå i børnehaveklasse; derfor indgår disse også. I bestemmelsen af den institutionelle ramme har det været et krav, at studierne adresserer relevant institution både i sigte, dataindsamling og resultater. F.eks. indgår studier, der undersøger et forhold både i skole og dagtilbud for 0-6årige alene, hvis det i sigte, data og resultater har bidrag, der særskilt beretter om dagtilbudene.

Der er benyttet dansk terminologi i rapporteringen af forskningskortlægningen:

I denne rapport anvender vi udtrykket 'dagtilbud for børn' eller 'dagtilbud' som samlet betegnelse for daginstitutioner for de 0-6årige børn. Når en undersøgelse angår en enkelt dagtilbudstype, anvender vi den særskilte (nationale) betegnelse for denne f.eks. 'børnehaven' eller förskolan (Sverige).⁴

2.3 Søgning

Det foran beskrevne begrebsmæssige univers har været bestemmende for valget af databaser og ressourcer. I de udvalgte databaser og ressourcer er der efterfølgende udformet søgeprofiler også ud fra dette univers.

Clearinghouse har udført alle søgningerne. Reviewgruppen har haft mulighed for at drøfte og korrigere både valgte ressourcer og baser samt anvendte søgeprofiler. Reviewgruppen har ligeledes haft mulighed for at foreslå yderligere referencer. Der er ikke indkommet forslag fra Reviewgruppen til referencer, som ikke allerede var fundet.

De databaser og ressourcer, der er afsøgt samt antallet af hits, fremgår af Tabel 2.1. Alle søgeprofiler og hits er lagt ind i softwaren EPPI-Reviewer.

⁴ Vi har dog valgt at fastholde samme titel for denne publikation som for de tidligere års kortlægninger.

Ressource	Søgedato	Hits
Norbok (Norge)	04/04/2011	40
Bibsys Forskdok publikasjoner (Norge)	05/04/2011	382
Libris (Sverige)	04/04/2011	126
Skolporten.com (Sverige)	04/04/2011	13
Dansk pædagogisk base (Danmark)	04/04/2011	169
Forskningsdatabasen (Danmark)	04/04/2011	47
ERIC(CSA)	04/04/2011	33
Handsearch of 3 Scandinavian Journals	14/04/2011	11
References from Review Group		0
References from References		2

Tabel 2.1: Foretagne søgninger

Først og fremmest er den norske og svenske nationalbibliografi, samt Dansk Pædagogisk Base valgt til afsøgning. Disse baser burde i princippet, når der søges på litteratur fra 2010, indeholde alle bogudgivelser om forhold i dagtilbud. Dette er imidlertid ikke tilfældet. Der er derfor suppleret med søgning i de almene nationale forskningsdokumentationssystemer.

Søgningen i det norske forskningsdokumentationssystem BibsysForskdok gav i år exorbitant mange hits. Dette er forbundet med, at de norske forskere nu registrerer en overordentlig stor del af deres aktiviteter i systemet, herunder også ganske mange som ikke har interesse i denne kortlægningsammenhæng. Langt de fleste af disse er ressourcetyper som deltagelse i radioprogrammer, avisartikler, populærvidenskabelige fremstillinger, foredrag og bidrag til lærebøger. Disse ser nu ud til at blive registreret så godt som komplet i systemet, men primærforskning er det helt klart ikke. Bibsys Forskdok giver mulighed for at frasortere disse dokumenttyper inden upload. Det har vi valgt at gøre i år.⁵

Det svenske nationale forskningsdokumentationssystem, forskning.se, blev imidlertid ikke anvendt til dette formål. Problemet her var dels søgesystemets relative uanvendelighed til specifik søgning, dels databasens orientering mod projekter, ikke mod publicering knyttet til projekter. For Sveriges vedkommende er der derfor i stedet søgt i www.skolporten.com.

Ud over de faktisk anførte søgesteder, er det også i år overvejet at søge i den danske (Artikelbasen), norske (Norart) og svenske (Artikelsök) artikeldatabase. Dette er imidlertid fravalgt. Vi har fastholdt dette fravalg, da vi fortsat skønner, at forskning i dagtilbud

⁵ Det faktiske antal uploadede referencer i EPPI-Reviewer er fra denne ressource 60. 322 referencer er screenet fra som forkerte dokumenttyper.

for 0-6 årige ikke primært publiceres i skandinaviske tidsskrifter. Det forholder sig snarere sådan, at der i de skandinaviske lande primært publiceres i rapport eller bogform, og der derefter eventuelt formidles sekundært i de skandinaviske tidsskrifter. Undtagelser herfra er *Scandinavian Journal of Educational Research*, *Nordisk Pedagogik*, samt *Nordisk Barnehageforskning*. Disse tre tidsskrifter er derfor hånd søgt særskilt for året 2010.

Desuden er ERIC (i CSA-versionen), verdens største pædagogiske database, ligesom de tidligere år blevet afsøgt for internationale eller udenlandske bidrag på feltet fra skandinaviske forskere.

2.3.1 Anvendte søgeprofiler

Norbok:

((Daginstitution? OR barnehage? OR familiebarnehage? OR daghjem? OR førskole?) OR D=(372.2? OR 372.11? OR 643.5? OR 362.712?)) AND år=2010

Bibsys Forskdok:

aar = 2010 AND (tittel-ord = daginstitution? OR tittel-ord = barnehage? OR tittel-ord = familiebarnehage? OR tittel-ord = daghem? OR tittel-ord = førskole? OR tittel-ord = dagt? OR tittel-ord = daycare? OR tittel-ord = kindergarten? OR tittel-ord = nursery school? OR tittel-ord = preschool? OR tittel-ord = crèche)

Libris:

Kun böcker:

ÅR:2010 AND land:sw AND (kl:Em-c.01 OR kl:Eab.01 OR förskolan OR daghem OR lekskola OR förskolepedagogik OR familjedaghem OR dagis)

Skolporten

Below: Forskning & Utveckling

Below: Avhandlingar

Below: 2010

Handsearch of all titles mentioned

Dansk Pædagogisk base:

ul=dk og år=2010 og (dk=37.21 eller dk=37.22 eller dk=37.24 eller dk=37.28 eller daginstitution? eller børnehave? eller dagpleje? eller vuggestue? eller førskole? eller småbørnspædagogik? eller dagtilbud?)

Forskningsdatabasen:

daginstitution*=børnehave*=dagpleje*=vuggestue*=førskole*=småbørnspædagogik*= dagtilbud*=preschool*=kindergarten*=daycare*=crèche*=nursery school*
med filter år=2010

ERIC

(PT=(142 reports: evaluative) or PT=(143 reports: research)) and (norway* or norwegian or denmark* or danish or sweden? or swedish or scandinavia* or nordic)

Date Range: 2010 to 2010

Limited to: Education Level is Early Childhood Education or Kindergarten or Preschool Education

Hånd søgning af tre tidsskrifter 2010 årgangen

'Scandinavian Journal of Educational Research', 'Nordic studies in Education' og 'Nordisk Barnehageforskning' er hånd søgt efter artikler om dagtilbud.

2.4 Screening: kriterier for inklusion og eksklusion

Årets litteratur om dagtilbud for de 0-6-årige i Skandinavien bliver fundet ved at søge i de valgte ressourcer med de valgte søgeprofiler. Mellem ressourcernes indhold er der et vist overlap. Dette er også med til at sikre, at alt bliver fundet. Der blev derfor forventeligt fundet dubletter, i alt 30, ved søgningerne. Dubletterne er fjernet. Derefter er de resterende referencer sorteret efter relevans, dvs. screenet.

I screeningen har der været fokus på to forhold:

For det første det indholdsmæssige. Vi efterspørger studier om institutionaliserede dagtilbud for 0-6 årige. For at kunne inkluderes, skal forskningen direkte forholde sig til dette. Det er således utilstrækkeligt, at et studie implicit kan eller kunne have betydning for daginstitutioner og dagtilbud. Vi søger ikke viden om børn eller pædagoger generelt. Kravet er at barne- eller pædagogperspektivet skal være eksplicit behandlet i forhold til dagtilbud.

For det andet fremstillingsformen. Vi efterspørger primær rapportering af forskning. Derfor er populære fremstillinger, lærebøger, ren forskningsformidling, videnskabelige metodediskussioner etc. ikke blevet inkluderet. Rapportering af primær forskning skal som minimum indeholde et forskningsspørgsmål, en metodedel og en konklusion.

Rapporter fra evaluering eller fra forsøg er således ikke blevet ekskluderet uden videre. Det forholder sig sådan, fordi der både i forbindelse med evaluering og forsøgsarbejder kan være tale om primær forskning. Kravet er imidlertid til denne såvel som til anden forskningsrapportering, at der relateres til anden forskning i form af teori eller empiri. Konsekvensen heraf er, at studier af evaluerende karakter, som indeholder et forskningsspørgsmål, metodedel og en konklusion, IKKE inkluderes, hvis de ikke er relateret til den eksisterende forskningslitteratur i form af kendt empiri, kendte teoridannelser eller ekspliciterede kendte metodologier.

Kvaliteten af studierne (de enkelte forskningsprojekter) har ikke spillet nogen rolle for overvejelserne om inklusion/eksklusion. Inklusion af studier har alene været forbundet med krav om, at de i form og indhold var relevante.

Screeningen er gennemført i to faser:

2.4.1 Fase 1: Reference-screening

Efter fjernelse af dubletter blev alle referencer sorteret i de fire kategorier, der er anført i Tabel 2.2 herunder. I de skandinaviske databaser er der i reglen en relativ beskednen datamængde (forfatter, titel og ikke meget mere) til rådighed om litteraturen. Re-

ferencer, der undervejs blev vurderet at have utilstrækkelige informationer, blev derfor løbende søgt suppleret med *abstract* eller anden information via ekstra søgning. I referencescreeningen er i øvrigt inkluderet både alt, der *med sikkerhed* kunne inkluderes, og alt, som der kunne være tvivl om.

2.4.2 Fase 2: Fuldtekst-screening

Den bog, rapport eller artikel, som en inkluderet reference viser hen til, blev derefter skaffet og læst. På baggrund heraf blev der foretaget en ny screening med de samme kriterier - nu på baggrund af hele dokumentets tekst.

Begrundelse for eksklusion/inklusion	Begrundelsen ekspliciteret	Antal
Eksklusion: Forkert institution	Ikke om aktiviteter i dagtilbud for 0-6 årige	89
Eksklusion: forkert dokumenttype	Ikke primær forskning: fx debatlitteratur, lærebøger, policy dokumenter, undersøgelses- metodisk litteratur, eksamensopgaver på niveau under PhD-afhandlinger	643
Eksklusion: studiet er behandlet i tidligere år ⁶	Studiet er relevant, men indgår i en tidligere forskningskortlægning	5
Inkluderet	Undersøgelser, evalueringer, rapporter fra forsøgs- og udviklingsarbejder	56
Markering: utilstrækkelig information nu	Referencen giver en beskrivelse der ikke er tilstrækkelig til at retfærdiggøre inklusion/eksklusion	0

Tabel 2.2: Oversigt over den samlede screening

2.5 Genbeskrivelse af studier

I EPPI Revieweren findes en systematik for genbeskrivelse af studier inden for pædagogik og uddannelsesforskning. Den indebærer at mål, indhold, design og resultater kan udtrages af undersøgelser. Denne systematik, 'EPPI-Centre data extraction and coding tool for education studies V2.0', er anvendt ved genbeskrivelse af alle inkluderede studier.⁷ Systematikken er udarbejdet af EPPI Centre på baggrund af deres mange års arbejde med evidens. Systematikken er udformet til brug for pædagogisk forskning, men det er alment. Den indgår som en del af EPPI Reviewer softwaren. (Jfr. afsnit 6.1).

I EPPI-reviewer er der udover genbeskrivelse også foretaget kvalitetsvurdering af alle inkluderede undersøgelser. De tidligere af os udgivne forskningskortlægninger er dog ikke genbeskrevet. Derfor er det kun 55 af de 56 inkluderede referencer, der indgår i genbeskrivelser af denne årgangs 51 undersøgelser.

I arbejdet med genbeskrivelse og kvalitetsvurdering er peer review princippet systematisk anvendt: Alle genbeskrivelser og kvalitetsvurderinger er udført af medarbejdere fra

⁶ Sådanne referencer vil blive koblet til beskrivelsen af studierne fra tidligere år i databasen NB-ECEC

⁷ Nærmere beskrevet her: <http://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=1913>

Clearinghouse på en måde, hvor en enkelt person har været ansvarlig for specifikke studier. Reviewgruppens medlemmer har, udover at se og kommentere genbeskrivelserne fra Clearinghouse, selv kvalitetsvurderet alle inkluderede studier. Alle inkluderede studier er vurderet af mindst én fra Clearinghouse og mindst én fra Reviewgruppen. Mulige interessekonflikter er dog undgået, jf. bemærkningen i afsnit 1.3.

Der har været særligt fokus på grundlaget for kvalitetsvurderingen, idet der på baggrund af konkrete studier fra årets forskning har været en tværgående principiel diskussion og afklaring af dette. I dette har både reviewgruppe og Clearinghouse deltaget.

I forskningskortlægningen skabes der overblik på tværs af alle studier. Baggrunden herfor er, at alle studier genbeskrives med ét og samme system. Princippet om *tertio comparationis* bringes her i anvendelse i.e. sammenligning mellem to forhold muliggøres ved at indføre et tredje (fælles) element. På denne vis kan studier med forskellige mål, designs og resultater indgå i én fortælling.

I genbeskrivelserne besvares der en række spørgsmål om alle studierne, således at sammenligning bliver mulig. Systemet er strukturelt opdelt i sektioner, der er underdelt i spørgsmål, der igen er underdelt i multiple choice svarmuligheder. Overalt er det muligt at koble uddybende kommentarer sammen med afkrydsnings svar. Indholdsmæssigt dækker den anvendte spørgeramme en undersøgelses formål, kontekst, design, metode, resultater, forsknings- og rapporteringskvalitet. De fleste spørgsmål er rettet mod forskning af mere kvantitativ art, men der er også spørgsmål rettet specifikt mod kvalitativ forskning. Genbeskrivelserne omfatter både beskrivende og vurderende momenter. Som tidligere nævnt er al rapportering af primærforskning, uanset kvalitet, inkluderet og genbeskrevet. For at et studie kan indgå i de tematiske analyser og konklusioner, skal det være rapporteret med en sådan kvalitet, at der kan fæstes lid til resultaterne.

I overensstemmelse med traditionen inden for systematiske review vedrører en del spørgsmål interventioner. Sådanne er der ikke mange af i den skandinaviske forskning om dagtilbud for 0-6årige. Denne forskningskortlægnings specifikke indholdsområde, dagtilbud for 0-6årige, rammes heller ikke tilstrækkeligt præcist med EPPI reviewerens almene system. Derfor er der udviklet og anvendt et ekstra review-specifikt genbeskrivelsessystem. Det er strukturelt opbygget på samme måde som EPPI-reviewerens system og dækker følgende: Aktører, pædagogiske aktiviteter, institution, institution i samfundet, alder (jf. afsnit 6.2).

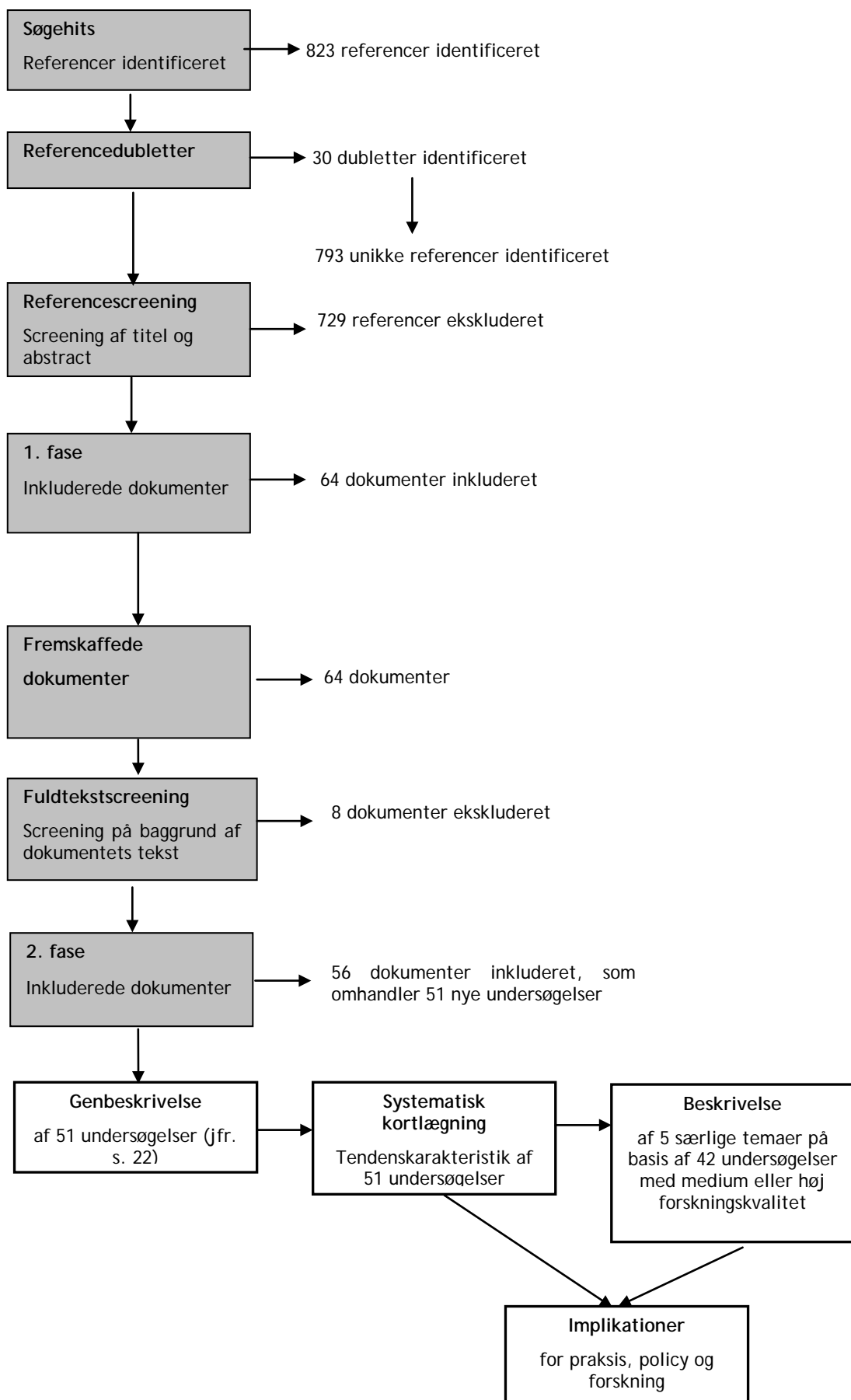
Reviewgruppen har genovervejet genbeskrivelsessystemet og har valgt med små redaktionelle ændringer at fastholde det system, som blev anvendt i analysen af forskningen fra de fire tidligere år. For dette taler ikke mindst, at denne fremgangsmåde muliggør sammenholdning af analyserne af forskningen fra 2006 til 2010.

Genbeskrivelserne er ganske omfattende. Hvert studie bliver udredt med i alt 117 spørgsmål. Et eksempel på en fuld genbeskrivelse findes i kapitel 6.1

Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2010 i institutioner for de 0-6 årige (førskolen) er skrevet på basis af disse genbeskrivelser samt ved at gøre brug af EPPI softwarens muligheder for søgning, analyse og rapportgenerering.

2.6 Samlet oversigt over reviewprocessen

I Figur 2.1 på næste side er vist processen *fra søgning til forskningskortlægning og forskervurdering*. Hele processen er gennemført med fælles ansvar hos Reviewgruppen og Clearinghouse. Hvor den ene part har udført arbejdet har den anden fungeret som reviewer og omvendt.



Figur 2.1: Processen fra søgning til kortlægning

3 Karakteristik af forskningen i 2010

Medarbejdere fra Clearinghouse har i samarbejde med Reviewgruppen genbeskrevet og vurderet den skandinaviske forskning om institutioner for de 0-6årige udgivet i 2010. Dette kapitel karakteriserer denne forskning nærmere.

Der var 51 studier i 2010 som opfyldte kriterierne for inklusion i kortlægningen: Klar målsætning, redegørelse for design og metode samt teoretisk kontekstualisering. Det er disse studier, der redegøres nærmere for her. Studiernes almene, metodisk/designmæssige og indholdsmæssige karakteristika behandles. Fremstillingen rundes af med en gennemgang af studierne forskningskvalitet. Senere i kapitel 4 vil der alene blive set på studier, som vurderes at have tilstrækkelig forskningskvalitet.

3.1 Almen karakteristik

Studierne fordeler sig på lande, som vist i tabellen herunder:

	Studier total
Danmark	12
Norge	21
Sverige	19
Data fra andre ikke-skandinaviske lande	2

Tabel 3.1: Inkluderede undersøgelser fordelt på de lande, hvor der indsamles data (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Af kortlægningens 51 studier, har 23 norske data, 19 svenske data og 12 danske data. To af undersøgelse har derudover data fra ikke-skandinaviske lande. Ét af studierne indtager desuden på én gang data fra mere end ét skandinavisk land.

I 2010 var det således i Norge, der blev publiceret mest forskning på feltet med 21 studier. I Danmark blev der publiceret mindst med 12 studier. Det almindelige er at studierne er forankret i ét land. Et komparativt perspektiv findes kun i to af studierne.

Studiernes publiceringsprog, fremgår af tabel 3.2 herunder:

	Studier total
Dansk	10
Norsk	11
Svensk	13
Engelsk	17

Tabel 3.2: Sprog, der er publiceret på (N=51)

Tabel 3.2. viser, at der primært publiceres på ét af de tre skandinaviske sprog, 1/3 af årets studier er dog publiceret på engelsk. Derved er de gjort tilgængelige for den internationale pædagogiske praksis, policy og forskning.

Ses der nøjere på, hvem der er forfattere til de 53 tekster, der relaterer sig til de 51 studier, viser det sig, at 30 har én forfatter, medens 23 har to eller flere forfattere. Det sidste er forbundet med, at flere af studierne er hel eller delvis afrapportering af større undersøgelser med flere deltagende forskere.

En række studier, men desværre ikke alle, giver oplysninger om, hvordan undersøgelsen er finansieret. Dette er vist i tabel 3.3

	Studier total
Forskningsråd	10
Ministerier/styrelser/kommuner	10
Universiteter/forskningsinstitutioner	14
Foreninger - herunder fagforeninger	5
Private fonde	6
Uoplyst	20

Tabel 3.3: Undersøgelsesernes finansiering
(N=51) Flere kodninger pr. undersøgelse er mulig

Den typiske undersøgelse på feltet er således finansieret af forskningsinstitutionerne selv, den offentlige forvaltning eller af forskningsrådene. Mange projekter er finansieret af mere end én kilde. Bemærkes kan det også, at en større del af forskningsprojekterne, 20 i alt, ikke oplyser om deres finansiering.

3.2 Sigte, design og metode

I dette afsnit bliver der redegjort nærmere for undersøgelsesernes formelle videnskabelige karakteristika. Der ses nærmere på undersøgelsesernes overordnede sigte, de anvendte designs samt dataindsamlings-, og analysemetoder.

Tabel 3.4 viser studierne fordelt på overordnet sigte:

	Studier total
Beskrivende	35
Udforskning af relationer	11
'What works'	2
Metodeudvikling	3
Forskningssyntese	2

Tabel 3.4: Undersøgelsesernes overordnede sigte (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Der er en kraftig dominans af studier med et overordnet beskrivende sigte. Dette er forskning, som sigter mod at tilvejebringe viden om, hvad det er, der foregår? Hvilke processer der er i spil i? Hvilke fænomener, der kan iagttages? I årets forskning er der 35 af disse (69 %). 11 (22%) af undersøgelserne er rettet mod 'Udforskning af relationer' (mellem faktorer, forhold og fænomener). 'What works' og 'metodeudvikling' og 'forskningssyntese' fylder ikke meget i årets forskning med en andel på henholdsvis 2, 3 og 2.⁸ *What works' indikerer at det undersøges om en indsats eller intervention virker. Metodeudvikling handler om at udvikle de analysemetoder, der kan tages i brug til at undersøge fænomener i dagtilbud. Forskningssyntese er rettet mod at etablere viden på tværs af enkeltundersøgelser.

Tabel 3.5 viser undersøgelsesernes fordeling på anvendte forskningsdesigns:

⁸ Alle angivelser af % i teksten er overalt beregnet i forhold til antal undersøgelser - ikke i forhold til antal svar.

	Studier total
Etnografisk	24
Holdningsundersøgelse ("views study")	11
Tværsnitsstudie	6
Dokumentstudie	4
Case study	7
Cohort study	1
Aktionsforskning	1
Case-control study	1
Review (ikke systematisk)	2
Eksperiment med ikke tilfældig gruppedannelse	1
Longitudinelt studie	2
Methodologisk studie	2
Sekundær dataanalyse	1

**Tabel 3.5: Undersøgelsesernes anvendte designs
(N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)**

Flere studier anvender på én gang mere end ét design, derfor er der registreret flere designs, 64, end studier, 51. Etnografisk design er det markant mest anvendte med 24 (47 %) forekomster. 11 (22 %) har holdningsundersøgelse som design. 7 (14 %) af studierne anvender case study design, medens henholdsvis 6 (12 %) og 4 (8 %) af undersøgelserne anvender tværsnitsstudie og dokumentstudie som design. De øvrige nævnte designs er sjældne, men dog forekommende i den skandinaviske dagtilbudsforskning fra 2010.

De metoder, der er anvendt til dataindsamling er vist i tabel 3.6:

	Studier total
Indsamling af officielle dokumenter (læseplaner, etc)	6
Fokusgruppe interview	12
Præsentation af scenario (fotos etc)	3
Observation	27
En-til-en interview (face to face eller telefon)	24
Eksamination	1
Testning af fysisk bevægelse	2
Sekundære data (eks. offentlig statistik)	5
Selvudfyldt spørgeskema	11
Selvskabt dagbog eller rapport	2

Tabel 3.6: Undersøgelsesernes anvendte dataindsamlingsmetoder (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Studierne anvender mange og forskelligartede metoder til dataindsamling. Flere studier gør brug af mere end én metode. Der er registreret 93 anvendte metoder i de 51 studier. Mest udbredt er anvendelsen af 'observation og 'én til én interview' med henholdsvis 27 (53 %) og 24 (47 %). 'Fokus gruppe interview' med 12 (24 %) forekomster, samt 'selvudfyldt spørgeskema' der anvendes i 11 (22 %) af studierne, er også meget anvendt. Ingen af de øvrige dataindsamlingsmetoder fylder markant meget i årets forskning.

Når de indsamlede data skal analyseres, finder dette også sted med anvendelse af mange forskellige analysemetoder.

13 af årets studier anvender kvantitativ analyse. Kun to af undersøgelserne gør alene brug af helt enkle sammentællinger af kategoriserede data. De kvantitative studier anvender typisk mere avancerede statistiske metoder som faktoranalyse og regressionsanalyse. Signifikansberegning gennemføres ofte i en eller anden form. Blandt årets studier er der også et eksempel på en analyse gennemført på baggrund af økonometrisk teori.

De kvalitative designs fylder markant mest i forskningen. Dataanalysen i disse giver mange eksempler på en, ofte teoretisk funderet, anvendelse af diskursanalyse, narrativ analyse, hermeneutisk tolkning eller fænomenografisk analyse. Typisk giver der også en redegørelse for trianguleringsprocessen i dataanalysen. I materialet er der dog også enkelte studier, som er knap så eksplicite om dataanalysen. Det er en særlig udfordring for de kvalitative studier, at gennemføre tolkning, kategorisering og kondensering under fastholdelse af kontekst og dybde. Udfordringen er der for alle de kvalitativt orienterede studier, men de møder den i forskelligt omfang. Udfordringen er forbundet med, at en analyse med stor indholdsmæssig dybde er svær at fastholde i sin kontekst, og omvendt en analyse med stor kontekstforankring er svær at fastholde i sin indholdsmæssige dybde.

3.3 Indhold

Tabel 3.7 viser studierne overordnede emnemæssige fordeling:

Svarkategori	Antal studier
Vurdering (assessment)	12
Undervisning og læring	4
Læreplan (curriculum)	13
Politik (Policy)	6
Lige muligheder (Equal opportunities)	13
Organisation og ledelse	7
Klasseledelse (classroom management)	1
Metodologi	3
Pædagogkarriere	3
Fysisk aktivitet / sundhed / leg	11
Andre	8

Tabel 3.7: Overordnede emner eller fokusområder (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Studierne kan sorteres indholdsmæssigt på ganske mange måder. Emnemæssigt er studierne ganske spredt, men der er flest studier med overordnede fokus på 'ligeværdige muligheder' 13 (25 %), 'læreplan' 13 (25 %), vurdering 12 (24 %) og 'fysisk aktivitet' 11 (22 %).

I kortlægningens reviewspecifikke del er defineret seks didaktiske kategorier, som belyser hvilke aspekter ved den pædagogiske virksomhed i institutionerne, der gøres til genstand for undersøgelse. Studierne fordeling på disse kategorier fremgår af Tabel 3.8:

Svarkategori	Antal studier
Hensigt og mål	5
Vurdering, evaluering, kvalitetssikring og -udvikling	14
Grundlæggende værdier og etik	17
Indhold	16
Metoder og arbejdsmåder	12
Arbejde med/baseret på styringsdokumenter (børnehavlov; læreplan; etc.)	5

Tabel 3.8: Træk ved den pædagogiske virksomhed som blev belyst gennem undersøgelse (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Forskningen fra 2010 er præget af mange studier om 'grundlæggende værdier og etik' 17 (33 %), 'indhold' af aktiviteterne i dagtilbud 16 (31 %), 'vurdering, evaluering, kvalitetssikring og -udvikling' 14 (27 %) samt metoder og arbejdsmåder 12 (24 %).

I den reviewspecifikke spørgeramme behandles også dagtilbud som social organisation eller socialt system. Sorteringen af de inkluderede undersøgelser på dette fremgår af Tabel 3.9 herunder.

Svarkategori	Antal studier
Relationer og kommunikation	15
Lærende organisation	5
Inklusion/eksklusion	10
Socialt system	11
Ledelse og organisation	8
Fysisk miljø	7
Kategorien kan ikke anvendes	10

Tabel 3.9: Aspekter ved dagtilbud som social institution som indgår i undersøgelsen (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

'Relationer og kommunikation' 15 (29 %), 'socialt system' 11 (22 %) samt 'inklusion/eksklusion' 10 (20 %) fylder her mest. Det forhold at 10 (20 %) af studierne ikke har dette moment med i undersøgelsen, er også værd at bemærke.

I den reviewspecifikke kortlægning er der også set på, om undersøgelserne sætter institutionerne i et (bredere) samfundsmæssigt perspektiv. Tabel 3. viser studierne fordeling på dette.

Svarkategori	Antal studier
Institutionens position i samfundet	17
Politisk og økonomisk baggrund og kontekst	12
Historiske og kulturelle betingelser og kontekster	5
Kategorien kan ikke anvendes	25

Tabel 3.10: Dagtilbud i et samfundsperspektiv (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

Det er markant at 25 (49 %) af studierne *ikke* inddrager det samfundsmæssige perspektiv i undersøgelsen. I disse studier indgår der slet ikke analyse af forholdet mellem dagtilbud og det omgivende samfund anskuet historisk eller samfundsvidenskabeligt. Når perspektivet inddrages, er 'institutionens position i samfundet' med 17 (33 %) hyppigst analyseret i undersøgelsen. Dagtilbud set i samfundsperspektiv indgår således i ca. halvdelen af årets studier.

Tabel 3.11 viser studierne fordeling på hvilke aktører, de undersøger:

Svarkategori	Antal studier
Personale 1: i institutionerne	31
Børn	29
Forældre	3
Personale 2: "rundt om" institutionerne (administration og forvaltning, kommunale, regionale og statslige myndigheder, fagforeningsrepræsentanter, politikere; konsulenter, etc.)	7
Ikke nærmere specificeret eller andre aktører	6

Tabel 3.11: Aktører som undersøgelse er rettet mod (N=51; flere kodninger pr. undersøgelse er mulig)

De fleste studier, 31 (61 %), undersøger det pædagogiske personale i institutionerne. 29 (57 %) af undersøgelse har børnene med. Personale "rundt om" institutionen undersøges sjældnere, 7 (14 %). I årets forskning er der kun ganske få undersøgelser, der inddrager forældrene 3 (6 %).

Ét indholdsmæssigt forhold, der også kan karakterisere forskningen, er om forskningen undersøger en intervention. Enten en sådan, der er etableret forud for forskningen, eller en intervention skabt i forskningsprojektet. I 2010 er der 5 studier, 10 %, som undersøger interventioner (Bygdeson-Larsson, Carlsen, Danmarks Evalueringsinstitut, Herskind, Kolås). At der kun er få sådanne studier er i god overensstemmelse med det store antal af årets studier, der er beskrivende eller udforsker relationer, jfr. Tabel 3.4. og det lille antal studier der gør brug af eksperimentelle designs, jfr. tabel 3.5. Havde der været mange undersøgelser af interventioner i årets forskning, ville dette have kunnet aflæses i en anden fordeling af studierne sigte og design.

3.4 Vurdering af forskningskvalitet

I vurderingen af forskningskvalitet er der anvendt sædvanlig videnskabelig praksis. Dvs. det er det offentliggjorte om de 51 inkluderede undersøgelser, der er taget stilling til.

Blandt kriterierne for inklusion til denne forskningskortlægning er, at studiet har en klar rapportering af forskningsdesign og -metode. Det der ses nøjere på her, er kvaliteten af denne rapportering.

Vurdering af forskningskvalitet har visse almene momenter, der for så vidt er uafhængige af det i forskningen konkrete valgte design. Et eksempel herpå er vurderingen af selve argumentationsgrundlaget for valg af design til undersøgelsen. Forskningskvalitet kan dog ikke med rimelighed betragtes helt uafhængigt af forskningsdesign. Her handler det om bl.a. at få fastlagt, om det valgte design så er gennemført (=læs rapporteret) på bedst mulig måde for det pågældende design. Videre er det centralt at se nøjere på det etablerede designmæssige, og på anden vis, etablerede grundlag for et studies konklusioner. Fordelingen af studierne på forskningsdesign, som findes Tabel 3.5, giver derfor væsentlig baggrundsinformation til dette afsnit.

Tabel 3.12 på næste side viser svarene på spørgsmålene i EPPI spørgerammen, som direkte anvendes til at vurdere studierne forskningskvalitet.

Spørgsmål	Ja, antal studier	Nej, antal studier
Er kontekst for studiet adækvat beskrevet?	49	2
Er studiets mål klart rapporteret?	47	4
Er der en adækvat beskrivelse af samplet anvendt i studiet, samt af hvordan samplet blev identificeret og rekrutteret?	43	8
Er der en adækvat beskrivelse af metoder brugt til dataindsamling?	42	9
Er der en adækvat beskrivelse af metoder anvendt til dataanalyse?	40	11
Er studiet rapporteret med tilstrækkelig transparens?	36	15
Beskriver forskerne hvor studiets originale data er tilgængelige?	4	47
Undgår forfatterne selektiv rapporteringsbias? (rapporteres der om alle variable fra forskningsspørgsmålet?)	36	15
Er der etiske problemer forbundet med studiets fremgangsmåde?	17	34
Er der et tilstrækkeligt rationale til, hvorfor studiet blev gennemført som det blev?	41	10
Var det valgte forskningsdesign passende for besvarelse af studiets forskningsspørgsmål?	45	6
Er der gjort forsøg på at skabe gentagelighed eller reliabilitet af dataindsamlingsmetoder og -redskaber?	43	8
Er der gjort forsøg på at etablere validitet eller troværdighed af dataindsamlingsmetoder og -redskaber?	39	12
Er der gjort forsøg på at etablere gentagelighed eller reliabilitet af dataanalysen?	36	15
Er der gjort forsøg på at etablere validitet eller troværdighed af dataanalysen?	43	8
Kan anvendt forskningsdesign og undersøgelsesmetode udelukke fejl/tendensiøsitet, som kunne føre til alternative forklaringer på studiets resultater?	47	4
Behandles generaliserbarhed i studiet?	35	16
I lyset af de ovenstående forhold er revieweren af studiet uenig med forfatteren om studiets fund konklusioner?	11	40

Tabel 3.12: Studiernes forskningskvalitet (N=51)

Tabel 3.12 viser de mange forskellige forhold, der indgår i kvalitetsvurderingen. De fleste svar peger i retning af, at årets forskningsrapportering har været tilfredsstillende. På de fleste spørgsmål viser svarfordelingen således, at problemer er koncentreret om få studier - ofte de samme. Der er dog 15 (29 %) af studierne, som har problemer i rapporteringen hvad angår: transparens, selektiv rapporteringsbias og reliabilitet i dataanalysen. 12 (24 %) af studierne har problemer med validitet i dataindsamlingen. 11 (22 %) studier mangler en udtømmende beskrivelse af metoder anvendt til dataanalyse.

Ses der nøjere på generaliserbarheden af studiernes resultater, så adresserer 16 (31 %) slet ikke dette. Blandt de 35 studier som behandler dette, konstaterer 7 (14 %), at der ikke kan generaliseres fra studiet. De resterende svar herpå er, at der kan generaliseres kontekstuel eller begrebsmæssigt i 15 (29 %) undersøgelser, der kan generaliseres til andre grupper med lignende karakteristika i 5 (10 %) undersøgelser, samt at der kan generaliseres til undersøgelsens population i 8 (16 %) undersøgelser. Op mod halvdelen af studierne, 23 studier (45 %), behandler således overhovedet ikke eller kan ikke generalisere på studiets resultater. I materialet er der mange kvalitative studier. Dette giver kun en del af forklaringen på dette: for også i kvalitativ orienteret forskning giver det mening at operere med generaliseringer.

Åbenhed og transparens, betragtes sædvanligvis som et væsentligt moment i forskning, Her må det konstateres, at kun 4 (8 %) af undersøgelserne oplyser, hvor data er tilgængelige. Gennemførelse af undersøgelser rejser også etiske problemer. 1/3 af årets undersøgelser er gennemført og rapporteret på en sådan måde, at de i større eller mindre grad er forbundet med etiske problemer. Her handler det ofte om en for lille involvering/informering af brugere eller slægtninge.

Alle inkluderede studier er vurderet på det ovennævnte. Her ud fra er hvert studie derefter blevet tildelt én samlet evidensvægt. Dette er sket i en systematisk og transparent peer-review proces med dialog om hvert enkelt studie mellem Clearinghouse medarbejdere og medlemmer af Reviewgruppen.

Tabel 3.13 viser fordelingen af årets forskning på samlet evidensvægt:

	Studier totalt
Høj evidensvægt	16
Middel evidensvægt	26
Lav evidensvægt	9

Tabel 3.13: Studiernes samlede evidensvægt (N=51)

Årets forskning om dagtilbud har således 16 (31 %) med høj evidensvægt, 26 (51 %) med middel evidensvægt og 9 (18 %) med lav evidensvægt. Det er kun de 42 studier med høj eller middel evidensvægt, der indgår i analysen i kapitel 4 herefter.

4 Udvalgte resultater af forskningen i 2010

Her skriver reviewgruppens medlemmer om indholdet af årets skandinaviske forskning om dagtilbud. Alene de 42 studier, der har fået middel eller høj evidensvægt, indgår. Alle disse studier kan indholdsmæssigt belyses i en tematisk opdeling med 5 temaer. Selv om flere af undersøgelserne på én gang berører flere temaer, behandles de alligevel her kun under ét tema. Alle 42 studier er bredere beskrevet med abstract mv. i appendiks 2. Studierne er slet og ret sorteret i den kategori, som mest prægnant rammer studiets hovedsigte. De fem temaer er disse:

- Relationer: Kompetence, interaktion, positionering og socialisering;
- Læreproces: Form, indhold og sprog;
- Ledelse og profession: Identitet og roller;
- Det aktive barn: Fysisk aktivitet, leg og sundhed i dagtilbud;
- Dagtilbud som organisation i samfundet: Dokumentation, evaluering og indhold.

4.1 *Relationer: kompetence, interaktion, positionering og socialisering*

4.1.1 *Indledning*

I alt ti studier omhandler relationer: Kompetence, interaktion, positionering og socialisering (herefter Relationer). Der er tale om fem norske og fire svenske studier. Kun et enkelt studie er dansk.

Otte studier er baseret alene på kvalitative metoder, mens to primært er baseret på kvantitative metoder.

De kvalitative studier fordeles sig på etnografiske studier (5), hvoraf 3 alene er baseret på observationsmateriale, mens 2 kombinerer observation med interview eller samtale. To studier kan betegnes casestudier baseret på observation og et enkelt er etableret som et narrativt forløb. De to kvantitative studier er dels et studie, som på baggrund af observation systematisk optæller form for og antal af iagttagne relationer, dels et studie som anvender data fra interviews med børn og pædagoger til at belyse børnenes sociale opførelse.

Indholdsmæssigt kan disse studier underopdeles på to kategorier:

- Børns indbyrdes relationer, positioneringer og forhandlinger;
- Betydning af relationer og pædagogiske initiativer i forhold til udvikling af sociale og andre kompetencer.

4.1.2 *Børns indbyrdes relationer, positioneringer og forhandlinger*

5 studier tematiserer på forskellig vis børns indbyrdes relationer, positioneringer og forhandlinger.

Skånfors er et etnografisk studie, der har fokus på børns positioneringsstrategier i en svensk daginstitution. Datamaterialet består af videoobservationer i en daginstitution med 23 børn i alderen to til fem år med en overrepræsentation af piger.

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan børnene løbende konstruerer, forhandler, fastholder og forandrer den sociale orden. Forfatteren beskriver hvordan børnene investerer energi i at positionere sig i forhold til hinanden, og hvordan disse positioner skabes og forandres gennem deres løbende forhandlinger, som muliggør, at børnene kan bevæge sig mellem forskellige positioner.

Undersøgelsen viser, at et væsentligt grundlag for disse forhandlinger og positioneringer er børnenes venskaber, deres alder og specifikke kompetencer. Den finder også, at forhandlinger og positioneringer er afhængige af i hvilken kontekst, barnet befinder sig i, og den aktivitet, de er involveret i. Børn er i stand til at bevæge sig ind og ud af forskellige positioner, som er forbundet med forskellig social status og magt. Studiet identificerer tre forhold, som påvirker børnenes muligheder for forhandling af position og dermed magt og status i de sociale relationer: Deres allerede etablerede relationer, deres alder og deres specifikke kompetencer.

Mere fokuseret på drengenes positioneringer i den sociale orden er *Hellman*. Der er også her tale om et etnografisk studie, hvis formål det er at undersøge normer om "drengethed".

Datamaterialet består af feltnotater fra observationer over to år i en daginstitution, involverende 20 børn og seks pædagoger det første år, 17 børn og fire pædagoger det andet. Børnene var i alderen tre til fem år. Udover observationerne er pædagoger og børn blevet interviewet.

Studiet fokuserer på, hvordan normer skabes, gentages og genforhandles af børn og pædagoger i daginstitutionen. Mere specifikt spørger studiet til hvilke subjektpositioner, der bliver mulige at indtage i forhold til normerne for "drengethed". Det ser på hvordan subjektpositionerne materialiserer sig i daginstitutionen og hvordan piger og drenge forhandler normerne i rum, hvor der bliver lagt vægt på køn.

Studiet viser, at det i bestemte rum i daginstitutionen er vigtigt for barnet at tilhøre et bestemt køn. I andre rum er det ikke væsentligt, og denne forskel i rum forklares med, at rummene henholdsvis åbnes og lukkes med et (køns-)normativt blik. Dette blik kommer til udtryk gennem pædagogers og børns syn på hinanden, men også igennem arkitekturen. Studiet viser tillige, hvordan børnene nogle gange forsøger at undgå og unddrage sig dette normative blik ved at skabe hemmelige rum. Endvidere vises det, at når alder fremhæves, bliver også køn tydeligere, og det understreges, at alder bliver særligt vigtigt for børns forhandling om og naturalisering af køn (dvs. hvordan drengene konkret er drenge og pigerne konkret er piger). Det fremstår som vigtigt for børnene at have en tilknytning til køn for at få oplevelsen af at blive forstået og betragtet som værende normal.

Helgesen udgør et tredje etnografisk baseret studie, som gennem genanalyse af det empiriske materiale fra et tidligere udført studie har til formål at undersøge og diskutere, hvordan fænomenet mobning konstrueres i forskellige kontekster blandt fireårige piger i en tilfældigt valgt norsk børnehave.

Gennem inddragelse af diskursanalyse vil studiet vise alternative måder at forstå børnehavebørn på, nemlig som aktører, hvis handlen kan forstås som mobning. Som led i en teoretisk forankring af projektet etableres begrebsmæssige præciseringer af forfatterens forståelse af leg, relationel mobning og venskab.

Gennem tre legeeksempler viser studiet, hvordan subtile former for mobning kan skjules i legekonteksten, bl.a. gennem aggressiv adfærd. Børn kan eksempelvis opløse en leg og derved forhindre bestemte andre børn fra at deltage. Således kan andre piger forhindres i at etablere en leg eller udvikle den, ligesom de konflikter, de geråder sig ud i, kan betragtes som den ene piges manipulering med de sociale regler og med legekonteksten. Dette kan ses som eksempler på, hvordan relationel mobning kan foregå.

Rapporten præsenterer alternative forestillinger om barnet end dem, der præsenteres i gængs forskning og faglitteratur, hvor barnet i dagtilbud typisk fremstilles som for lille og uskyldigt til at mobbe.

Et fjerde studie, udført af *Eivers m.fl.*, undersøger, hvorvidt overgangen fra børnehave til skole i en norsk sammenhæng har indflydelse på børns sociale opførsel. Der er tale om en kvantitativ metodisk tilgang, hvor studiet er bygget op som et casebaseret længdesnitsstudie med inddragelse af interviews. Børns, pædagogers og læreres vurderinger af børns sociale opførsel før og efter barnet starter i skole sammenlignes for 248 børn fordelt på to grupper, hvor den ene gruppe bestod af 130 børn i alderen 52 til 69 måneder, mens den anden gruppe bestod af 118 børn i alderen 64-77 måneder, som skulle starte i skole. Ved at sammenholde disse to grupper undersøges det, om forandringen i børns sociale opførsel skyldes overgangen til skolen, eller om det blot er et resultat af, at børnene er blevet et år ældre. Børnene blev fx interviewet om, hvilke af de andre børn, der er deres mest og mindst foretrukne legekammerat på forskellige tidspunkter. Herved undersøges det, om der er forandringer i børns sociale opførsel og præferencer på tværs af daginstitution og skole. Pædagoger og lærere besvarede et spørgeskema med et års mellemrum, med de samme børns sociale opførsel som tema.

Det overordnede mål med undersøgelsen var at undersøge, om barnets sociale opførsel i daginstitutionen kan forudsige stabilitet og forandringer i børns sociale opførsel ved overgangen til skolen, og om eventuelle forandringer kan siges at være afhængigt af køn. Altså om piger og drenge reagerer ens på at begynde i skolen.

Studiet viser, at der er en signifikant enighed blandt børn, pædagoger og lærere om hvilke børn, der udviser antisocial opførsel. Til gengæld er der ikke signifikant enighed blandt børn, pædagoger og lærere om hvilke børn, der opfører sig prosocialt. Pædagogers og læreres vurderinger af børnehavebørns prosociale opførsel var stort set identisk med den vurdering de senere gav af de samme børn efter de var startet i skole. Pædagoger og lærere vurderer signifikant flere piger end drenge til at være prosociale. Ifølge børnene er pigerne signifikant bedre til at trøste og hjælpe end drenge, både i børnehaven og skolen. Studiets resultater viser endvidere, at for de mest aggressive børn er deres antisociale tendenser allerede veletablerede i børnehaven. De børn som startede i skole, blev sjældnere vurderet til at være "hjælpere", dvs. børn, der er gode til at støtte og trøste andre børn, end de børn, som forblev i børnehaven.

Det femte og sidste studie i denne gruppe er *Martinsen et al.*, som har til formål at udvikle en observationsbaseret metode til bedømmelse af børns sociale status i daginstitutionen og bedømme denne metodes anvendelighed. Der er også her tale om et kvantita-

tivt studie, hvor datagrundlaget udgøres af 20 timers videoobservation i en norsk børnehaven af fri leg blandt 61 børn i alderen 11 til 61 måneder. Materialet er kodet for børns frivillige deltagelse i sociale aktiviteter og interaktioner med andre børn. På baggrund af denne kodning etableres et sociogram baseret på tre dimensioner: socialt fokus, social placering og social aktivitet.

Studiet viser, at observationsmetoden kan anvendes til at beskrive børns sociale placering i børnehaven og børnegruppen, og at de tre dimensioner i sociogrammet er uafhængige af hinanden og uafhængige af pædagogernes syn på barnet. Det vurderes, at sociogrammet bidrager med en unik viden om de enkelte børn. Endvidere finder forskerne, at positiv og negativ kontakt mellem børnene ikke er korreleret. Det er derfor ikke nødvendigvis udtryk for lav social status, hvis et barn oplever en forholdsvis stor grad af negativ kontakt med de andre børn. Studiet viser også, at der sker en udvikling i den kontakt, børnene har med hinanden i takt med udviklingen i alder, og at denne kontakt indtil toårsalderen formentlig ikke er uafhængig af pædagogernes indflydelse og ageren.

4.1.3 Betydning af relationer og pædagogiske initiativer i forhold til udvikling af sociale og andre kompetencer.

Der er fem studier, der har fokus på betydninger af relationer og pædagogiske initiativer i forhold til udvikling af kompetencer hos børnene.

Det første studie er *Bygdeson-Larsson*, som undersøger, om det er muligt for personalet i svenske børnehaver og vuggestuer at arbejde med samspilsdimensioner mellem børn og mellem børn og voksne ved hjælp af en model for kompetence- og virksomhedsudvikling kaldet Pædagogisk Procesrefleksion. Datamaterialet er skabt gennem et kvalitativt studie opbygget som samtaleforløb med de ansatte på fem stuer i forskellige svenske daginstitutioner med udgangspunkt i Pædagogisk Procesrefleksion.

Studiet viser, at samspilsprocesserne i institutionerne er væsentlige for skabelsen af psykisk sundhed blandt børnene i daginstitutionen. Pædagogisk Procesrefleksion vurderes at være anvendeligt i forbindelse med at styrke personalets professionalitet i arbejdet med at skabe bedre samspil mellem børnene.

Svinth udgør et andet studie i denne gruppe, hvor formålet er at undersøge, hvordan pædagogisk kontrol over og styringen af en pædagogisk aktivitet i en dansk børnehaven kan fremme eller begrænse børns deltagelse i en aktivitet.

Der er tale om et kvalitativt case-studie, hvor datamaterialet består af videoobservationer af en gruppeaktivitet med seks børn og en pædagog som deltagere. Aktiviteten har til formål at dokumentere en skovtur børnene har deltaget i, og hele aktiviteten varer omkring 40 minutter. I analysen af materialet inddrages Basil Bernsteins begreber klassificering og rammesætning.

Studiet viser, at en stram kontrol af aktiviteten - stærk klassificering - begrænser børnenes mulighed for engageret deltagelse og at en stram styring - stærk rammesætning - gør det vanskeligt at skabe plads til børnenes bidrag. Omvendt viser studiet, at når klassificering og rammesætning gøres svagere, så bliver børnene i meget højere grad engageret i aktiviteten. Jo mere fleksible rammerne er for aktiviteten, jo mere lydhøre bliver børnene overfor det at være aktivt deltagende. Det konkluderes, at årsagen til dette

fund blandt andet er, at børnenes perspektiver på aktiviteten bliver inddraget, hvorved deres deltagelse understøttes.

Det tredje studie i denne gruppe er *Carlsen et al.*, som har til formål at undersøge, hvilken rolle pædagogers spørgsmål spiller i interaktionen med børn i organiserede matematiske aktiviteter. Studiet indgår som led i et større projekt, der har som intention at fremme læring og udvikling i matematikundervisning i norske skoler og daginstitutioner.

Der er tale om et kvalitativt case-studie, hvor datamaterialet består af en videoobservation på 27 minutter af en pædagogisk organiseret matematisk aktivitet med seks børn i alderen tre til fire år. Udover videooptagelsen har forskerne taget feltnotater.

Studiet viser, at pædagogen i alt stiller børnene 154 spørgsmål i løbet af aktiviteten. Kun få af disse spørgsmål udløser utilfredsstillende svar eller ingen svar overhovedet. Forskerne konkluderer, at det er vigtigt, at fysiske genstande (artefakter) inkluderes i aktiviteter, der drejer sig om løsning af matematiske opgaver. Måden hvorpå pædagogen stiller spørgsmål, ser ud til at have stor betydning for, hvordan børnene responderer – både verbalt og ikke-verbalt (fx gennem fingersprog eller lignende bevægelser).

De to sidste studier, der beskæftiger sig med vinkler på børns relationer, gør det på en lidt anderledes måde end de tidligere omtalte.

Markström vil med sit studie undersøge børns modstand mod den sociale orden i børnehaven, sådan som den kommer til udtryk i pædagogers fortællinger om børns opførsel i institutionen.

Der er tale om et kvalitativt, etnografisk inspireret studie, hvor datamaterialet består af 22 lydoptagelser af forældresamtaler i otte svenske børnehaver. Forældresamtalerne varede mellem 20 minutter og halvanden time, og er transskriberet og analyseret med henblik på at fremskrive pædagogernes implicite og eksplicite forventninger til det "ordentlige" og "normale" barn. Yderligere er begrebet modstand brugt som et diskursivt værktøj til at analysere datamaterialet med.

Studiet viser, at samtalerne mellem pædagog og forældre indeholder pædagogernes vurdering og kategorisering af det individuelle barn. Pædagogers fortællinger om børns modstand mod den sociale orden i børnehaven giver forældrene en forståelse af hvilke typer af adfærd, der af pædagogerne anses for henholdsvis ønskværdige og problematiske. Børn viser ifølge pædagogernes udsagn modstand på fem måder: fysisk modstand, social modstand, verbal modstand, emotionel modstand og afvisning som modstand. De fem typer af modstand er sommetider overlappende i pædagogernes fortællinger, hvilket viser en kompleksitet i, hvad der forventes af et barn i børnehaven, men som også kan ses som et udtryk for barnets kompetencer. Pædagogerne opfatter dog i højere grad den opfattede modstand som problematisk end som ønskværdig, og fortællingerne om børns modstand bruges til at forstærke konstruktionen af det ønskelige eller passende barn. Piger og drenge bliver i en vis grad italesat på forskellig vis, hvilket *Markström* vurderer, kan være udtryk for pædagogers stereotype og traditionelle forståelser af kønsroller.

Endelig er *Rossholt* et studie, som har til formål at undersøge forholdet mellem på den ene side børnekroppe med forskellige køn og farver og, hvad disse kroppe på den anden side producerer af mening uden ord.

Der er tale om et etnografisk studie i to norske vuggestuer, hvor datamaterialet består af observationer af og samtaler med personalet om to drenge og to piger i alderen 11-24 måneder, hvoraf tre har anden etnisk oprindelse end norsk. Der analyseres på en udvalgt episode med gråd for hvert af de fire børn.

Studiet viser, at de former for praksis barnet og personalet etablerer de første uger af barnets institutionsliv skaber forskellige betingelser for, hvilke positioner barnet kan tage gennem fysisk og verbal berøring. Hvordan personalet læser barnets ansigt kan ikke skrives direkte ned, men skabes i øjeblikket i den følelsesmæssige relation, som skabes og aldrig blot er en gentagelse af tidligere relationer. Selv om relationerne ikke er lige, skaber de forskellige former for bånd mellem mennesker, og de sætter spor og skaber billeder, som materialiserer sig relationelt mellem barn og pædagog.

4.1.4 Opsummering

De ti studier i dette tema behandler begrebet relationer i et institutionsperspektiv ud fra en bred række af vinkler. Overordnet behandler studierne dog disse relationer enten i forhold til hvordan børns relationer er eller skabes indbyrdes i daginstitutionen, eller i forhold til pædagogernes rolle i børnenes etablering af relationer og relationskompetence.

Overordnet set peger studierne på, at barnets relationer i daginstitutionen har betydning for det enkelte barn, og at de andre børn og pædagogerne er (med)skabere af barnets relationer. Børnene fremstår i studierne som bevidste om, at de indgår i relationer og er med til at etablere disse. Endvidere peger studierne på, at der sker en udvikling af disse relationer og relationskompetencer gennem tiden i daginstitutionen.

Studierne påpeger, at det er væsentligt, hvad pædagogerne aktivt gør for at understøtte børnenes muligheder for at skabe gode relationer.

Nogle studier peger på, at pædagogerne kan have gavn af et refleksionsrum eller anden understøttelse til bedst muligt at understøtte børnene i etablering af relationer.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at forældre kun indgår i et af studierne, uden at de dog forbindes til børnenes skabelse af relationer. Således ses der ikke på samspillet mellem familien og institutionen i forhold til barnets opbygning af evnen til at skabe, indgå i og vedligeholde sociale relationer.

Studierne af relationer peger først og fremmest på nogle synsvinkler, man kan anlægge på disse til at få en forståelse af børnenes relationer og nogle af de elementer i daginstitutionen, som er med til at påvirke udviklingen af dem.

4.2 Læreproces: Form, indhold og sprog

4.2.1 Introduktion

I alt syv studier behandler temaet " Læreproces: Form, indhold og sprog". Der er fire svenske studier, to danske og et norsk studie. De seks studier er baseret på kvalitative metoder, det sidste studie er et forskningsreview. Tre studier benytter videoobservatio-

ner, ét af disse anvender både videoobservationer, spørgeskema og børneinterviews. Temaet rummer derudover et feltstudie og tre studier, der anvender interviewmetode.

Studierne kan indholdsmæssigt underopdeles i disse kategorier:

- Læring og børns deltagelse i læreprocesser;
- Sprog og sprogvurderinger;
- Børn med behov for særlig støtte.

4.2.2 Læring og børns deltagelse i læreprocesser

Denne kategori rummer tre studier. De metoder, der benyttes, er videoobservationer og feltstudier. Kategorien rummer endvidere et forskningsreview.

Et studie, *Thulin*, tager afsæt i det forandrede syn på dagtilbuds opgave og analyserer børns spørgsmål i forbindelse med naturvidenskabelige aktiviteter. Børnenes spørgsmål ses som udtryk for deres erfarings- og betydningsdannelse. Studiet er baseret på videoobservationer af en tematiseret aktivitet (en gruppe af børn arbejder sammen med en pædagog med spørgsmålet: hvad er jord?). Studiet viser, at børns spørgsmål er et vigtigt didaktisk udgangspunkt i forhold til børns og pædagogers interaktion omkring et givent emne. Studiet finder tre kategorier af spørgsmål, børnene stiller: 1) spørgsmål om indhold, 2) spørgsmål vedrørende redskaber og 3) spørgsmål udenfor temaet. Forfatteren konkluderer, at børnene stiller spørgsmål, hvis de gives tid og mulighed for det - det vil sige, hvis det emne, der tages op, åbner for børnenes undersøgelse af egenskaber og sammenhænge. Det konkluderes endvidere, at børnene er fokuserede på indhold (i højere grad end brug) og afsøger information og problemløsning både individuelt og i fællesskab.

Et andet studie, *Lind*, diskuterer billeder, billedsprog og æstetiske læreprocesser som vidensområde og praksis. Studiet undersøger, hvilke funktioner billeder og billedsprog får som vidensformer i daginstitutionens læreprocesser, samt hvordan betydninger af æstetiske læreprocesser kan udforskes. Det empiriske materiale hentes fra fire feltstudier af billeder og kreative aktiviteter i daginstitutioner. Studiet viser, at kreative projekter muliggør nye subjektpositioner og derigennem en midlertidig ny social orden. Gennem kreative projekter muliggøres et andet kønnet samspil og skift i kønnede positioner sammenlignet med, hvordan børnene ellers agerer. I det varierende samspil af kroppe, kropslige positioner og relationer kan en række kønnede stereotyper forskydes. Forfatteren peger på, at der sker overskridelser og forskydninger på to måder: i forhold til forventninger i rummet og i forhold til kønnede forventninger om hvad henholdsvis piger og drenge kan eller ikke kan gøre. Studiet viser dermed, at kreative og billedskabende aktiviteter kan understøtte forhandlinger og dekonstruktion af en stereotyp kønnet orden.

Det sidste studie i denne kategori, *Skolverket*, er et review af primært svensk forskning om evaluering og dokumentation af børns læring (kundskabsudvikling) i dagtilbud og indskoling. Reviewet viser, at der er forskning om mange forskelligartede problematikker indenfor emnet. Det drejer sig dog primært om små studier, hvilket giver et fragmenteret billede og gør det svært at danne et samlet overblik over forskningens resultater. Studiet peger derfor på behovet for mere sammenhængende og kumulative forsknings-

indsatser. Reviewet viser, at antallet af kvantitative studier om børns læring er steget. Det konkluderes i reviewet, at dagtilbud er meget vigtig for børns senere succes i skolen, især for børn fra familier med få ressourcer. Dette resultat er dog betinget af dagtilbuddets kvalitet, børnenes tid i daginstitutionen og – som det, der ser ud til at være vigtigst – pædagogernes evne til at orientere sig i forhold til barnet. Forskning omkring børns skolestart indikerer, at det ikke er befordrende for børns læring at deltage i et miljø, der er meget fokuseret på formaliseret læring og voksenstyrede aktiviteter. Den forskning, der er gennemgået, betoner generelt vigtigheden af pædagogens kompetencer og evne til at relatere sig til børnene og skabe et samspilsbefordrende miljø. I reviewet peges på, at der mangler longitudinelle studier, hvor børns læring følges over længere tid. Der er endvidere meget få studier af yngre børns læring af skriftsprog. Der peges endvidere på, at der er brug for mere kritisk forskning om evaluering og dokumentation, som knytter an til de forandrede betingelser for barndom, læring og didaktik.

Studierne i denne kategori peger på betydningen af børns aktive deltagelse i læreprocesser og vigtigheden af, at der tilrettelægges pædagogiske muligheder for dette. Daginstitutionen udgør et vigtigt læringsrum og samspillet med pædagogen er centralt for børnenes læreprocesser. Endvidere peges på at kreative projekter og æstetiske læreprocesser gennem kreative projekter giver mulighed for at overskride kønsstereotype forventninger.

4.2.3 Sprog og sprogvurderinger

Tre studier handler om sproglæring og sprogvurderinger i daginstitutionen. To af studierne benytter videoobservationer. Et studie er baseret på interviews med voksne. Et studie benytter sig af både videoobservationer, spørgeskema og børneinterviews.

Et studie, *Gjems*, undersøger, hvordan pædagoger kan opmuntre og invitere børn til dialog, fx i form af at fortælle om en begivenhed, 'tænke højt' eller argumentere for et standpunkt. Studiet er gennemført som videoobservationer af spontant opståede mindre grupper af børn (tre til seks), der er sammen med en pædagog. Formålet med studiet er at bidrage med viden om, hvordan pædagoger kan støtte børns sproglæring og sprogmedieret læring. Studiet anskueliggør, hvordan pædagogers måder at spørge og bruge sproget på kan give børn muligheder for at deltage i, og dermed lære af, samtaler. Pædagogernes måde at invitere til dialog opdeles i tre kategorier: 1) åbne spørgsmål (der indledes med enten hvad, hvordan og hvorfor) i kombination med smil og andre nonverbale opfordringer, 2) hvordan spørgsmål bliver fulgt op af tid og mulighed for at deltage og besvare spørgsmål og 3) invitationer til at dele tanker, oplevelser og erfaringer. Forfatteren konkluderer, at børnene er ivrige i forhold til at besvare spørgsmål og gerne vil deltage i samtaler med pædagogen, når pædagogen inviterer dem og er opmærksom på deres udspil. Pædagogens engagement i børnenes erfaringer og tanker er afgørende for børnenes sproglæring og sprogmedierede læring. I studiet fremhæves vigtigheden af børnenes aktive deltagelse og brug af sprog i forhold til at lære sprog og lære gennem sprog.

Danmarks Evalueringsinstitut: "Børns perspektiver på sprogvurderinger i daginstitutioner" undersøger børns deltagelse i sprogtest, der med dagtilbudsloven fra 2007 er blevet obligatoriske for alle treårige i danske dagtilbud. Studiet benytter sig af videoobservationer, spørgeskemaer og såkaldte "mini-interviews". Formålet med studiet er for det før-

ste at undersøge børnenes oplevelser af at deltage i sprogtest, og for det andet at diskutere egnetheden af forskellige metoder til at opnå viden om børnenes perspektiver. I studiet konkluderes, at børnene generelt føler sig godt tilpas i testsituationen og i interaktionen med pædagogen. Børnene virker motiveret for at deltage, og få af børnene er usikre ved situationen. Børnene reagerer forskelligt på sprogtesten og de indtager forskellige positioner i testsituationen. Samtidig kan det enkelte barns position variere gennem sprogtesten. Der er således dele af testmaterialet, som børnene er mere engageret i end andre. Baseret på analyser af børnenes oplevelser af testsituationen konstrueres fire idealtyper, der beskriver børnenes position under sprogtesten. De fire typer er: 1) den professionelle test-tager, 2) den oprørske test-tager, 3) den undrende test-tager og 4) den usikre test tager. I tillæg hertil identificeres der i studiet tre aspekter ved pædagogens tilgang til testsituationen, der ser ud til at have betydning for børnenes oplevelse og for interaktionen mellem pædagog og barn. De tre elementer er: 1) graden af metakommunikation, 2) hvordan testsituationen præsenteres (som en hverdagssituation hhv. en usædvanlig situation) og 3) graden af responsivitet. I studiet konkluderes det, at videoobservationer var den bedste metode til at få viden om børnenes oplevelser.

Danmarks Evalueringsinstitut: "Fokus på sprog" er et studie af, hvordan der organiseres sprogarbejde som opfølgning på de obligatoriske sprogtest for treårige i dagtilbud, og hvordan disse interventioner virker. Studiet er baseret på interviews med ansatte i kommunen, pædagoger i de deltagende daginstitutioner og forældre til børn med behov for fokuseret sprogtræning, samt på skriftligt materiale, der beskriver indsatser i forbindelse med sprogarbejde. Studiet er gennemført som en "effektevaluering" i den forstand, at der, i samarbejde med de deltagende daginstitutioner, redegøres for hvilke interventioner, der har den intenderede effekt og redegøres for sammenhængen mellem interventioner. Studier beskriver et dilemma vedrørende det antal af pædagoger, der er ansvarlige for sprogvurderingen i daginstitutionen. Det er ofte en fordel, at der er få pædagoger, der gennemfører sprogvurderinger, da de dermed kan opbygge en rutine og færdigheder i forhold til at gennemføre testen. Men det kan samtidig være en hindring i forhold til andre opgaver at sprogvurderingen er forankret på få personer. I dette studie er det de pædagoger, der er ansvarlige for sprogvurderingen, og som har været på kursus, der gennemfører sprogtesten. Studiet viser, at pædagogerne generelt føler sig kompetente til at varetage sprogtesten. Der peges på nødvendigheden af, at de pædagoger, der gennemfører sprogtest, har mulighed for at gøre dette regelmæssigt, så de kan opbygge en rutine og sikkerhed. Studiet viser, at det er en udfordring at udarbejde tilstrækkeligt kvalificerede planer for sprogarbejdet. Planer der specificerer, hvordan det enkelte barns sprogudvikling støttes bedst muligt og rummer konkrete forslag til handlinger til pædagoger og forældre. Sprogpædagogerne føler sig generelt ikke godt klædt på til denne opgave, og planerne er ikke i særlig høj grad differentieret i forhold til det enkelte barns specifikke behov, og der tages ikke hånd om alle de specifikke behov, der udpeges.

Disse studier beskæftiger sig samlet set med samspillet mellem børn og pædagog i forbindelse med sproglæring, og betydningen af børns aktive deltagelse i udvikling af sprog fremhæves. Endvidere beskrives udfordringer i forbindelse med at tilrettelægge opfølgende sprogarbejde, der tilgodeser de børn, der har behov for ekstra støtte til deres sprogudvikling.

4.2.4 Børn med behov for særlig støtte

Denne kategori indeholder kun ét studie.

Sandberg & Ottosson undersøger forældres, pædagogers og andre professionelles oplevelser af samarbejde omkring børn med behov for særlig støtte. Studiet er baseret på 20 interviews med forældre, pædagoger og andre professionelle involveret i børnenes forløb. Målet med studiet er at udvikle viden om, hvad der bidrager til konstruktivt samarbejde mellem forældre, pædagoger og andre professionelle. I alle tre deltagende grupper anses konsensus, kommunikation og viden for at være vigtigt for samarbejde. Derudover peges der på rutiner og tid (fx til at snakke i forbindelse med hente og bringe situationer) som vigtigt for samarbejdet. I alle tre grupper fremhæves manglende tid som en hindring for samarbejdet, herunder lave personalenormeringer og store børnegrupper. Studiet viser, at pædagoger og andre professionelle lægger vægt på at opgaven er klar, samt på udveksling af viden som afgørende for samarbejdet. Disse to grupper fremhæver også vejledning som betydningsfuldt. Studiet viser, at forældre og pædagoger lægger vægt på at de andre professionelle er nemme at få adgang til. Forældre lægger vægt på, at pædagoger og andre professionelle er kompetente og møder børn og forældre positivt. Det beskrives som afgørende, at der er personale, der har viden om børnenes specifikke problematikker, så forældrene kan være trygge ved at aflevere deres barn i daginstitutionen. Flere forældre angiver manglende information og kommunikation mellem de forskellige professionelle som årsag til frustration. Forældre fortæller også om frustration i forhold til ikke at kunne komme i kontakt med de andre professionelle, der er involveret i børnenes sag. Forældrene fremhæver kontakten til de andre forældre som central. Forfatterne konkluderer, at pædagogerne mangler uddannelse i samarbejde, samt at der er stor forskel på de enkelte daginstitutioner i forhold til viden om og motivation i forhold til at yde den ekstra støtte mange børn har behov for. Stabilitet i personalegruppen fremhæves som afgørende for samarbejdet. Andre professionelle efterlyser større viden hos pædagogerne (både om specifikke handicaps og en bred viden om hvordan der pædagogisk kan skabes et stimulerende miljø i daginstitutionens dagligdag). Forfatterne påpeger, at der er klare mangler i samfundets støtte til familier med børn, der har brug for særlig støtte.

4.2.5 Opsummering

De syv studier i denne tematisering behandler en række forskelligartede problemstillinger i forbindelse med læring og læreprocesser.

I forhold til at understøtte børns læreprocesser peges der på, at børns nysgerrighed og spørgsmål til et givent emne er et oplagt didaktisk udgangspunkt. Et studie behandler æstetiske læreprocesser og viser, hvordan billedskabende kreative aktiviteter kan understøtte forhandlinger og dekonstruktion af stereotype forventninger til pigers og drenge ageren. Det er interessant, at et studie peger på, at der ikke er belæg for at børns succes i skolen kan sikres gennem formaliseret læring og voksenstyrede aktiviteter i daginstitutionen. I stedet kan fremhæves vigtigheden af pædagogens kompetencer og evne til at relatere sig til børnene.

To studier undersøger betingelser for de obligatoriske sprogtest i danske daginstitutioner. Det konkluderes, at børnene generelt føler sig godt tilpas i de undersøgte testsituationer, samt at pædagogens måde at forberede og kommunikere om testsituationen har

betydning børnenes oplevelse og for interaktionen mellem pædagog og barn. Der peges endvidere på, at det er en udfordring for pædagogerne at udarbejde tilstrækkeligt kvalificerede planer for det opfølgende sprogarbejde med de børn, der har behov for det. Pædagogerne føler sig generelt ikke godt klædt på til denne opgave og planerne er ikke i særlig høj grad differentieret i forhold til det enkelte barns specifikke behov. Et studie anskueliggør, hvordan pædagogers måder at spørge og inddrage børn kan fremme børns deltagelse og læring gennem dialog. Et studie viser vigtigheden af viden og kommunikation for samarbejdet om børn, der vurderes at have behov for særlig støtte. Og der peges på manglende tid og personaleresourcer som hindring i samarbejdet.

Flere studier peger på nødvendigheden af uddannelse af pædagoger og yderligere forskning omkring børns læring, sprogudvikling og pædagogers samarbejde med andre parter. Der peges endvidere på behovet for studier, der følger børns læring over længere tid og ind i skolen, ligesom der efterlyses kritisk forskning om evaluering og dokumentation af børns læring i daginstitutioner.

4.3 Ledelse og profession: identitet og roller

4.3.1 Introduktion

De syv studier der indgår her analyserer ledelse i dagtilbud og pædagogers kompetencer og professionalisering. Fem af studierne er kvalitative, ét studie anvender spørgeskema og deskriptiv statistisk bearbejdelse og ét studie anvender mixed-method. Studierne kan underdeles indholdsmæssigt i følgende kategorier:

- Ledelse i dagtilbud med udgangspunkt i lederens rolle i forhold til personale, børn, forældre og omverden;
- Pædagogers professionelle identitet og kompetencer.

4.3.2 At være leder i dagtilbud

Børhaug & Lotsberg analyserer i hvilken grad og på hvilken måde, ledere i dagtilbuddet forholder sig til omverdenen, samt på hvilken måde de varetager den pædagogiske kvalitet i dagtilbuddet. Baggrunden for deres studie er store forandringer i dagtilbuddet i Norge, hvor lederne har fået nye ledelsesopgaver. For at beskrive ledernes hovedsaglige funktioner, anvender forskerne begreberne pædagogisk ledelse, administrativ ledelse, personaleledelse og udadvendt ledelse. Ti ledere fra dagtilbud blev interviewet om deres opgaver, det der tidsmæssigt prioriteres, og på hvilken måde de ikke udfører sine opgaver tilstrækkeligt. Analysen af dybdeinterviewene viser, at lederne er engagerede i pædagogisk ledelse på flere måder, at ledelsen har en aktiv holdning til sine omgivelser og varetager vigtige funktioner i dagtilbuddet. I modsætning til tidligere forskning finder man, at lederne giver udtryk for et aktivt pædagogisk lederskab. De rapporterer systematisk, vejleder personale og gør en aktiv indsats der, hvor de mener, at der er behov for støtte eller korrektion. Lederne varetager også dagtilbuddets interesser i forhold til omverdenen på forskellig vis. Det gælder ressourcer, kompetencer og personale. De er også politiske aktører i forhandlinger med ejere af dagtilbud eller kommunen og de krav til indehold og organisation, som de stiller. Lederne er også strategiske aktører i den

stærke konkurrence om børn gennem profilering af dagtilbuddet og ved at gøre den attraktiv.

Præcis som Børhaug & Lotsberg tager *Møllers* afhandling udgangspunkt i strukturelle forandringer (i Danmark) og, hvordan de har haft indvirkning på ledelse i dagtilbuddet især med tanke på de øgede krav til økonomisk effektivitet. Dette har medført større fokus på kvalitetsudvikling i den pædagogiske kerne indenfor de givne økonomiske rammer. Møller har studeret relationen mellem identitet, strategisk orientering og institutionel forandring i organisering og ledelse af dagtilbuddet i Danmark. Det er en undersøgelse af, hvordan lederne opfatter deres lederrolle og lederidentitet set ud fra strukturelle, personlige og institutionelle vilkår. Et andet formål med undersøgelsen er at analysere, hvordan lederidentiteter kan relateres til ændringer i dagtilbuddets organisatoriske identitet. Møller identificerer et dilemma, der består i, at lederprofessionel kompetence fremhæves i en professionel kultur, der faktisk ikke synes at give plads til dette moment i ledernes opgaver. Undersøgelsen består af spørgeskema, cases og workshops. 335 ledere har besvaret spørgeskemaet, syv kommuner blev udvalgte som cases og 120 deltagere deltog i workshoppen. Resultatet viser, at de strukturelle ændringer fremstår som en transformation fra en traditionel institutionsstruktur til en mere integreret og vertikal ledelsesstruktur. Ledere, der i høj grad deltager i netværk, identificerer sig i højere grad med en (fag)professionel ledelsesorientering end de, der ikke deltager i netværk i samme udstrækning. Ledere i større daginstitutioner, som er karriereorienterede og har indflydelse over organisationen, har en tendens til at prioritere strategisk ledelse.

Verstad & Voll undersøger, hvordan lederen som administrativ, pædagogisk og personaleansvarlig leder arbejder med at integrere ligestilling i dagtilbuddets daglige virke. Forskerne er i sær især interesseret i, hvordan lederen arbejder for at udjævne ubalancen mellem kvinder og mænd ved at rekruttere flere mænd. Et elektronisk spørgeskema er sendt ud til 549 ledere, hvoraf 317 besvarede skemaerne (291 kvinder og 26 mænd). Næsten 30 procent af respondenterne meddeler, at de har integreret ligestilling i deres virksomhedsplan. Mænd fokuserer i højere grad på ligestilling end kvinder. En tredjedel af lederne stiller sig positive til en radikal kønskvotering gennem øremærkede stillinger til mænd. 38 ledere svarede, at de har haft fokus på udviklingsarbejde med ligestilling, mens en større andel har haft udviklingsarbejde på andre områder. I følge respondenterne handler ligestilling i dagtilbuddet om to aspekter. Det første betoner kønnenes lighed og det, at begge køn skal udføre de samme opgaver på samme måde. Dermed, mener forskerne, neutraliseres betydningen af køn. Samtidigt eksisterer en forståelse af, at kvinder og mænd er forskellige, og at det er disse forskelligheder, der er en ressource for dagtilbuddet.

4.3.3 Pædagogers professionelle identiteter og kompetencer

Ackesjö analyserer konstruktioner og markeringer af pædagogers professionelle identiteter i den svenske førskoleklasse. Formålet er også at beskrive, hvordan pædagoger i førskoleklassen anvender deres professionelle identitet til at afgrænse deres opgaver i forhold til lærere og pædagoger og deres opgaver og virke. 14 pædagoger i førskoleklassen blev interviewet i dialogseminarer. Udgangspunktet for studiet er, at professionelle identiteter konstrueres i sociale relationer. *Ackesjö* placerer førskoleklassen i et *grænse-land* midt i mellem førskole og skole, hvor grænserne mellem førskole og skole møder hinanden, overlapper hinanden, og hvor det er muligt at studere pædagogernes marke-

ringer for eller mod andre pædagoger og lærere i folkeskolen. Pædagogerne i førskoleklassen konstruerer deres identiteter gennem at markere grænserne mellem "vi" og "dem" ved at tage ejerskab over førskoleklassen samt ved at tage afstand og gøre modstand. Ackesjö diskuterer konsekvenserne af, at førskoleklassen befinder sig i grænselandet mellem to stærke traditioner, dagtilbuddets og skolens, og, at dette kan bidrage til, at pædagogerne i førskoleklassen stræber efter at beholde deres særegenhed.

Hagströms studie har til formål at studere og analysere pædagogers udvikling i relation til en videreuddannelse, der løber over en periode på tre år, samt at studere pædagogernes arbejde som kompletterende tilknytningspersoner under samme periode. Videreuddannelsen fandt sted på et dagtilbud parallelt med, at pædagogerne arbejdede med børnene på institutionen. Fire pædagoger, der deltog i videreuddannelsesforløbet, indgår i studiet. Teorier om tilknytning, affektteori og Sterns teori om børns udvikling af selvet indgik i pædagogernes videreuddannelse. For at kunne studere pædagogernes læring og udvikling samt deres arbejde med børnene, blev pædagogernes skrevne og mundtlige fortællinger anvendt i studiet. De temaer, der analyseres ud fra fortællingerne, er viljen til at gøre godt, fra at synes til at forstå, læring gennem samarbejde, at tage barnets perspektiv, forståelse for helheden, pædagogiske konsekvenser samt selvrefleksion. Pædagogernes læring og udvikling i relation til arbejdet med deres særlige kompletterende tilknytningsbarn bliver analyseret ud fra teorier om tilknytning, affektteori og Sterns teori om barns udvikling af selvet. Pædagogerne var enige om at følgende områder er betydningsfulde i arbejdet med børnene: kontinuitet, omsorg og sensitivitet, tillid, vendepunkter, selvudvikling, leg med andre børn, relationen mellem forældre og pædagog, at sige nej samt separation. Resultaterne diskuteres i relation til dagtilbuddets rolle for udsatte børn, pædagoguddannelse og videreuddannelse samt behovet for samarbejde mellem børne- og voksenpsykiatri, socialforvaltning, børnesundhedspleje samt dagtilbud.

Jernes' studie har til formål at analysere og kritisk diskutere pædagogers erfaringer med at arbejde med digitale medier i dagtilbuddet. Forskningsspørgsmålet er: Hvilke udfordringer og muligheder møder pædagoger i deres praksis i dagtilbuddet? Tre hovedområder undersøges: Pædagogernes forståelse af læreplanen, erfaringer med digitale værktøjer i praksis og refleksioner over hvilke kompetencer, der er nødvendige. Studiet, der indgik i et større forskningsprojekt, blev gennemført med hjælp af tre fokusgruppeinterviews med 16 pædagoger fra syv dagtilbud i tre kommuner i Norge. Pædagogernes fokus var på, *hvordan* børnene anvender computere til at forberede sig på skolen, særligt ønskede de at regulere, hvor lang tid børnene tilbragte foran skærmen. Pædagogerne var i mindre grad optaget af, *hvad* computeren kan bruges til og hvilket indhold, der kan formidles via digitale medier. Resultaterne peger også på, at pædagogerne oplever, at de har for få kompetencer til at anvende teknologien i kreativt arbejde med børnene. De har brug for øget kompetence i anvendelse af digitale medier, hvilket stiller større krav til pædagoguddannelsen.

Pedersen, Koefoed-Nordentoft & Olsson har i deres rapport om aktionslæring i daginstitutionen undersøgt, hvordan aktionslæring kan bidrage til at pædagoger sætter ord på deres kompetencer og viden, og om de kan kommunikere denne viden til forældre, forvaltningspersonale og andre grupper. Projektet blev gennemført i 31 daginstitutioner i fem kommuner. De, der deltog, forpligtede sig til at være medforskende pædagoger ved systematisk at undersøge den pædagogiske praksis. Resultatet viser, at pædagogerne

gennem grundelementerne i aktionslæring - undersøgelse, eksperiment, samarbejde med kolleger og følgeforskere - har opnået større autonomi og professionel selvforståelse. Ved selv at sætte standarder, vurdere og sætte ord på praksis har de medvirket til at definere egen virkelighed bedre. Dermed bliver, mener forskerne, aktionslæring en metode, der fremmer pædagogernes selvstændighed. Forskerne mener, at aktionslæring bidrager til flere opfordringer og imperativ handling, systematisering og fokusering, observation, fælles ejerskab og lederens involvering. Pædagogerne har gennem reflekterende samtaler og fælles beslutninger opnået en fælles ambition og stolthed over deres profession. De har udviklet en kultur, som giver dem legitimitet og mod på at samarbejde. Der konkluderes, at aktionslæring har bidraget til at udvikle en kultur, der er baseret på selvtillid, med mulighed for at udvikle en pædagogisk praksis gennem refleksion og dialog.

4.3.4 Opsummering

De studier, der har ledelse og dagtilbudsledere i fokus, tager udgangspunkt i, at samfundsmæssige og strukturelle ændringer stiller nye krav til ledelse. Bagvedliggende faktorer, som en øget markedstilpasning samtidig med krav om, at dagtilbud skal medvirke til at udjævne sociale forskelle, stiller dagtilbudslederen ovenfor nye dilemmaer og overvejelser. Hvis der kun tages udgangspunkt i styringsdokumenter risikerer studier om ledelse at blive normative (lederne gør ikke som formuleret i styringsdokumenterne eller de modstrider styringsdokumenternes krav). Derfor bør opmærksomheden også rettes mod de kontekstuelle faktorer, der skaber forudsætninger for ledelse.

De studier, der behandler udvikling og konstruktioner af pædagogers professionelle identitet og kompetencer, har forskellige udgangspunkter. Pedersen, Koefoed-Nordentoft og Olssons studie har et aktionslæringsperspektiv; Hagström tager udgangspunkt i, hvordan videreuddannelse af pædagoger kan medvirke til, at de bliver betydningsfulde tilknytningspersoner i dagtilbuddet; Jernes har i sit studie til formål at analysere og kritisk diskutere pædagogers erfaringer med at arbejde med digitale medier; Ackesjö analyserer konstruktioner og markeringer af førskoleklassepædagogers professionelle identitet. Samtlige studier stiller imidlertid spørgsmål om forudsætningerne for kompetenceudvikling og forandring af professionelle identitet. Analytiske begreber og teorier om professionalisering og professionalismisme kan anvendes for at øge forståelsen af de processer, som medvirker til pædagogprofessionens ændring og udvikling.

Flere af studierne, der refereres ovenfor, undersøger pædagogisk praksis eller ledelse gennem interviews eller spørgeskemaundersøgelser med pædagoger og ledere. Det ser ud til at være vigtigt, at man i forskningen problematiserer hvad "den megen snak" om pædagogisk ledelse, dagtilbud, børn og forældre betyder for praksis og de handlinger, der sker udenfor interviewsammenhængen. Interviewpersoner forholder sig til dominerende diskurser og kan desuden bestræbe sig på at formulere sig efter, hvad de opfatter som værende forventningerne til dem. Tydeligere metodetriangulering rettet mod et kundskabsobjekt er nødvendigt for at understøtte konklusioner om pædagogisk praksis i dagtilbuddet.

4.4 Det aktive barn: Fysisk aktivitet, leg og sundhed i dagtilbud

4.4.1 Introduktion

Det aktive barn er en kategori, der omfatter 11 svært forskellige bidrag, hvor barnet optræder som aktivt gennem fysisk aktivitet og leg eller som det aktive barn, der indgår i en kontekst, hvor fysisk aktivitet og sundhed er i fokus.

Syv undersøgelser er gennemført i Norge, tre kommer fra Sverige, mens Danmark ikke er repræsenteret i denne kategori. En komparativ undersøgelse gennemført i Norge og Sverige inkluderer også læseplaner fra Japan og New Zealand.

De 11 studier undersøger blandt andet omfanget af børns fysiske aktivitet i dagtilbuddet samt forskellige kontekster og betingelser for fysisk aktivitet. Leg i dagtilbuddet indgår som en særlig form for aktivitet. To studier sigter mod forskellige forhold ved børns fysiske helse, og en undersøgelse består i en idrætsvidenskabelig orienteret forskningsoversigt.

Seks af studierne er kvalitative, tre er kvantitative og to studier benytter mixed-method. Den mest brugte metode til dataindsamling er observation, både med og uden videooptagelser, som forekommer syv gange. Interview bliver anvendt fire gange, mens dokumentanalyse, spørgeskema og akselerometer hver især benyttes i to studier.

Indholdsmæssigt kan studierne inddrages i fire grupper:

- Betingelser for samt omfanget eller graden af fysisk aktivitet;
- Leg;
- Sundhed;
- Forskningsoversigt i idrætsvidenskabeligt perspektiv.

4.4.2 Betingelser for samt omfanget eller graden af fysisk aktivitet i dagtilbuddet

I et spørgeskema- og observationsbaseret studie retter *Moser og Martinsen* opmærksomheden mod udendørsmiljøet som pædagogisk rum for små børns leg, læring og udvikling. Hensigten med studiet er en kortlægning af norske dagtilbuds udendørsforhold, såsom størrelse, udformning, udstyr samt organisering af børns tid udendørs. Data indsamles ved brug af spørgeskemaer besvaret af 133 dagtilbudsledere samt afdelingsledere. Resultaterne viser, at norske børn, ifølge afdelingslederne, i gennemsnit tilbringer en tredjedel af dagen udendørs om vinteren og over to tredjedele om sommeren. Norske dagtilbud har i gennemsnit et indhegnet legeareal på 2619,5 kvadratmeter, hvilket svarer til 47,1 kvadratmeter pr barn. Der er imidlertid store variationer i størrelsen af legearealer mellem dagtilbud i store byer, mindre byer og landlige områder. Udstyr og organisering af udendørs legeareal viser lille variation institutionerne imellem. Så at sige alle dagtilbud har sandkasse samt gyng- og klatremuligheder. Kun cirka en fjerdedel af institutionerne har områder, der er særligt tilpasset de mindste børn (et til tre år). Flertallet af dagtilbudslederne mener, at institutionerne har "hjemmelige udendørssteder", hvor børnene kan lege alene eller i små grupper, uden de føler sig kontrolleret af personalet el-

ler forstyrret af andre børn. Lederne giver også udtryk for, at børn i stor grad selv finder og tager det legetøj, de ønsker at lege med, uden at det kræver personalets assistance.

Et andet norsk studie orienterer sig også mod børns udendørsaktiviteter. *Sandseter* undersøger børns tilbøjeligheder til at opsøge risikofyldte legesituationer, der giver stærke stimuleringer og spændingsoplevelser. Hun undersøger ved brug af 23 individuelle interviews med fire til fem år gamle børn fra to dagtilbud, hvad børnene opfatter som henholdsvis farligt og trygt, og hvordan børnene leger i spændingsfeltet mellem tryghed og det farlige. Over en periode på cirka fem måneder studeres, hvorfor børn i dagtilbud frivilligt engagerer sig i leg, der indebærer risiko for fysiske skader. Materialet analyseres i forhold til Reversal Theory indenfor en fænomenologisk forståelsesramme. Børnene giver udtryk for, at de oplever en umiddelbar glæde ved risikofyldt leg. Børnenes udtalelser viser, at de helt bevidst opsøger situationer, som befinder sig i spændingsfeltet mellem polerne farligt og trygt. De tilstræber leg, der foregår i spændingsfeltet mellem at være udfordrende og risikofyldt, men hvor de samtidig oplever en tilstrækkelig grad af kontrol.

I et kvalitativt orienteret studie, i fire svenske dagtilbud, undersøger *Ärlemalm-Hagsér* pædagogers syn på deres arbejde med ligestilling - især i forhold til børns leg og læring på institutionens legeplads. Tre af de fire dagtilbud arbejder særligt med køns og ligestillingsspørgsmål i form af særlige tiltag eller projekter. Studiet bygger på sociokulturelle og kønsrelevante teorier, og formålet er at opnå bedre forståelse for, hvordan pædagoger forstår ligestillingsarbejde mellem kønnene i en udendørs kontekst. Studiet benytter videoobservation (seks timer) og fokusgruppeinterview med 5 til 12 medarbejdere i hver af institutionerne.

Ärlemalm-Hagsér finder, at alle fire dagtilbud har en enslydende retorik for at modvirke forskelsbehandling i dokumenter udformet af dagtilbuddene selv. På trods af dette fremstår begreberne kønsmønstre og kønsroller som problematiske, personalet har forskellige forståelser af begreberne, og hvordan de kan omsættes i praksis. Et vigtigt resultat er, at udendørs leg og læring sjældent er problematiseret i et kønsperspektiv. Sammenfattende rapporteres der om følgende hovedfund: (1) Der er en enslydende retorik om at forbedre ligestillingen i hvert af de fire dagtilbud. Direktiver fra den nationale læseplan er tilsyneladende svært forståelige for personalet, og der identificeres et gab mellem direktiverne og personalets arbejde med at operationalisere begrebet ligestilling. (2) Pædagogerne ser legepladsen som et kønsneutralt område. (3) En mere dybtgående analyse viser imidlertid, at personalet opfatter handlinger og valg som kønnede (pigernes og drengenes ønsker). (4) Kønsroller og kønsmønstre opfattes som uklare og svært forståelige begreber, som personalet forsøger at give mening. (5) I nogle tilfælde udfordrer børnene pædagogerne ved ikke at respondere som forventet i forhold til deres køn. Forfatteren konkluderer, at studiet viser, at dagtilbudspersonalet må udvikle deres teoretiske og metodiske kompetencer for at kunne realisere bedre ligestillingsarbejde i deres arbejde med børn. Resultaterne understreger kompleksiteten og udfordringerne i at modvirke stereotype kønsroller og kønsmønstre i børns udendørs leg og læring.

Giske, Tjensvoll og Dyrstad undersøger i et casestudie 5-åriges fysiske aktivitetsniveau og dets variationer gennem en uge. Data indsamles gennem akselerometerbaserede registreringer af børnenes aktivitetsniveau og supplerende observationer (feltnotater). Seks drenge og fire piger deltager i studiet, og deres fysiske aktivitet bliver registreret i en uge. Studiet viser, at aktiviteter i gymnastiksalen og udendørs medfører et sammenlig-

neligt højt aktivitetsniveau, mens aktiviteter indendørs ligger betydelig lavere. Studiet viser endvidere, at indholdet af de planlagte ture ud af dagtilbuddet påvirker aktivitetsniveauet, hvorimod børnenes køn, ifølge forfatteren, ikke gav entydigt udslag i casestudiet. Generelt konkluderes det, at det fysiske aktivitetsniveau i de norske dagtilbud ligger under det officielt anbefalede daglige niveau for fysisk aktivitet for femårige børn.

Storli og Hagen benytter sig også af akselerometer i deres undersøgelse af udendørsmiljø og dets betydning for graden af børns fysiske og aktive leg i dagtilbuddet. Hensigten er at undersøge, om og i hvilken grad konkrete kendetegn ved miljøet har betydning for, hvor aktive børnene er. I det ene tilfælde drejer det sig om udendørsområdet i dagtilbuddet (legepladsen) og i det andet tilfælde om et naturligt legemiljø udenfor dagtilbuddet. 16 børn (syv piger og ni drenge) i alderen tre til fem år undersøges ved brug af akselerometer og observationer i deres leg i de to miljøer. Resultaterne viser, at børnene benytter de to miljøer til forskellige aktiviteter. På legepladsen ved dagtilbuddet cykler, graver og klatrer børnene, mens de ude i naturen samler objekter, som de bruger til at bygge og lege med, og de klatrer, går og løber ved stranden. Når aktivitetsniveauet i de forskellige miljøer sammenlignes, viser der sig ingen statistiske signifikante forskelle. Børnene er med andre ord cirka lige aktive i begge miljøer. Derimod findes en stærk sammenhæng mellem aktivitetsniveauet af det enkelte barn i de forskellige miljøer. Det enkelte barn synes at have cirka samme aktivitetsniveau, uafhængigt af hvilket miljø, det leger i.

4.4.3 Leg

De tre studier, der præsenteres i denne kategori, undersøger svært forskellige forhold ved børns leg i dagtilbuddet. Et studie undersøger de yngste børns leg, et andet ser på børns matematiske meningsskabning i legen, mens det sidste er en komparativ undersøgelse, der analyserer legens plads i de nationale dagtilbudsplaner i fire lande. Sidstnævnte studie har kun et marginal tilhørsforhold til denne kategori "Det aktive barn".

Alvestad undersøger leg blandt de yngste børn i dagtilbuddet, med særligt blik på hvordan legen udfolder sig, hvad børnene forhandler om, hvordan de forhandler samt hvilke strategier, de benytter i forhandlingerne. I alt 24 børn (13 piger og 11 drenge) i alderen to til tre år bliver videoobserveret. Materialet er analyseret ved brug af psykologiske og sociologiske teorier om barndom. Studiet viser, at børn forhandler enten verbalt eller nonverbalt eller ved brug af en kombination af disse to former. *Alvestad* skelner mellem hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige legestrategier. Hensigtsmæssige strategier fører som regel til enighed mellem børnene og til funktionelle relationer, mens uhensigtsmæssige strategier medfører, at legen ikke udvikler sig videre.

Flottorp forsøger i et etnografisk casestudie at eksemplificere, hvordan børn skaber matematisk mening i deres leg, og hvordan meningsskabningen kommer til udtryk verbalt og nonverbalt i legen. Studiet er i særlig grad optaget af den geometriske og rumlige dimension og bygger teoretisk på semiotik, etnomatematik og fænomenologi. Det empiriske materiale, som danner grundlag for studiet, er en videooptagelse af ca. fire minutters varighed, der dokumenterer en situation, hvor to femårige drenge med anden etnisk baggrund end norsk leger i sandkassen i et dagtilbud.

Studiet konkluderer, at børnene laver matematiske ræsonnementer, når det i en konkret legetekst tilfører eller giver mening til legen. Børnene skaber orden i legen, fordi de

har behov for det. Analysen tager udgangspunkt i en semiotisk-kulturel forståelse. Studiet viser, at børnene kommunikerer på den mest effektive måde i legesituationerne, og dette sker ved bevægelser og handlinger. Det har således lille betydning, at børnene er tosproglige, de er ikke afhængige af verbalsproget for at forstå hinanden i legen. Verbalsproget er kun en side af børnenes kommunikative færdigheder, og deres handlinger og kropslige udtryk kan være lige så vigtige. Den kommunikative betydning af børnenes kropslighed fremtræder som en forudsætning for både matematisk meningskaben og i en vis grad for nonverbal "interkulturel forståelse".

Flottorp konkluderer, at verbalisering ikke nødvendigvis er et mål i sig selv, men at den skal være meningsfuld. Personalet har derfor en vigtig opgave i at undersøge og forstå børnenes logik og matematiske meningskabelse i legen og bruge denne viden til at tilrettelægge situationer, der giver børnene glæde og nytte i den konkrete situation.

Synodi undersøger i en komparativ dokumentanalyse om og i hvilken grad leg og pædagogik sættes i sammenhæng i offentlige styringsdokumenter for dagtilbud i Norge, Sverige, Japan og New Zealand. Ved at undersøge de officielle dokumenter, ønsker forskeren at frembringe viden om statens forventninger til leg i dagtilbud. Ifølge forskeren skal pædagogikken i dagtilbuddet give rum for fri og børneinitieret leg ved at bryde med forestillingen om leg og læring som dikotomiske størrelser. De nationale læseplaner danner studiets empiriske materiale og analyseres med tanke på vilkår for fri eller børneinitieret leg, personaleinitieret leg og fælles leg.

Synodi konkluderer, at den svenske læseplan har et helhedssyn på leg, da leg anses at være en integreret del af hverdagen. Alle tre legetilgange er repræsenteret i Norges, Sveriges og New Zealands læseplaner. I den norske læseplan får den frie leg særlig gode vilkår, idet pædagoger skal opmuntre til leg, baseret på børnenes egne initiativer, behov og ønsker. Kun i de to skandinaviske lande sættes leg i forbindelse med alle aktiviteter i dagtilbuddet. I Japan er legen kun knyttet til læring, og ifølge forfatteren er vilkårene for en pædagogik om leg ikke til stede.

4.4.4 Helse

Bröms rapporterer om et landsomfattende kvantitativt studie af astma og allergi blandt svenske børn i dagtilbud. Formålet med studiet er at kortlægge alders- og kønsspecifikke tilfælde af astma (atopisk og ikke-atopisk) og andre allergiske former i et studie med både longitudinelt og tværsnitsdesign. 91 allergiforebyggende dagtilbud i Sverige og to institutioner, der ligger tættest på hver af disse, deltog i spørgeskemaundersøgelsen. Undersøgelsen blev gentaget fem år senere.

Studiet afslører en række miljømæssige forhold i svenske dagtilbud, der kan forbedres for at forebygge allergi og astma. 39 % af de ordinære dagtilbud har en historie med skimmelsvamp eller høj luftfugtighed. De fire kriterier, der normalt bliver brugt for at konstatere astma blandt børn, gav konsistente resultater, når det gælder forekomsten af astma i denne aldersgruppe: Cirka lige så mange piger og drenge bliver ramt, drengene ligger kun 0,5 % over pigerne. Ved opfølgningen fem år senere viser et tydeligt sammenfaldende resultat sig, når det gælder børn, der havde udviklet astma eller havde indikationer på astma i det første studie.

Lundheim og Furuset undersøger børns opfattelser af helse og sundhed i et kvantitativt tværsnitsstudie. Forfatterne kortlægger, hvad fire- og femårige børn tænker og føler om helse og velvære, og hvorvidt det påvirker deres opfattelser af helse, om de er i et dagtilbud med særligt fokus på helse eller i et dagtilbud uden dette fokus. 88 gruppeinterview blev gennemført med børn fra syv dagtilbud, hvoraf fire har særligt fokus på helse. Børnene blev interviewet sammen to og to, baseret på en billedbog. Svarene blev registreret ved brug af et struktureret svarskema, og statistisk dataanalyse blev brugt til at vurdere, hvorvidt der var forskelle mellem børn fra de to typer af dagtilbud.

Der fremkommer ingen forskelle mellem drenge og piger eller mellem aldersgrupperne. Forskerne finder dog, at børn fra dagtilbud med særligt fokus på helse i højere grad mener, at børn, der leger udenfor, nemmere bliver syge. Der fremkommer også et andet interessant fund i forhold til børns helserelaterede viden: Børnene har generelt stor viden på området. De forklarer selv, at de oftest har fået den viden fra forældrene, dernæst fra bøger og endeligt fra TV. Ifølge børnene er dagtilbuddet i mindst grad den kilde, der har givet dem viden om helse. En mulig forklaring, ifølge forfatterne, kunne være, at arbejdet med helse er relativt ens uafhængigt af dagtilbuddets profil.

4.4.5 Forskningsoversigt i idrætsvidenskabeligt perspektiv

I et litteraturstudie kortlægger *Fransson* svensk idrætsvidenskabelig forskning i spændingsfeltet mellem skole og dagtilbud, læring, bevægelse og idræt (fysisk aktivitet). Undersøgelsen er en bibliometrisk afsøgning af svenske afhandlinger i perioden fra 1995 til 2008. Inklusionskriteriet var, at afhandlingerne omhandlede fysisk aktivitet og idræt i svenske dagtilbud eller skoler samt, at de var skrevet på svensk. Undersøgelsen viser, at der i perioden 1995 til 2008 blev publiceret 106 dagtilbudsrelaterede bidrag, der omhandler fysisk aktivitet og idræt.

Fransson konkluderer, at det først og fremmest er uddannelsesinstitutionerne (pædagoger), der er interesseret i dagtilbuddet som forskningsfelt. Tematisk set ligger fokus ud over det fysiske aktivitetsaspekt på børn, pædagoger og institutioner og i en vis grad også på forældre, dagtilbud-skolesammenhæng og pædagoguddannelse. Indenfor disse overordnede tematiske områder sigtes der især mod kommunikation og børns og pædagogers oplevelser og erfaringer. Det bemærkes i den forbindelse, at børnenes erfaringer beskrives gennem pædagogernes og forskernes observationer. Børnenes egne stemmer kommer sjældent til udtryk. Forskeren konstaterer, at børnenes egne perspektiver ikke er særlig fremtrædende, de fremstår oftere som forskningsobjekter end subjekter.

4.4.6 Opsummering

Studierne i denne kategori har som nævnt forskelligt sigte og undersøgelsesfokus. De studier, der italesætter det aktive barn, beskæftiger sig også med det indholdsmæssigt set. Betingelser for leg og fysisk aktivitet er et tema i flere af studierne. Her drejer det sig blandt andet om præcise mål for fysisk aktivitet. Omfanget af fysisk aktivitet er også omdrejningspunkt for de studier, der inddrager målinger af fysisk aktivitet ved hjælp af akselerometer. Sådanne studier undersøger forskellige virkninger af forskellige miljøer. De studier, der direkte undersøger leg, medtager til dels nye vinkler på leg i dagtilbuddet. Blandt andet ser vi en ny faglig indholdsmæssig dimension i studiet, der undersøger

børns matematiske menings-skabelse. Desuden undersøges leg som politisk projekt, som det indgår i nationale læseplaner. Der er også studier, hvor børns egne perspektiver på leg indgår og er omdrejningspunktet, herunder hvordan de forholder sig til leg. To af studierne har en klar relation til sundhed. Det ene retter sig mod helserelevante betingelser i dagtilbuddet, og det andet undersøger børns opfattelser og viden om helse og sundhed.

Samlet set giver studierne i denne kategori ny viden om fysisk aktivitet i bred forstand, herunder leg og sundhed i de skandinaviske dagtilbud.

4.5 Dagtilbud som organisation i samfundet: Dokumentation, evaluering og indhold

Syv studier beskæftiger sig med dagtilbud som organisation i samfundet. Der er tre danske, tre svenske og en enkelt norsk undersøgelse på feltet. Designmæssigt fordeler studierne sig med et kohortestudie, et tværsnitstudie, to etnografiske studier samt tre studier, der analyserer dokumenter. To af de sidstnævnte anvender også holdningsundersøgelse i designet.

Studierne i denne kategori har alle et uddannelsessociologisk perspektiv. Det vil sige, at dagtilbud anskues som en formelt organiseret institution i samfundet. De afspejler det forhold, at dagtilbud i stadig højere grad ses som en integreret del af det samlede uddannelsessystem, og at aktiviteterne i dagtilbud ses som et led i den samfundsmæssige indsats for børns læring og udvikling. Dagtilbud er ikke bare et sted, hvor børn passes, mens deres forældre passer deres arbejde. Dagtilbud er derimod en institution med mål i forbindelse med børns udvikling som hænger sammen med de krav, børnene vil møde efterfølgende i skolesystemet.

Emnerne, der undersøges, er dagtilbuds rolle i udviklingen af børns kognitive evner, dagtilbuds rolle i forbindelse med arbejdet for ligestilling mellem kønnene, kvalitet og dokumentation i dagtilbud, dagtilbud og udviklingen af nationalstatsorganiseringen og demokrati, samt endelig den økonomiske styring af dagtilbud.

4.5.1 Dagtilbuds rolle i udviklingen af børns kognitive evner

Et væsentligt argument, for at børn deltager i dagtilbud, er, at dagtilbud bidrager til en udvikling af børns kognitive evner. Dette emne behandles i *Datta Gupta & Simonsen*. Studiet undersøger dels, om der er en effekt af deltagelse i dagtilbud på udviklingen af børns ikke-kognitive evner, dels om antallet af timer barnet tilbringer i dagtilbud har betydning.

Studiet er baseret på data fra det danske center for forskning i velfærd - SFI's - børneforløbsundersøgelse. Det er et kohortestudie med oplysninger om 6.000 børn født i efteråret 1995. Der er indhentet data kort tid efter børnenes fødsels samt efterfølgende ved deres start i dagtilbud, skole og senere, når de har gået nogle år i skole. I dette studie anvendes data fra studiet af børnenes deltagelse i dagtilbud.

Der er tale om et kvantitativt studie, hvor der anvendes avanceret statistisk analyse til at undersøge udviklingen af de deltagende børns ikke-kognitive evner.

Generelt kan studiet ikke påvise nogen effekt af deltagelse i dagtilbud på udviklingen af børns ikke-kognitive evner. Det resultat fremkommer ved at analysere og sammenligne udviklingen for børn, der deltager i dagtilbud med udviklingen for børn, der bliver passet af deres forældre. Men der viser sig en interessant sammenhæng mellem typen af dagtilbud og udviklingen af ikke-kognitive evner for drenge af lavt uddannede mødre. Dagtilbud for op til tre-årige kan i Danmark enten være en større institution med flere børn og voksne - en vuggestue - eller det kan være en enkelt voksen - en dagplejer - der tager sig af nogle få børn. Analyserne viser, at drenge af lavt uddannede mødre havde udviklet deres ikke-kognitive evner dårligere, hvis de havde været i dagpleje sammenlignet med, hvis de havde været i vuggestue. Analyserne viser også, at børn, der tilbringer mere end 30 timer om ugen i daginstitution, havde udviklet deres ikke-kognitive evner dårligere end andre børn.

4.5.2 Dagtilbud og arbejdet for ligestilling mellem kønnene

Det er en erklæret politisk målsætning i samtlige de skandinaviske lande at arbejde for at fremme ligestillingen mellem kønnene. Denne målsætning indgår derfor også som et legitimt fokuspunkt i vurderingen af arbejdet i dagtilbud. Det kan siges at være en relativt klar forventning, at der i dagtilbud arbejdes på en måde, så ligestillingen mellem kønnene fremmes.

Spørgsmålet om, hvordan der arbejdes med ligestilling mellem kønnene i dagtilbud, er emnet for de undersøgelser, der lægges frem i *Edström*. Der er tale om et omfattende materiale i form af en række tidsskriftsartikler og papers, der tilsammen udgør en ph.d afhandling. Tilgangen til studiet af arbejdet med ligestilling mellem kønnene er bred i den forstand, at det både undersøges, hvordan arbejdet foregår på det politiske niveau i form af studier af statslige og kommunale dokumenter og interview med relevante embedsmænd, og det undersøges også, hvordan arbejdet foregår i den daglige praksis i en række dagtilbud i en mellemstor svensk kommune.

Spørgsmålet om arbejdet med ligestilling mellem kønnene i dagtilbud handler både om det konkrete arbejde med problematikken i forhold til børnene i dagtilbuddene - og om personalet i dagtilbuddene. Det sidste i den forstand at langt hovedparten af personalet er kvinder. Studiet viser, at mens der tidligere har været et fokus netop på spørgsmålet om betydningen af den skæve kønsbalance i personalegruppen, er der i dag en langt større fokus på spørgsmålet om personalets kompetencer. Personalet går på den måde fra at være kønnede individer til at være professionelle fagfolk.

I de ligestillingsmålsætninger, som studiet finder i det inddragne materiale, er der et fokus i retning af, at ligestillingsarbejde handler om at gøre pigerne lige med drengene. Udgangspunktet er med andre ord, at indsatsen skal medføre, at pigerne så at sige kommer på niveau med drengene. Eller sagt på en anden måde og med andre ord, at piger og drenge bliver ensartede. Det er således ensartethed og ikke kønsorden og magt, der er i centrum, således som den politiske diskurs om ligestilling kommer til udtryk i dokumenter og gennem interview med centrale aktører.

4.5.3 Kvalitet og dokumentation i dagtilbud

Kvalitet og dokumentation i dagtilbud er centralt både forskningsmæssigt og politisk. Mens det på den ene side er umuligt at være imod kvalitet, findes der på den anden side flere bud på, hvad god kvalitet i dagtilbud er. Dokumentation kan spille en central rolle for vurdering af kvalitet.

I *Kragh-Müller* undersøges arbejdet med udvikling af kvalitet i dagtilbud i to daginstitutioner i Danmark. Der er tale om to institutioner, der geografisk ligger meget tæt på hinanden, men som målt på andre parametre er ret langt fra hinanden. Den ene institution ligger på Christianshavn - en bydel i København - og er et af mange hundrede dagtilbud i Københavns kommune. Den anden ligger også på Christianshavn men på Christiania - en speciel bydel i bydelen Christianshavn - hvor værdisættet er anderledes og mere kollektivistisk, og hvor styreformerne er anderledes og mere anarkistiske end i resten af København.

I studiet interviewes både børn og voksne i de to institutioner - og blandt voksne både personale og forældre.

Studiet viser klare forskelle mellem de interviewedes vurdering af kvaliteten i dagtilbuddet i den konkrete hverdag. Mens pædagoger og forældre i dagtilbuddet på Christiania mener, at deres ønsker til kvalitet bliver opfyldt i den konkrete hverdag, så er det ikke tilfældet i dagtilbuddet på Christianshavn. Her betyder de løbende ændringer, bureaukratisering og økonomiske forringelser, der finder sted, også en forringelse af mulighederne for at sikre kvalitet i den konkrete hverdag. Dagtilbuddet er en del af en større 'dagtilbudsmaskine' i landets største kommune, og det påvirker ifølge pædagogerne kvaliteten i dagtilbuddet negativt. Arbejdet med læseplaner og dokumentationskravene i den forbindelse oplever pædagogerne også som negativt i den forstand, at det trækker dem væk fra børnene og kommer til at bruge mere tid på administrativt arbejde end på børnene.

De to dagtilbud, der inddrages i undersøgelsen, er med andre ord ret forskellige, selvom de ligger geografisk tæt. Og det fremgår klart af studiet, at der er større tilfredshed med mulighederne for at arbejde med kvalitet i dagtilbuddet i den konkrete hverdag i det ene dagtilbud sammenlignet med det andet.

Dokumentation er blevet et centralt tema i den politiske og forskningsmæssige diskurs om dagtilbud. Det er en ofte gentaget sætning, at dagtilbuddene skal blive bedre til at dokumentere deres praksis - ligesom det fra flere studier er et ofte gentaget udsagn, at de stigende krav til dokumentation stjæler tiden fra det væsentlige - nemlig pædagogernes tid sammen med børnene.

I *Valberg, Roth & Månsson* kortlægges variationerne i dokumentationsformer og skemaer fra samtlige daginstitutioner i en svensk kommune.

I den slags kortlægninger er det altid variationen mellem forskellige typer af daginstitutioner, der er særligt interessant. Og i det kapitel, der er inddraget i studiet her, er der særlig fokus på dokumentationen i Montessori og Reggio Emilia profilerede dagtilbud.

Det er interessant, at dokumentationsformerne i disse former for dagtilbud sammenlignet med hvad der her kan kaldes 'almindelige dagtilbud', er langt mere omfattende og rettet mod de aktiviteter, der efterfølgende vil møde børnene i skolen. I Montessori institutionerne er læreplanerne struktureret omkring fag som matematik, svensk og histo-

rie - mens Reggio Emilia-institutionerne udover at have fokus på skolens fag også har strukturering af dokumentation omkring hverdagens sociale indhold og børnenes interesser.

Det korte af det lange er dog, at studiet konstaterer, at de pågældende institutioner har de mest omfattende former for dokumentation sammenlignet med andre institutioner i kommunen.

4.5.4 Dagtilbud og udviklingen af nationalstatsorganiseringen og demokrati

Børns deltagelse i aktiviteterne i dagtilbud er en væsentlig del af børnenes socialisering. En del af dette emne handler også om dagtilbuddenes håndtering af den del af socialiseringen, der handler om at gøre børnene fortrolige med, hvad der er national praksis - a la 'sådan gør vi her'. Uden at der nødvendigvis kan sættes meget præcise ord på, så er der i den indbyrdes relation mellem mennesker en række underforståede måder at forholde sig på, som kan ses som en del af den nationale kultur eller tradition.

Det er emnet hos *Larsen*, der undersøger, hvordan pædagogisk praksis er relateret til det nationale. Der er tale om et feltstudie i to dagtilbud samt interview med personalet. Teoretisk er fokus på udviklingen af kulturel kapital - her den del af den kulturelle kapital, der har at gøre med nationale praktikker.

Der identificeres en række interaktionsformer og aktiviteter, og studiet viser hvordan det nationale - måden vi gør ting på, måder vi er sammen på, og måden vi løser problemer og konflikter på - bliver til det kit, der skaber sammenhæng, harmoni og helhed. Der er helt enkelt en række ting, der bliver meget lettere, når den nationale praksis er med som forståelses- og fortolkningsramme.

Det er interessant at studiet konstaterer, at de nationale praksisser eller strukturer ikke gøres til et spørgsmål om etnicitet eller nationalstat - men netop til et spørgsmål om national praksis.

Demokrati er for så vidt også et aspekt af det nationale. At leve i et demokratisk samfund, at deltage i demokratiske processer og at tænke og agere i relation til en kerneværdi som demokrati kan også være et væsentligt aspekt af det, og kan og skal læres og tilegnes i dagtilbud. Børnene skal jo på sigt være aktive medborgere i et demokratisk samfund.

I *Persson* er formålet at få viden om pædagogers og læreres arbejde med demokrati og pædagogik i forbindelse med et demokratiprojekt i Lund kommune i Sverige. Data består af gruppeinterviews med 25 pædagoger/lærere samt en analyse af deres projektrapport fra demokratiprojektet.

Studiet viser, at det personale, der undersøges, ikke havde nogen problemer med at påtage sig ansvaret for de demokratiske mål, der blev fastsat i forbindelse med planerne for demokratiprojektet. Men det viste også, at de havde behov for hjælp og støtte i deres omsætning af disse mål og planer til praksis. Ikke overraskende viste det sig, at der var en sammenhæng mellem de professionelle voksnes tilgang til projektet og den måde, der blev arbejdet med det på, og så de sociale og samfundsmæssige forhold såvel som den enkeltes arbejdssituation. Så selv om arbejdet med demokrati grundlæggende ses som positivt og noget som alle kan bakke op om, så kan der være brug for forskellig

form for hjælp og støtte overfor det personale, der skal omsætte de måske lidt overordnede mål i den konkrete dagligdags praksis.

Studiet viser, at arbejdet med projektet bestemt havde betydning i den forstand, at de deltagende voksne fik et langt mere bevidst fokus på børnenes adfærd i situationer, der rummede problematikker af demokratisk karakter.

4.5.5 Den økonomiske styring af dagtilbud

Den økonomiske styring af dagtilbud er et centralt emne, som dog sjældent optræder i den forskningsmæssige litteratur på området. Emnet tages dog op i *Håkonsen, Lunder & Løyland*.

Formålet med studiet er at finde det rette datagrundlag, som skal indgå som beslutningsgrundlag for en omlægning af det kommunale udligningssystem i Norge. Udfordringen er at finde de bedste mål for kommunernes udgifter til dagtilbud og på den baggrund at analysere variationen i disse udgifter mellem kommunerne.

Studiet baserer sig på data fra Statistisk Sentralbyrå i Norge - og med brug af disse data gennemføres en økonometrisk analyse.

Den viser for det første, at efterspørgslen efter dagtilbudspladser primært kan forklares af antallet af beskæftigede kvinder i alderen 20 til 44 år samt af antallet af børn mellem et og fem år. Analysen viser også sekundært at forældrebetaling, lønniveau, antallet af studerende i kommunen samt antallet af børn mellem tre og fem år også har betydning. Analysen når frem til, at en del af udgifterne på området kan forklares med brug af disse objektive kriterier - men at der også er en del, der ikke kan forklares objektivt. Derfor anbefales det, at der indføres en model der udover brugen af objektive kriterier også indeholder et element, der tager højde for efterspørgslen efter dagtilbudspladser. Det konstateres desuden, at en omlægning af dagtilbudstilskuddet mellem kommunerne ikke er økonomisk neutralt, men vil føre til en omfordeling mellem kommunerne.

4.5.6 Opsummering

Det fokus, der er på dagtilbuddene, har ændret og udvidet sig i de senere år. Mens tidligere forsknings på området i høj grad havde fokus på pædagogik og de pædagogiske processer, så er der i dag også en gren af forskningen, der sætter fokus på dagtilbuddene som organisation i samfundet. Det betyder, at dagtilbuddene fra både politisk og forskningsmæssigt at have levet sit eget liv nu sættes ind i en større samfundsmæssig sammenhæng. Der er krav og forventninger både til kvaliteten i dagtilbud, til de resultater, der kan opnås gennem dagtilbud og til det samspil, der kan eller skal være mellem dagtilbud og resten af institutionerne i den institutionaliserede barndom. Så udover måske også som tidligere at skulle bidrage til udviklingen af børnene som tolerante individer med fokus på kønsligestilling og demokrati, så skal dagtilbud også have et pædagogisk indhold og en pædagogisk kvalitet, der kan bidrage til at fremme børnenes muligheder videre frem igennem uddannelsessystemet, og dagtilbud skal måske frem for alt bidrage til at mindske de sociale forskelle - den sociale arv - der er mellem børn. På godt og ondt er dagtilbud blevet til en del af en helhed.

5 Perspektiver

Denne femte rapport om Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i dagtilbud for de 0-6årige har betydet, at vi i dag har overblik over 260 videnskabelige publikationer, publiceret i Skandinavien eller af skandinaviske forskere i tidsrummet 2006-2010. I det følgende vil vi sammenfatte og perspektivere de væsentligste træk fra analysen af publikationer, som er udkommet i 2010 og se på disse nyeste fund i lyset af de fire foregående år. Et femårig kortlægningsforløb giver et mere solidt grundlag for at reflektere over både stabile forhold og ændringer i den skandinaviske forskningsvirksomhed på dagtilbudsfeltet.

5.1 *Forskningen i tal*

Som i tidligere rapporter, fremstår billedet af den skandinaviske forskning i dagtilbud for 0-6årige i det store og hele som relativt stabilt. Til trods for, at vi ikke kan konstatere store spektakulære forandringer, ser vi alligevel i materialet en dynamik, det er vigtigt at kommentere og forfølge.

En kontinuerlig stigning kan konstateres i antal hits fra søgninger i løbet af forskningskortlægningens fem år. Det første år (2006) blev 495 forskellige referencer fundet, mens man i årets kortlægning har fået 793 søgetræf (2006: 495; 2007: 555; 2008: 610; 2009: 687). Dette er i tråd med forventningerne om, at samfundsudviklingen, hvor der er en generelt øget interesse for dagtilbud for de 0-6årige, også medfører en tydelig vækst af forsknings- og udviklingsvirksomhed. En begrundelse for denne stigning i de skandinaviske lande kan muligvis ligge i væksten af offentlige forskningsbevillinger, især i Norge falder det i øjnene, at flere bevillinger gives til forskning på dagtilbudsområdet. Flere publiceringskanaler og øget krav om vidensdeling relateret til projekt- og udviklingsmidler, der tilføres praksisfeltet og uddannelsesinstitutioner, kan også være en forklaring.

Det store antal træf siger imidlertid ikke meget om relevansen for kortlægningen, det vil sige om bidragene faktisk er rettet mod dagtilbud for 0-6årige og om publikationerne lever op til de formulerede inklusionskriterier, der omfatter grundlæggende krav til forskningsrapportering. Denne vurdering af råmaterialet blev gennemført ved hjælp af screening baseret på titel og abstract. I den forbindelse blev der i årets kortlægning ekskluderet 729 studier, og det endelige antal inkluderede referencer er 64 (9 %). Disse referencer gik videre til fuldtekstscrening (jf. kap.2). Til sammenligning var antallet referencer, der gik videre til fuldtekstscrening 98 (20 %) i 2006, 73 (13 %) i 2007, 71 (12 %) i 2008 og 83 (12 %) i 2009. Dermed viser det sig, at 2010 er året med lavest antal bidrag som indgår i fuldtekstscrening når man ser på tværs af de 5 årgange kortlægningen er gennemført. Dette til trods for en voldsom stigning i antal træf i samme tidsperiode. Den væsentligste forklaring på dette forhold er, at antallet af registrerede bidrag fra forskere er steget ganske væsentligt i perioden. Foredrag, gæsteforelæsnings, optræden i TV og Radio, bidrag til lærebøger, skrivning af aviskronikker mv. optræder nu også i meget stort tal i databaserne, der registrerer forskningen. Sådant materiale kan på sikkert grundlag frasorteres - det er ikke relevant for vor analyse.

I år, som i de tidligere år, er det endelige antal inkluderede studier over 50. Årets kortlægning har 51 (6 %) studier med, de øvrige år har antallet ligget på mellem 51 og 54 (8

til 11 % af de fundne referencer). Det er med andre ord et relativt stabilt antal studier, der indgår i de 5 kortlægninger fra 2006 til 2010.

Det stabile antal forskningsrapporteringer fra de skandinaviske lande må vurderes op mod den betydelige vækst i publikationer af anden art om dagtilbud: Forskningens andel af de årligt udgivne publikationer om dagtilbud i Skandinavien er faldet fra 2006 til 2010. At antallet ikke er steget kan have forskellige forklaringer. I det følgende overvejes mulige forklaringer på dette.

I screeningen anvendes der tre inklusionskriterier om videnskabelighed for at et studie kan medtages i den videre analyse: En klar målsætning (eller eksplicite forsknings-spørgsmål), en redegørelse for design og forskningsmetoder samt at studiet forholder sig til foreliggende forskning (teoretiske eller empiriske publikationer med relevans for problemstillingen). Det er vigtigt at henvise til, at det i inklusion af et studie kun kontrolleres, om disse kriterier er opfyldt, altså om studiet i tilstrækkelig grad går ind på disse forhold. Derimod vurderer vi i denne forbindelse ikke studiets kvalitet i forhold til disse aspekter. I de fem år har der været et relativt stabilt antal arbejder som kunne inkluderes: tallet har ligget mellem 51 og 54 (svarende til 6 til 11 % af de screenede referencer).

Sidste år blev der indført en vis skærpelse af de formelle inklusionskriterier, idet vi fra da af krævede, at der var en eksplicit redegørelse for, hvordan studiet forholder sig til foreliggende forskning, teoretisk, empirisk eller metodisk. I vurderingen af dette års forskning er der ikke foretaget sådanne præciseringer i inklusionskriterierne.

Vurdering af forskningskvaliteten af inkluderede studier har i alle fem år i princippet været baseret på de samme kriterier.⁹

I den proces, hvor forskningskvaliteten vurderes, er der i løbet af de fem år sket en vis udvikling. Der har været visse ændringer i sammensætningen af reviewgruppen. Der er derudover løbende blevet arbejdet med at udvikle en mere eksplicit og kollektiv kvalitetsforståelse, herunder en fælles forståelse af vurderingskriterierne i EPPI-systemet. Dette kan have haft en systematisk effekt på vurderingsprocessen. En ændring i reviewprocessen, hvor en ekstern forsker og en medarbejder fra Clearinghouse vurderer hvert studie, og hvor disse samarbejdskonstellationer ændrer sig fra år til år, skulle imidlertid bidrage til at reducere eventuelle systematiske ændringer i vurderingen. I alle fem år er der desuden arbejdet systematisk for at undgå habilitetsproblemer i vurderingsprocessen.

En anden mulighed kan være, at der findes en publikationskultur i de forskningsmiljøer, der beskæftiger sig med dagtilbudsorienteret forskning, der ikke er helt i tråd med de kriterier, der ligger til grund for en EPPI-baseret forskningskortlægning. Man kunne muligvis tænke sig, at der i mindre grad bliver lagt vægt på en tilstrækkelig redegørelse for forskningsmetoder i enkelte publiceringskanaler eller, at der gennemføres evalueringsarbejde, hvor det i rapporteringen ikke i særlig høj grad lægges vægt på teoretisk eller empirisk kontekstualisering af fundene.

⁹ I EPPI Reviewer er der anvendt samme spørgsmål herom i alle 5 år. I år har Clearinghouse udgivet et notat om vurdering af forskningskvalitet. Det er tilgængeligt her:

http://www.dpu.dk/fileadmin/www.dpu.dk/omdpu/danskclearinghouseforuddannelsesforskning/udgivelses/Notat_om_Forskningskvalitet.pdf

Man bør derudover vurdere om forlag, tidsskrifter og andre publiceringsorganer i større grad efterlyser publikationer, der ikke nødvendigvis lever op til alle forskningskriterier, men som kommunikerer direkte med praksisfeltet.

Et interessant aspekt i denne forbindelse er, at der i 2008 blev udgivet første nummer af et nyt tidsskrift, Nordisk Barnehageforskning, som siden 2009 udkommer årligt med tre udgaver. En af hovedintentionerne med tidsskriftet er at give bedre og flere muligheder for skandinaviske forskere til at publicere artikler med peer-review. Siden tidsskriftet åbenbart ikke har bidraget til en stigning i antallet af videnskabelige publikationer, men at antallet er stabilt i denne periode, tyder dette på, at antallet videnskabelige publikationer i andre kanaler er faldet.

Antallet af studier i hvert af de tre landet synes langt fra at være stabilt. Betragter man hele kortlægningsperioden på fem år står Sverige for cirka 40 % af studierne (110), mens Norge og Danmark står for henholdsvis 84 og 78 publikationer (henholdsvis godt og knapt 30 %). I 2009 var Norge for første gang det land, der bidrog med flest studier (23 (44 %)), hvilket gentager sig i 2010 med 21 studier (41 %). Sverige og Danmark har henholdsvis 19 (37 %) og 12 (24 %) studier inkluderet i 2010.¹⁰ Norge har dermed en betydelig vækst i antal bidrag (13 (25 %) i 2006, 14 (26 %) i 2007, 13 (25 %) i 2008 til 23 (44 %) i 2009 og 21 (41 %) i 2010). Mens Danmark havde en vis nedadgående tendens (17 (32 %) i 2006; 10 (19 %) i 2007; 16 (31 %) i 2008; 14 (27 %) i 2009; 12 (24 %) i 2010), holder Sverige cirka samme niveau bortset fra et tydeligt højdepunkt i 2007 (20 (38 %) i 2006; 30 (56 %) i 2007; 22 (43 %) i 2008; 19 (37 %) i 2009; 19 (37 %) i 2010).

Efter fem år behøver dette mønster ikke at betragtes som tilfældige variationer. Spørgsmålet om årsagerne til disse forskelligheder kan stilles. I Norge er det uden tvivl den tydelige styrkelse af finansiering af dagtilbudsforskning, væsentligst gennem øremærkede midler i Norges Forskningsråds programmer, der har bidraget til denne udvikling. Man kan forvente, at de talrige forskningsprojekter vil bidrage til, at antallet af forskningspublikationer i det mindste vil opretholdes. En betydelig mængde nyetablerede forskningsprojekter de seneste 2 år vil sandsynligvis bidrage til en yderligere stigning i det norske publiceringsantal. I Sverige og Danmark har der ikke i kortlægningsperioden været tilsvarende kraftige stigninger i forskningsmidler øremærket til dagtilbudsforskning.

Resultaterne i den femte forskningskortlægning, må siges at være i overensstemmelse med resultaterne fra tidligere kortlægninger, der viste, at skandinavisk dagtilbudsforskning i væsentlig grad har relevans for dagtilbuddene og, at meget af denne forskning samlet set er af god eller acceptabel kvalitet. I 2010 blev 16 studier (31 %) tillagt høj evidensvægt, 26 (51 %) fik middel evidensvægt og 9 (18 %) fik lav evidensvægt. De tilsvarende tal for 2009 var 17 (33 %), 27 (52 %) og 8 (15 %) og det kan dermed også i denne sammenhæng konstateres en relativ stabilitet af fund over tid.

Kun de 42 studier med middel eller høj samlet kvalitet blev anvendt i de videre analyser. I øvrigt er antallet publikationer med tilfredsstillende kvalitet (middel eller høj evidensvægt) i 2010 nogenlunde i overensstemmelse med men dog i underkant af, hvad der

¹⁰ Bemærk at tallene summerer til mere end 100 %, da et studie undersøger forhold i både Sverige og Norge. Denne mulighed gør sig også gældende for andre årgange.

har været i de tidligere kortlægninger (2006: 46 (87 %); 2007: 46 (85 %); 2008: 49 (96 %); 2009: 44 (85 %); 2010: 44 (86 %)).

5.2 Forskningens indhold

Ser man nærmere på de overordnede tema- eller fokusområder i studierne, ligger temaet *Lige muligheder* ("Equal opportunities") igen på toppen af listen selv om antallet af studier er gået ned fra 17 (33 %) i 2009 til 13 (25 %) i 2010. Området undervisning og læring forsætter sin nedadgående trend, med kun 4 studier med dette som hovedfokus i 2010. Dermed har dette område i løbet af to år bevæget sig fra den øverste til den nederste del af listen (2008: 11 studier (22 %); 2009: seks studier (12 %)). Dette tyder muligvis på, at interessen for læring, som genopstod i forbindelse med curriculumreformer og implementeringer i Danmark og Norge, har mistet noget af sin aktualitet eller har ændret karakter. En stigning i antal af studier, som har læreplan (curriculum) som hovedfokus fra fire (8 %) i 2009 til 13 (25 %) i 2010, kan muligvis være en indikation for det sidstnævnte.

En interessant udvikling er, at der i 2010 kunne dannes en tematisk kategori omhandlende *fysisk aktivitet, sundhed og leg*. 11 studier (22 %) har dette som hovedfokus i årets kortlægning. Denne kategori er ikke tidligere anvendt, men man kan konstatere, at over en femtedel af forskningspublikationerne har dette som overordnet tema.

I tidligere rapporter forudså vi et stærkere fokus på studier, der adresserede et "what works" spørgsmål, og en større vægt på interventions- og implementeringsstudier (programevalueringer). Antagelserne blev begrundet med, at de forandringer i de skandinaviske velfærdsstater i retning af mere konkurrenceprægede velfærdsmodeller sandsynligvis ville fremme interessen, dels for det mere direkte anvendelsesorienterede, dels for evalueringer af effekt og effektivitet af forskellige former for pædagogisk indsats i institutionerne. Vi kan på baggrund af 2010-studiene konstatere, at denne udvikling lader vente på sig eller, at situationen er uforandret med tanke på resultaterne i de tidligere kortlægninger. Vi må tværtimod konstatere en modsat udvikling, antallet studier i kategorien "what works" gik fra 10 (20 %) i 2008 til syv (13 %) i 2009 mens der i 2010 kun er to publikationer, som falder indenfor denne kategori. Kun et af disse to studier (Danmarks Evalueringsinstitut) har en (implicit) "teori om forandring", også dette resultat svarer til tidligere års fund.

En anden forventet stigning i studiernes indholdsmæssige orientering repræsenterer området *vurdering* ("assessment"), hvor vi efter en stigning fra otte (15 %) til 19 (37 %) studier fra 2007 til 2008 antog, at denne forandring kunne tydes som en trend, der ville fortsætte i fremtiden. Imidlertid gik antallet studier allerede i 2009 tilbage til 14 (27 %) og i 2010 nærmer vi os niveauet fra 2007 med 12 (24 %) studier med en sådan indholdsmæssig orientering. Stadigt er dette dog den næst hyppigste forekommende tematiske kategori blandt studierne, der indgår i 2010-kortlægningen.

Også de reviewspecifikke didaktiske kategorier viser noget lignende. I kategorien, der omhandler *vurdering, evaluering, kvalitetssikring og -udvikling*, finder man i 2010 14 studier (27 %), dette er det samme antal som i 2009, men et betydelig lavere antal publikationer end de 20 (39 %), der indgik i denne kategori i 2008. Fem studier (10 %) indgår i 2010 i den kategori, der omhandler *hensigt og mål i dagtilbud*, i 2009 var antallet studier fire (8 %) mens det i 2008 var 10 (19 %) publikationer i kategorien. Derimod øger

andelen studier, der retter opmærksomheden mod *metoder og arbejdsmåder*, fra syv (13 %) i 2009 til 12 (24 %) i 2010 og nærmer sig dermed igen den relativt høje andel der var i årene 2006 og 2008 med henholdsvis 10 (19 %) og 15 (28 %) studier i denne kategori. På et stabilt niveau gennem den femårige kortlægningsperiode ligger de reviewspecifikke didaktiske kategorier *indhold* (16 (31 %)) og *grundlæggende værdier og etik* (17 (33 %)).

Man kan spørge om dette afspejler en vis drejning fra en mere mål-, metode- og læringsorienteret interesse for dagtilbuddenes indhold til et mere socialpædagogisk perspektiv. Et højt stabilt niveau, når det gælder studier, der adresserer indholdet i dagtilbuddenes pædagogiske tilbud og en stigning i antal studier, der retter sig mod metoder og arbejdsmåder, taler imod denne antagelse. Dette tyder mere på, at didaktiske perspektiver fortsat er stærkt repræsenteret. Dette kan naturligvis også være tilfældige udslag. Det, der kan siges med sikkerhed, er, at etiske og værdimæssige perspektiver på den pædagogiske virksomhed og institution, er et af de mest fremtrædende forskningstungdepunkter i den skandinaviske forskning.

På baggrund af en indholdsmæssig analyse af de 42 studier med tilfredsstillende forskningskvalitet om institutioner for 0-6årige i Skandinavien udgivet i 2010, blev der identificeret fem tematiske områder, som kunne repræsentere alle studierne: Relationer: Kompetence, interaktion, positionering og socialisering; Læreproces: Form, indhold og sprog; Ledelse og profession: Identitet og roller; Det aktive barn: Fysisk aktivitet, leg og sundhed i dagtilbud; Dagtilbud som organisation i samfundet: Dokumentation, evaluering og indhold.

I temaet: *Relationer: Kompetence, interaktion, positionering og socialisering* indgår 10 studier (20 %) (Bygdesson-Larsson; Carlsen; Eivers; Helgesen; Hellmann; Markström; Martinsen; Rossholt; Skånfors; Svinth), deraf er otte kvalitative og to kvantitative. Studierne i denne kategori beskæftiger sig alle med samspillet børn imellem eller samspillet mellem børn og voksne i dagtilbud. Studierne ser på interpersonelle relationer i dagtilbudet og har ikke fokus på andet end det sociale. Der ses på aktiviteter og børnenes eller pædagogernes deltagelse i disse. Problemstillinger, der diskuteres, er pædagogers relationskompetencer, samspilskompetencer, deres evne til at inddrage børn i aktiviteter, som blandt andet har betydning for børns positioneringsmuligheder. Børns interaktioner, sociale status og sociale placeringer i dagtilbud undersøges også, herunder hvordan børn indbyrdes skaber muligheder og/eller barrierer for hinandens positioneringsstrategier og sociale status. Flere af studierne ser på børns interaktion og positionering gennem leg. Barnet ses blandt andet som kompetent til at udvise modstand mod den sociale orden i dagtilbud. Videre rettes opmærksomheden mod betydning af mobning for etablering af leg og venskaber.

I temaet: *Læreproces: Form, indhold og sprog* indgår syv kvalitative studier (14 %) (to bidrag fra Danmarks Evalueringsinstitut; Gjems; Lind; Sandberg; Skolverket; Thulin), som beskæftiger sig blandt andet med dagtilbuddets arbejde med børns læring, herunder læring af sprog og æstetik. Det undersøges videre, hvilken betydning pædagoger har for børns læring, samt hvilke samarbejdserfaringer forældre, pædagoger og fagprofessionelle har i forhold til børn med behov for særlig støtte. Tilrettelæggelse, organisering og varetagelse af opgaven med at sprogvurdere er også problemstillinger der bliver diskuteret i dette tema.

Temaet: *Ledelse og profession: Identitet og roller* omfatter ligeledes syv studier (14 %) (Ackesjö; Børhaug; Hagström; Jernes; Møller; Pedersen; Verstad) hvoraf seks benytter sig af kvalitative metoder og et studie anvender et mixed-method design. Studierne i denne kategori omhandler pædagogik som profession på to niveauer: For det første ser studierne samlet set på ledelse i dagtilbud og for det andet på pædagogers professionalisering og syn på egen profession. De studier, der omhandler ledelse, sigter både til, hvilken rolle lederne har i forhold til personale, børn, forældre og omverden, samt hvilke identiteter, de skaber sig i kraft af deres rolle. De studier, der undersøger professionalisering, ser blandt andet på, hvordan pædagoger opfatter deres egne roller, hvilke kompetencer de har, og hvilke kompetencer de mangler. Et enkelt studie undersøger, hvordan pædagoger kan sætte ord på deres viden og kompetencer og få kommunikeret disse videre.

Det største antal studier (11 (22 %)) i kortlægningen i 2010 samles under overskriften *Det aktive barn: Fysisk aktivitet, leg og sundhed i dagtilbud*. Blandt disse 11 bidrag (Alvestad; Bröms; Flottorp; Fransson; Giske; Hagen; Lundheim; Moser; Sandseter; Synodi; Årlemalm-Hagsér) benytter seks en kvalitativ tilgang og tre har en kvantitativ tilgang. To benytter mixed-method design. Studierne i denne kategori undersøger blandt andet børns fysiske aktiviteter generelt, deres aktivitetsniveau samt udendørsforhold i dagtilbud, og områder de benytter sig af. Derudover rettes opmærksomheden mod børns former for leg og meningsskaben i leg, samt hvordan pædagogik om leg optræder i pædagogiske læseplaner. Sundhed bliver adresseret direkte i to studier, et gælder børns forestillinger om sundhed og helse, og et omhandler betydningen af allergiforebyggende institutioner. Alle undersøgelser som sigter mod børns leg indgår i denne kategori, når leg er et centralt fokus, også selvom leg undersøges relationelt. "Det aktive barn" forstås dermed som både barnet i bevægelse og barnet som aktør.

Den sidste gruppe studier sammenfattes under temaet *Dagtilbud som organisation i samfundet: Dokumentation, evaluering og indhold* og indeholder tilsammen syv studier (14 %) (Datta Gupta; Edström; Håkonsen; Kragh-Müller; Larsen; Persson; Vallberg Roth) hvoraf fem er kvalitative og to er kvantitative. Undersøgelserne i denne kategori har alle et uddannelsessociologisk perspektiv, det vil sige, at dagtilbuddet ansues som en formelt organiseret institution i samfundet. Centrale emner er evalueringspraksis og dokumentation af pædagogisk arbejde, pædagogisk kvalitet og pædagogers arbejde med læseplaner, herunder demokratiske mål. Videre retter studierne sig mod effekten af pasningstilbud samt den økonomiske betydning af kommunernes tilskud til dagtilbud. Et enkelt studie undersøger, hvordan pædagogisk praksis relateres til en nationalstatsorganisering.

5.3 Forskningens design og metode

Den tendens, der viser, at antallet studier som følger et etnografisk design, er steget fra 16 (31 %) i 2008 til 26 (50 %) i 2009, fastholdes i 2010, hvor 24 (47 %) af de rapporterede studier har et etnografisk design. Som i de fire foregående år er dette det hyppigst brugte design og næsten halvdelen af de publicerede arbejder i 2010 kan kategoriseres som etnografiske. Derefter kommer holdningsundersøgelser (view studies), hvor 11 publikationer (22 %) tilhører denne kategori. I perioden 2007-2009 var denne type studier også næst hyppigst.

Kun fire (8 %) dokumentstudier i 2010 (2008: 14 (27 %), 2009: 8 (15 %)) vidner om en bemærkelsesværdig nedgang af antallet i denne kategori. I de første to år blev der hvert år registreret ni (17 %) studier i denne kategori. En vis nedgang finder vi i antallet af tværsnitsstudier, fra ni (17 %) i 2006 til seks (12 %) i 2010, kohortestudier fra tre (6 %) til et (2 %). Antallet af aktionsforskningsstudier er gået fra tre (6 %) i 2009 til et (2 %) i 2010.

For første gang i forskningskortlægningen er der ingen systematiske reviews der indgår, indtil nu har der været et eller to reviews inkluderet. Dog indgår to ikke-systematiske reviewbidrag i årets kortlægning.

Som noget nyt registreres der i 2010 for første gang longitudinelle og metodologiske studier med henholdsvis to studier med hvert af de to designs (dvs. 2 % af hver type). Fortsat finder vi dog ingen studier, der benytter *one-group-pre-post-test design*, og heller ingen studier der benytter *one-group-post-test-only* eller rene *eksperimentelle designs med tilfældig gruppedannelse*. I 2010 er der dermed kun ét af studierne, der bygger på et eksperimentelt design. Det drejer sig om en undersøgelse, som kan kategoriseres som *eksperiment med ikke-tilfældig gruppedannelse*.

Af de studier, der indgår i 2010-kortlægningen er 32 (63 %) kategoriseret som kvalitative, syv (14 %) som kvantitative og tre (6 %) som mixed-method. Vi kan dermed konstatere, at studierne i 2010 følger samme mønster som i de foregående år med stor overvægt på kvalitative forskningsmetoder og design. Vor tidligere forventning om stigning af effektorienterede designs er foreløbig ikke indfriet. Dette understreges af det faktum, at 35 (69 %) af bidragene i 2010 er vurderet som værende af deskriptiv karakter, mens yderligere 11 (22 %) studier i væsentlig grad var optaget af at undersøge sammenhæng mellem forskellige forhold (exploration of relationship).

Dersom man ser på de anvendte forskningsmetoder i 2010, så er observation (27 (53 %)) og individuelle interviews (24 (47 %)) stadig de mest benyttede metoder. I 2009 blev disse metoder benyttet henholdsvis 30 (58 %) og 28 (54 %) gange. Der er en vis nedgang i anvendelsen af selvudfyldte spørgeskemaer fra 18 (35 %) i 2009 til 11 (22 %) i 2010 og et mindre antal fokusgruppe interviews (14 (27 %) i 2009 og 12 (24 %) i 2010). Generelt kan siges, at brug af metode synes at være stabilt over kortlægningsperioden på fem år. Hovedvægten er i hele perioden på anvendelse af observation, interviews og spørgeskema.

Det store flertal af undersøgelserne gør eksplicit (37 (73 %)) eller implicit (2 (4 %)) rede for de analysemetoder, som har været anvendt i bearbejdelsen af empirisk materiale. 12 (25 %) af undersøgelserne brugte statistiske metode i dataanalysen. I 5 (10 %) af studierne anvendes noget mere avancerede statistiske analysemetoder, som går ud over frekvenstabeller og enkle, deskriptive statistiske analysemetoder.

Allerede i forskningskortlægningen for 2008 og 2009 konstaterede vi at følgende designs var sjældne: de mixede designs, komparative undersøgelser, eksperimentelle designs med kontrolgrupper, undersøgelse af bestemte interventionsformer og longitudinelle undersøgelser. Vi ser ved iagttagelse af 2010-kortlægningen ingen ændringer med hensyn til dette. Sådanne designs og metoder er fortsat sjældent anvendte i skandinavisk dagtilbudsforskning. I forskningen finder vi en kraftig overvægt af kvalitative designs.

Hvad angår kvaliteten af den forskningsmetodiske rapportering i 2010, så svarer den nogenlunde til de tidligere kortlægninger. Af de 51 studier i 2010 er der 12 (24 %) studier der ikke redegør for validitet og troværdighed i forbindelse med dataindsamling, mens 25 (49 %) gør det i en vis grad og 14 (27 %) gør det på en god og tilfredsstillende måde.

Når det gælder validitet og troværdighed i dataanalysen, berører otte (16 %) studier ikke dette aspekt overhovedet. 27 (35 %) studier gør det til en vis grad, og 16 (31 %) gør det på en god og tilfredsstillende måde.

5.4 Forskningskortlægningen

Afslutningsvis vil vi nævne, at vi nu med kortlægningerne fra 2006 til 2010 har genbeskrevet og vurderet 260 videnskabelige arbejder om dagtilbud for de 0-6årige publiceret af skandinaviske forskere. Tilsammen giver de fem rapporter en ganske unik oversigt over skandinavisk dagtilbudsforskning. Der er etableret en frit tilgængelig database på internet (<http://www.nb-ecec.org>) med grundig dokumentation af al denne forskning om dagtilbud i Skandinavien, som vi hidtil har gennemgået. Vi håber, at denne database vil blive et vigtigt redskab for både forskere og for fremtidens forskningsformidling til praktikere, studerende, administratorer og politikere.

6 Appendiks 1: Et eksempel på en genbeskrivelse

6.1 EPPI-Centre data extraction and coding tool for education studies Version 2.0

Administrative details	
Name of the reviewer	Details <i>Hanna Bjørnøy Sommersel & Thomas Moser</i>
Date of the review	Details <i>17th of October, 2011.</i>
Please enter the details of each paper which reports on this item/study and which is used to complete this data extraction.	Paper (1) <i>Doctoral thesis from Gothenburg University.</i> Unique Identifier: <i>2687643</i> Authors: <i>Anette Hellman</i> Title: <i>Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola</i> <i>English title: Have you ever seen a pink Batman? Negotiating Boyishness and Normality at a Preschool.</i>
Main paper. Please classify one of the above papers as the 'main' report of the study and enter its unique identifier here.	Unique Identifier: <i>2687643</i>
If the study has a broad focus and this data extraction focuses on just one component of the study, please specify this here.	Not applicable <i>Whole study is focus of data extraction.</i>
Language (please specify)	Details of Language of report <i>Swedish</i>
Study Aims and Rationale	
What are the broad aims of the study?	Explicitly stated <i>The aim of this study is to examine norms of "boyishness" in a preschool. Focus is put on how norms are created, repeated and renegotiated by girls, boys and</i>

	<i>teachers in children's practices.</i>
What is the purpose of the study?	A: Description
Was the study informed by, or linked to, an existing body of empirical and/or theoretical research?	Explicitly stated <i>The theoretical framework of the study is post structural theory, queertheory and critical theory on masculinity. The study is linked to empirical studies on masculinity/boyishness in children's practices in preschool.</i> <i>The study focuses on negotiations of norms and normality constructions in situations where conceptions of "boyishness" are created and where gender norms are repeated as well as challenged. Central concepts dealt with in the thesis are performativity, normality, gender, sex, boyishness, age and children's gender play.</i>
Do authors report how the study was funded?	Implicit (please specify) <i>This is a doctoral thesis from Gothenburg University.</i>
When was the study carried out?	Explicitly stated <i>The data collection started in 2005. The thesis was published in 2010.</i>
What are the study research questions and/or hypotheses?	Explicitly stated <i>The aim of this study is to examine norms of "boyishness" in a preschool. Focus is put on how norms are created, repeated and renegotiated by girls, boys and teachers in children's practices.</i> <i>The research questions are:</i> <i>1. What subject positions become possible in relation to norms of boyishness?</i> <i>2. How do norms of boyishness materialize in preschool?</i> <i>3. How do girls and boys negotiate norms in relation to norms of boyishness in spaces where gender and "typical" boyishness is emphasized?</i>
Study Policy or Practice Focus	
What is/are the topic focus/foci of the study?	Equal opportunities <i>Norms of boyishness.</i> Coding is based on: Authors' description

What is the curriculum area, if any?	N/A (not on a specific curriculum area) Coding is based on: Reviewers' inference
In which country or countries was the study carried out?	Explicitly stated <i>Sweden.</i>
Actual sample	
Who or what is/ are the sample in the study?	Learners Teaching staff
What was the total number of participants in the study (the actual sample)?	Explicitly stated (please specify) <i>1st year of observation: 20 children and 6 preschool teachers. 2nd year of observation: 17 children and 4 preschool teachers.</i>
What is the proportion of those selected for the study who actually participated in the study?	Implicit (please specify) <i>3 of the youngest children participating in year 1 do not participate in year 2 because they were not part of the transition-to-school process when the field work began. In the second year 4 preschool teachers participate, whereas 6 are part of the observations in year 1.</i>
What is the sex of participants?	Single sex <i>Boys only.</i>
What is the socio-economic status of the individuals within the actual sample?	Explicitly stated (please specify) <i>The children participating are from socio-economical mixed backgrounds.</i>
What is the ethnicity of the individuals within the actual sample?	Implicit (please specify) <i>Some of the children have ethnic names.</i>
What is known about the special educational needs of individuals within the actual sample?	Not stated/unclear <i>Not stated.</i>
Programme or Intervention description	
If a programme or intervention is being studied, does it have a formal name?	Not applicable (no programme or intervention)
Theory of change	Details <i>No intervention, therefore no theory of change.</i>

Aim(s) of the intervention	Not stated <i>No intervention.</i>
Year intervention started	Details <i>No intervention.</i>
Duration of the intervention	Not applicable <i>No intervention.</i>
Person providing the intervention (tick as many as appropriate)	Not applicable <i>No intervention.</i>
Results and conclusions	
What are the results of the study as reported by the authors?	<p>Details:</p> <p><i>A main point in this study is that children perform several positions, of which some are made visible and categorized, by children and adults, as “girlish or “boyish”. This categorization implies that there are certain specific ways of practicing boyishness and girlishness, more proper than others. Children’s actions do not differ in any fundamental way depending on their sex. However, they wear and embody signs, such as clothes in different colours that imply gender difference. When it becomes important to separate gender, this is manifested by mutual agreements about these signs. The markers that children used in their negotiations of gender norms can be understood as representations of gender and age norms, at the same time as they were communicating these differences. In the pre- school context the children used markers such as voice, hairstyles, clothes or movements when they negotiated gender. These markers were part of creating and communicating girls and boys experiences of how their bodies were made girlish or boyish.</i></p> <p><i>An important result in this study, as well as in others, is that pedagogues and children respond and interact with each other through and in relation to signifiers. However, in this study it is shown that certain signs, that correspond to preconceptions of what constitutes a “real”/“good” boy or girl (or boyishness) was responded to in a much more firm way than other symbolic communication.</i></p> <p><i>During the first year of observations, when the group was dominated by a few outward acting boys, the activities, physical space and social organization was adapted by the pedagogues in order to “calm the group</i></p>

of children down". Through these practices the positions of "fussy boys" and "independent children" were emphasised. Although being a minority in the group they, and the way they were perceived by the pedagogues, were allowed to structure a lot of the activities, discourses and strongly influenced children's actual negotiations of gender. "Fussy boys" were discussed as children who lacked control and "independent children" were said to be in control. A position as a "fussy boy", consisting of dominance or uncontrolled actions, were strongly gendered. When girls practiced it, they became incomprehensible, invisible or made deviant. Boys became visible, reprimanded and recognized. In play situations children created physical and social rooms around their plays. Most children were given access to the "play rooms" that were created and most of them strolled between several plays. Gender research has shown how girls and boys tend to have different playing areas. This study shows that gender or age separation was accentuated in situations of exclusion, and was not primarily connected to physical persons or physical spaces. Three themes were repeated in children's "playrooms" during this first year; For the first, common projects and friendship, where age and gender were given less relevance, the second was age, and the third, the "catch and run plays" described above. Norms about how to calm down boys flow in to the situation called "circle time" and creates rules about how to "sit properly" and "to listen to the teacher". These rules are further linked to norms about how a future ideal "school body" should move and behave. These practices creates positions such as "teachers little helper" and "protesting boys". When boys place themselves in positions as teachers little helpers, they are put at risk for being called "girls" and ridiculed. Research about gender and preschool has shown how pedagogues might put girls who is said to want to help "too much" in problematic positions. This study shows in a similar way how a position as "teachers little helper" could be problematic also for boys. During the second year, norms about "independent children" were still at work. However, some norms were radically changed. The organisation of pedagogical activities, social organisation and rooms had during this year a focus on "activity" rather than "calming down". Teacher and children had close relations during this year, fewer regulations were in place and more

	<p>joint projects were effectuated together with practices of friendship. Children were also expected during this year, more than the first, to help the pedagogues and each other. A positive position as “teachers little helper” was hereby accentuated and more often directed towards girls. New aesthetic norms are now applied to structure the physical space. During this year, the position “fussy boy” was not present. The pedagogues seldom discussed “boys” as a category, something that was very frequent the first year. This was because, according to the teachers, that they rather think of the group as children than “boys”. Boys during this year were described as “very nice boys”, rather than typical boys. Expectations about boys were manifested in the position “fussy boys” which made boys performing this position very visible. “Very nice boys” on the other hand, was an unexpected position for boys and those performing it became visible as children rather than “normal” boys. Boys performing more passive positions were invisible and incomprehensible as boys, during both years. During the first year both boys and girls played together in Batman and Superhero plays, even if older boys usually decided more. During the second year, when romantic prince and princess- plays became popular, heterosexual romantic expectations made it difficult for boys and girls to play together without being teased as “marriage couples”.</p>
<p>What do the author(s) conclude about the findings of the study?</p>	<p>Details: <i>The researcher conclude that she has shown in this study how specific gendered positions are normalized for girls and boys and that these positions are given prominence when teachers plan pre-school activities. At the same time, certain gendered positions, such as “typical” and “fussy” boys are given low status among teachers and children and also given less influence among children in play situations. The most admired position for children in pre-school in this study as well as in other’s was the competent and independent child. Children called “competent children” were given a lot of opportunities to make their own choices, at the same time as the position requires that dominant norms already were internalized. A competent child was thus given “free choices” since it was assumed that these choices would take place within a norm system that pedagogues in preschool found acceptable for children. The study also shows how gender is created through negotiations at the same time as there exist</i></p>

conceptions of natural gender differences and certain "typical" behaviours for girls and other "typical" for boys. Children tend to use certain markers for gender difference, such as colour, movements or haircuts, when gender difference became relevant in their negotiations.

The issue of negotiation was more often about the markers as such, for example if a Batman could wear pink, a strong marker for "girlishness" in the preschool group, rather than if a girl could be Batman. Conceptions of gender thus perceived gendered identities such as girls and boys among the preschool children.

A pattern in this study is that age, accentuates gender. With increased age children were expected to learn norms that divide their everyday life in differently, gender coded, characteristics, different behaviours and performances for boys and girls. The researcher has in this thesis discussed how the terms "baby", "big girl" and "big boy" were used and how categories such as age and gender interacted in a learning gender specific behaviours as early as in young preschool age. Age and terms like "baby" and "big" are therefore not clear and given, but rather, just like gender, positions with flexible and shifting meanings in different situations. Both boys and girls were, for example, made younger by adults when they broke gender stereotypes and did then run the risk to be corrected with the gender neutralizing concept "baby". On the other hand were both boys and girls made older, when they had learned to execute expected gendered performances. In this process of normalization laid also, of course, the fact that there were certain specific ways of being a "big boy" and other specific ways of being a "big girl". The way that age and gender interact in the normalization of gender polarity invite girls and boys to take two opposite and gender complementary positions, as "big girls" and "big boys", which also at the same time make opposites to the position "baby". The term "baby", "big boy" and "big girl" becomes problematic, since they normalizes certain masculinity positions and femininity positions and by that limit children's possibilities to try other gendered positions than the stereotyped.

To conclude the researcher points at some ways to change stereotype gender patterns. It seems that chil-

	<i>dren tries out signs for gender, but not always by connecting these to children biological categorized as girls and boys. This was especially so by the younger children, 3-4 years of age. Children repeatedly try and question norms presented to them, but this does not necessarily mean that gender difference always becomes relevant. By paying attention to children's way of negotiate and their possibilities to multiple gender positions pedagogues can support children to try different ways of being a girl or a boy. There is no natural law restricting children to learn gender difference, nor any laws forcing children to believe that boyishness should be higher valued than girlishness, Children change, shift and question established gender norms. It is therefore important to pay attention to the possibilities of change that lays within children's ways of negotiate gender.</i>
Study Method	
Study Timing	Cross-sectional
What is the method used in the study?	Ethnography
Methods-groups	
If Comparisons are being made between two or more groups*, please specify the basis of any divisions made for making these comparisons	Not applicable (not more than one group)
How do the groups differ?	Not applicable <i>Not more than one group.</i>
Number of groups	Not applicable <i>Not more than one group.</i>
If prospective allocation into more than one group, what was the unit of allocation?	Not applicable <i>Not more than one group.</i>
If prospective allocation into more than one group, which method was used to generate the allocation	Not applicable <i>Not more than one group.</i>

sequence?	
If prospective allocation into more than one group, was the allocation sequence concealed?	Not applicable <i>Not more than one group.</i>
Methods - Sampling strategy	
Are the authors trying to produce findings that are representative of a given population?	Not stated/unclear
What is the sampling frame (if any) from which the participants are chosen?	Not applicable (please specify) <i>No sampling frame specified.</i>
Which method does the study use to select people, or groups of people (from the sampling frame)?	Explicitly stated <i>Not applicable (no sampling frame)</i>
How representative was the achieved sample (as recruited at the start of the study) in relation to the aims of the sampling frame?	Not applicable (no sampling frame)
If the study involves studying samples prospectively over time, what proportion of the sample dropped out over the course of the study?	Not applicable <i>Not following samples prospectively over time.</i>
For studies that involve following samples prospectively over time, do the authors provide any information on whether, and/or how, those who dropped out of the study differ from those who remained in the study?	Not applicable not <i>following samples prospectively over time.</i>
Methods - Data Collection	

Which methods were used to collect the data?	<p>One-to-one interview (face to face or by phone) <i>Interviews with children and preschool teachers.</i></p> <p>Observation</p> <p>Other documentation <i>Photos and illustrations are used according to the researcher.</i></p>
Do the authors' describe any ways they addressed the repeatability or reliability of their data collection tools/methods?	<p>Details: <i>Through participating observations, the analysis happens parallel to the data production, which means that the participating observations is both a data analysis tool as well as a method to produce data. This gives the opportunity to reformulate research questions and hypothesis and strengthens the reliability and validity of the data collection tools/methods. Throughout the study there is a theoretical stringency.</i></p>
Do the authors describe any ways they have addressed the validity or trustworthiness of their data collection tools/methods?	<p>Details: <i>Through participating observations, the analysis happens parallel to the data production, which means that the participating observations is both a data analysis tool as well as a method to produce data. This gives the opportunity to reformulate research questions and hypothesis and strengthens the reliability and validity of the data collection tools/methods. Throughout the study there is a theoretical stringency.</i></p>
Methods - data analysis	
What rationale do the authors give for the methods of analysis for the study?	<p>Details: <i>Through participant observation, analysis is done in parallel with the production of data, which means that participant observation is both a tool for data analysis and a method of data production. In light of this opportunity to reformulate the original questions and hypotheses based on the analysis done in the field work. Spradley (1980) describes as how ethnographic theory by combining the production of data, continuous analysis and data production over time and in different contexts find patterns by following certain themes, "track", based on the issues underlying the study. In the introduction, where the researcher describing my meeting with the children at the preschool concludes the researcher with a number of trace analysis, or "paths" which, by the study's questions and the first few weeks of observation, formed an interesting</i></p>

	<i>pattern that the researcher wanted to know more about.</i>
Which methods were used to analyse the data?	Explicitly stated <i>Central concepts dealt with in the thesis are performativity, normality, gender, sex, boyishness, age and children's gender play. The analysis builds on ethnographic method and extended fieldwork for two years in a Swedish pre- school, situated in an urban area with a population of mixed social and cultural background.</i>
Which statistical methods, if any, were used in the analysis?	Details <i>No statistical methods were used.</i>
Did the study address multiplicity by reporting ancillary analyses, including sub-group analyses and adjusted analyses, and do the authors report on whether these were pre-specified or exploratory?	Not applicable (not a quantitative study)
Do the authors describe strategies used in the analysis to control for bias from confounding variables?	Not applicable.
For studies that use prospective allocation, please specify the basis on which data analysis was carried out.	Not applicable (not a study with prospective allocation)
Do the authors describe any ways they have addressed the repeatability or reliability of data analysis?	Details: <i>There is internal consistency throughout the study, the results of the analysis is supported by other research and the researcher makes thorough interpretations of the data material.</i> <i>The researcher explicitly describe her methods to ensure the reliability, validity and trustworthiness of the study on p. 74-77</i>
Do the authors describe any ways that they have addressed the validity or	Details: <i>The researcher succeeds in answering the research questions and documents her analysis very well. There</i>

trustworthiness of data analysis?	<i>is internal and external consistency in the analysis. The researcher explicitly describe her methods to ensure the reliability, validity and trustworthiness of the study on p. 74-77</i>
If the study uses qualitative methods, how well has diversity of perspective and content been explored?	Details: <i>Very well. This is excellent qualitative research. All relevant aspects are enlightened, the data collection situation is taken into account and all relevant perspectives are explored.</i>
If the study uses qualitative methods, how well has the detail, depth and complexity (i.e. the richness) of the data been conveyed?	Details: <i>Very well. All relevant descriptions and characteristics are given, as well as sufficient information on participants, situations and surroundings.</i>
If the study uses qualitative methods, has analysis been conducted such that context is preserved?	Details: <i>To a great extent. Quotations, descriptions of the surroundings and nuances are well described. This is very good ethnographic research.</i>
Quality of study - reporting	
Is the context of the study adequately described?	Yes (please specify) <i>Absolutely. Aim, purpose, theoretical framing and empirical links are well described.</i>
Are the aims of the study clearly reported?	Yes (please specify) <i>Yes, explicit description of broad aims of the study and research questions.</i>
Is there an adequate description of the sample used in the study and how the sample was identified and recruited?	Yes (please specify) <i>Yes, children and preschool teachers are well described.</i>
Is there an adequate description of the methods used in the study to collect data?	Yes (please specify) <i>Yes, the researcher explicitly describes her data collection methods. She is detailed and gives comprehensive arguments for her choices and methods used in the study.</i>
Is there an adequate description of the methods of data analysis?	Yes (please specify) <i>Yes, the researcher explicitly describes her analytical steps and the theoretical view used. She gives comprehensive and understandable explanations on why and</i>

	<i>how she has conducted and carried out the analysis.</i>
Is the study reported with sufficient transparency?	Yes (please specify) <i>Yes, absolutely. The data collection process and the analysis are carried out and reported with sufficient transparency.</i>
Do the authors state where the full, original data are stored?	No
Do the authors avoid selective reporting bias? (e.g. do they report on all variables they aimed to study, as specified in their aims/research questions?)	Yes (please specify) <i>Yes, the researcher is able to report on all variables aimed to study in relation to her study methods and research questions.</i>
Quality of the study - Weight of evidence	
Are ethical concerns/problems raised by the author about the way the study was done?	Yes (please specify) <i>The researcher makes thorough and comprehensive reflection on the ethical considerations in the study. She describes how her position as a researcher is a question on weighing for and against in many cases. She writes that she had no problems with being the only adult in some situations - where she in some situations interrupted the children if they were about to hurt themselves or others. However, there was one difficult situation where she describes the ambivalence related to being ethical correct: One particular child was systematically excluded and seldom given attention over a long period of time. The researcher decided to give her written field notes to the preschool teachers, so that they could see the pattern in the child's and their own behaviour. They were appalled, but nevertheless able to seize the opportunity to work purposefully with the issue. The researcher writes: "Researchers are as adults, present together with the children and see what happens. How ethically this should be handled in relation to the data production is hard to balance. My choice in this situation was to inform the preschool teachers and then carefully monitor and document the consequences this had." (p. 74).</i>
Do reviewers assess that there are any ethical concerns/ problems about the	No (please specify) <i>No, the researcher argues very well for her ethical considerations and she explicitly relates to the general</i>

way the study was conducted?	<i>concerns on ethical problems when doing research that involves children. It is assessed that the researcher in this study has conducted and carried the study out in a reasonable, sound and sensible way.</i>
Is there sufficient justification for why the study was done the way it was?	Yes (please specify) <i>Absolutely. Sufficient and rational justification for the way the study was carried out the way it was is given.</i>
Was the choice of research design appropriate for addressing the research question(s) posed?	Yes, completely (please specify) <i>An ethnographic approach is well suited to capture and study norms related to gender and gendered identities. The combination of observation and interviews is rational and reasonable.</i>
Have sufficient attempts been made to establish the repeatability or reliability of data collection methods or tools?	Yes, good (please specify) <i>Yes, detailed and transparent descriptions is given on the methods used to collect data and the researcher combines observations with interviews with children and preschool teachers. This strengthens the reliability of the data collection.</i>
Have sufficient attempts been made to establish the validity or trustworthiness of data collection tools and methods?	Yes, good (please specify) <i>The data collection method is well suited to answer the research questions. The methods used are transparent and the study is linked to other empirical research as well as being related to a theoretical frame.</i>
Have sufficient attempts been made to establish the repeatability or reliability of data analysis?	Yes (please specify) <i>The analysis is very well conducted. The researcher is explicitly describing the analytical steps and how her interpretations are formed.</i>
Have sufficient attempts been made to establish the validity or trustworthiness of data analysis?	Yes, good (please specify) <i>The analysis answers the research questions. The analysis and the researcher's interpretations are documented and transparent. Use of quotations. The interviewed preschool teachers have been given the opportunity to read through the written passages. Interpretations are made related to theory and problems/limitations are accounted for. The data collection methods supplement each other and the researcher demonstrates that she has interviewed the children and the preschool teachers on their own premises. The researcher proves a detailed comprehension of the context of the observations and the interviews.</i>
To what extent are the	A lot (please specify)

research design and methods employed able to rule out any other sources of error/bias which would lead to alternative explanations for the findings of the study?	<i>Appropriate method and analysis. Reasonable analytical strategy and internal validity.</i>
Does the author address the generalisability of the study?	Yes, the study results are generalisable in a contextual or conceptual way.
In light of the above, do the reviewers differ from the authors over the findings or conclusions of the study	Not applicable (no difference in conclusions)
Have sufficient attempts been made to justify the conclusions drawn from the findings, so that the conclusions are trustworthy?	High trustworthiness
Weight of evidence A: Taking account of all quality assessment issues, can the study findings be trusted in answering the study question(s)?	High trustworthiness <i>This is assessed as being an excellent ethnographic study with high trustworthiness. The study answers the research questions with appropriate research design and data collection methods. The analysis is transparent and comprehensive and the researcher is explicitly arguing for the choices made throughout the study. The results are supported by other empirical research.</i>
Weight of evidence D: Overall weight of evidence	High <i>This study is given a high weight of evidence. The quality of execution is high, the research design is appropriate and the study answers the research questions posed. The study is transparent with comprehensive and detailed expositions throughout the study. This is excellent qualitative research.</i>

6.2 SR8 Review specific keyword guideline

Data extracted by <i>Hanna Bjørnøy Sommersel & Thomas Moser</i>	
Actors	
Which actor(s)?	Children
	Personnel I
Educational activities	
Main educational feature(s)?	Basic values and or ethics
Institution	
Main institutional aspect(s)?	Social system Inclusion/exclusion
The institution in Society	
Main aspect(s)?	The position of the institution in society
Age	
The age of the children studied?	3-6 Years

7 Appendiks 2: Resuméer og indeksering af 42 undersøgelser omtalt i kapitel 4

*P 2688970

*B Ackesjö, H. (2010). Förskoleklasslärare som gästarbetare: Gränsmarkeringar via sociala stängningar. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(1), 1-16.

*A Abstract:

Undersøgelsens formål:

Formålet med dette studie er at diskutere konstruktioner og markeringer af svenske förskoleklasslärares (børnehaveklassepædagogers) professionelle identiteter. Studiet ønsker at undersøge hvordan pædagoger i den svenske förskoleklasse (dansk børnehaveklasse) anvender deres professionelle identiteter til at afgrænse deres arbejde i forhold til andre pædagoger og læreres arbejdsopgaver i daginstitutioner og skole.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af 14 børnehaveklassepædagogers fortællinger om deres arbejde i förskoleklassen og de relationer, de er en del af. Pædagogerne bidrog med deres fortællinger under gruppediskussioner i dialogseminarer. Diskussionerne blev optaget og senere transskriberet.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at pædagogerne i børnehaveklassen tydeligt markerer grænserne til pædagoger i daginstitutioner og lærere i skolen. De ønsker at fremhæve førskolens placering mellem daginstitution og skole ved at tage afstand fra de andre institutioner. Pædagogerne i förskoleklassen italesætter deres rolle som værende i 'grænselandet'. Videre viser studiet, at förskoleklassepædagogerne i høj grad benytter sig af en 'vi' mod 'dem' retorik, når de beskriver arbejdet i förskoleklassen. Dette tolkes af forskeren som et udtryk for, at grænserne til de andre institutioner er væsentlige for pædagogerne i förskoleklassen, når de skal beskrive indholdet i deres arbejde. Resultaterne viser endvidere, at förskoleklassepædagogerne markerer grænserne tydeligt for at beskytte förskoleklassens indhold og aktiviteter.

Opdragsgiver:

uoplyst

*E Indeksering:

identitet, professionalisering, kvalitativt studie, views studie, børnehaveklasse, pædagog, Sverige

***P 2687642**

*B Alvestad, T. (2010). *Barnehagens relasjonelle verden: Små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge leg blandt de yngste børn i daginstitutionen og analysere, hvordan leg udspiller sig. Studiet fokuserer på, hvad børn forhandler om i deres leg, hvordan denne forhandling kommer til udtryk og hvilke strategier, der benyttes i disse forhandlinger.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

24 børn i daginstitution, heraf 13 piger og 11 drenge i alderen 2 til 3 år er videoobserveret. Otte timers videomateriale af børns leg er omskrevet til tekst og analyseret i relation til barndomspsykologiske og barndomssociologiske teorier (Sommer, 1997; Corsaro, 2002).

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at småbørn både forhandler verbalt og nonverbalt samt i en kombination heraf. Når småbørn forhandler nonverbalt imiterer, kopierer eller genskaber de varianter af andres bevægelser. Småbørns brug af verbalt og/eller nonverbalt sprog varierer, alt efter om udgangspunktet for deres interaktion er enighed eller uenighed. Det nonverbale sprog synes at være mest brugt i lege, hvor børnene som udgangspunkt er enige. Småbørns forhandlingsstrategier kan opdeles i hensigtsmæssige og uhensigtsmæssige strategier. De hensigtsmæssige strategier resulterer som oftest i, at børnene opnår enighed og kommer overens i deres relation. De uhensigtsmæssige strategier resulterer i, at legen ikke kommer videre.

Opdragsgiver:

Stiftelsen Kanvas

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, etnografisk studie, vuggestue, barn, aktør, leg, venskab, interpersonel relation

***P 2687639**

*B Bröms, K. (2010). A nationwide study of asthma and allergy in Swedish preschool children: With special reference to environment, daycare, prevalence, co-occurrence and

incidence. Uppsala: Uppsala University. Digital comprehensive summaries of Uppsala dissertations from the Faculty of Medicine, 542, Acta Universitatis Upsaliensis.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med dette studie er at undersøge de alders- og kønsspecifikke forekomster af astma (atopisk og ikke-atopisk) og andre allergiske udslag blandt svenske børn i daginstitutioner.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, længdesnitsstudie, tværsnitsstudie, kortlægning

Undersøgelsesdesignet:

Alle 91 lokaliserede allergiforebyggende daginstitutioner i Sverige samt deres to geografisk nærmeste daginstitutioner fik tilsendt et spørgeskema om forhold på institutionen med mulig betydning for udviklingen af astma. Alle forældre til børn i institutionerne fik tilsendt et spørgeskema om deres børns sundhed med fokus på astma og allergi samt baggrundsinformationer. Efter fem år modtog forældre til børn, der deltog i baseline studiet, et opfølgende spørgeskema med henblik på at følge udviklingen i sygdomme.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at svenske daginstitutioner har en række miljømæssige forhold, der kan forbedres i forhold til at forebygge allergi og astma. 39 % af de almindelige daginstitutioner har en historik med skimmelsvamp eller forhøjet luftfugtighed. De fire normalt brugte kriterier for astma blandt børn (diagnose sat af læge, haft astma tidligere, har haft fire eller flere episoder med vejrstrækningsbesvær de seneste 12 måneder samt har brug for inhalator) gav ensartede resultater med hensyn til prævalens blandt børnegrupperne. Der var ensartede forekomster af astma blandt drenge og piger, dog med en halvanden procent højere gennemsnitlig prævalens blandt drenge end piger. Den stærkeste variabel (ud af variablerne kommunal befolkningstæthed, alder og køn) i forudsigelsen af astma var befolkningstæthed, og studiet viser et stort sammenfald mellem forekomsten af astma, høfeber, eksem og fødevareallergi. Ved opfølgningen fem år senere var der stort sammenfald mellem børn, der havde udviklet astma, og indikationer på astma i baselinestudiet. Baselinestudiet viser, at følgende forhold har signifikant betydning for, om der var udviklet astma senere: Madallergi, vejrstrækningsbesvær seneste 12 måneder, rhinitis, rhinitis hos forældre, astma hos forældre, alder samt forekomst af eksem.

Opdragsgiver:

Vårdalstiftelsen, Astma och Allergi Förbundet, Max Mathiessen fond, Bror Hjerpstedts Stiftelse, Centrum för forskning och utveckling Uppsala universitet/Landstinget Gävleborg og Gästrikland Primary Health Care Administration.

***E Indeksering:**

Sverige, kvantitativt studie, længdesnitsstudie, tværsnitsstudie, kortlægning, diagnose, fysisk miljø, børnehave, vuggestue, barn, sundhed

***P 2687644**

*B Bygdesson-Larsson, K. (2010). "Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt": Utveckling av samspelsdimensionen i förskolan, med hjälp av Pedagogisk Processreflektion. Umeå: Umeå Universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, avhandling 36.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge, om det er muligt for personalet i børnehaver og vuggestuer at arbejde med samspilsdimensioner mellem børn og mellem børn og voksne ved hjælp af en model for kompetence og virksomhedsudvikling kaldet Pædagogisk Procesrefleksion. Modellen bygger på en pendling mellem PPR-samtaler og dagtilbuddets praksis. Herunder vil studiet undersøge, om modellen kan bruges til at styrke de ansattes professionalitet, børnenes psykiske velbefindende og forbedre samspilsklimaet i institutionen.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, narrativ analyse

Undersøgelsesdesignet:

Forskeren har gennemført fem samtaleforløb med udgangspunkt i Pædagogisk Procesrefleksion med de ansatte på fem stuer i forskellige svenske daginstitutioner. Her har hun hjulpet personalet til at reflektere over og forstå de aktuelle samspilsprocesser blandt børnene på stuen og mellem børn og voksne. På baggrund af optagelser af samtalerne analyserer forskeren udviklingen i samtalerne ud fra en hermeneutisk tilgang for at få en forståelse af, hvordan den Pædagogiske Procesrefleksion har påvirket arbejdet med børnenes samspilsprocesser.

Forskningsresultatet:

Forskeren konkluderer, at samspilsprocesserne i institutionen er væsentlige for dagtilbudsbørnenes psykiske velbefindende blandt børnene i daginstitutionen. Pædagogisk Procesrefleksion er anvendeligt til at styrke personalets professionalitet i forhold til arbejdet med børnenes samspil og kan bruges til at skabe et bedre samspil mellem børnene. Forskeren finder endvidere, at dette fører til en højere grad af psykisk sundhed blandt børnene.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, narrativ analyse, barn, pædagog, pædagogmedhjælper, børnehave, vuggestue, trivsel, social kompetence, samarbejde, professionalisering

***P 2688974**

*B Børhaug, K. & Lotsberg, D. Ø. (2010). Barnehageledelse i endring. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 79-94.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Dette studie har til formål at undersøge, i hvilken grad og på hvilken måde daginstitutionsledelse er udadvendt. Det vil sige rettet mod eksterne relationer og forhold udenfor institutionen. Videre er det et formål at undersøge, i hvilken grad og på hvilken måde daginstitutionsledelsen varetager den pædagogiske kvalitet i daginstitutionen. Studiet ønsker også at undersøge, hvordan ledelse i daginstitutioner har ændret sig siden 90'erne samt at argumentere for, at daginstitutionsledelse i højere grad skal prioriteres.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Dataindsamlingen består af interviews med ledere i 10 daginstitutioner i tre kommuner. Datamaterialet indgår i et større studie. Interviewene er semi-strukturerede og tager udgangspunkt i spørgsmål, der får lederne til at beskrive deres opgaver, hvordan de prioriterer deres tid, og hvad de ikke synes, de varetager godt nok. Interviewspørgsmålene tager udgangspunkt i fire ledelsesfunktioner: Administrativ ledelse, pædagogisk ledelse, personaleledelse og udadrettet ledelse.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at mange ledere er meget aktive som pædagogiske ledere og tager ansvar for det enkelte barns udvikling og behov. Lederne ønsker at styrke daginstitutionens pædagogiske profil og er optaget af at etablere en god pædagogisk praksis. Derudover opfattes vejledning af medarbejdere som en vigtig del af jobbet. Endvidere viser studiet, at forvaltning af eksterne relationer er i fokus og at et vigtigt aspekt er at skærme medarbejderne for eksterne krav fra forældre og kommuner. Studiet viser, at det er en svær balancegang for lederne at skulle håndtere disse krav samtidigt med, at de selv er kommunens repræsentant. Lederne ser samarbejdet med skolen som en vigtig opgave.

Opdragsgiver:

Norges forskningsråd

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, etnografisk studie, kompetence, organisation, professionalisering, børnehave, vuggestue, leder

***P 2689405**

*B Carlsen, M., Hundeland, P. S. & Erfjord, I. (2010). Orchestration of mathematical activities in the kindergarten: The role of questions. I: European Society for Research in Mathematics Education: Proceedings of the Sixth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education, January 28th-February 1st 2009, Lyon (France).

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge hvilken rolle pædagogers spørgsmål spiller i interaktion med børn i organiserede matematiske aktiviteter, herunder forberedelse i form af planlagte opgaver, brug af artefakter (fysiske genstande), rammesætning af læringsituationen og antallet af deltagende børn. Studiet er en del af et større forskningsprojekt, Teaching Better Mathematics, hvis formål er at fremme læring og udvikling i matematikundervisning i skoler og daginstitutioner.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, casestudie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af en videoobservation på 27 minutter af en pædagogisk organiseret matematisk aktivitet med seks børn i alderen 3-4 år. To af børnene er piger og fire er drenge. En pædagog styrer aktiviteten. Forskerne har derudover taget feltnotater fra den samme aktivitet. Målet med aktiviteten er, at børnene sammen med pædagogen skal vurdere, hvilke genstande der er tungere end andre ud fra størrelse og vægt. Studiet analyseres ud fra en sociokulturel forståelse af læring og udvikling og tager udgangspunkt i Vygotskys teori om læring som en social og situeret proces, hvor børnene tager koncepter, redskaber og handlinger til sig gennem samarbejde og kommunikation med andre.

Forskningsresultatet:

Pædagogen stiller børnene i alt 154 spørgsmål i løbet af aktiviteten. Spørgsmålene kan kategoriseres i seks forskellige typer relateret til deres fokus, som er 1) At foreslå handlinger, 2) Åbne spørgsmål, 3) Spørgsmål til argumenter, 4) Spørgsmål til problemløsning, 5) Reformulerende spørgsmål og 6) Konkluderende spørgsmål. Kun få af spørgsmålene resulterer i utilfredsstillende svar eller ingen svar overhovedet. Den måde pædagogen stiller spørgsmål på vurderes til at være af stor betydning for, hvordan børnene responderer, både verbalt og ikke-verbalt, det vil sige ved brug af fingersprog eller lignende bevægelser. Nogle børn svarer nonverbalt ved at udføre handlinger, der viser svaret gennem det barnet gør med artefakten, der er central for aktiviteten (i dette tilfælde en vægt). Forskerne konkluderer derfor, at det er vigtigt, at artefakter inkluderes i aktiviteter, der drejer sig om at løse matematiske opgaver. Forskerne finder desuden, at spørgsmål er et effektivt pædagogisk værktøj til at engagere børn i læringsaktiviteter,

og de genfinder mønstre i hvordan samtalen orkestreres gennem forskellige typer af spørgsmål.

Opdragsgiver:

Norges forskningsråd

***E Indeksering:**

matematik, interaktion, kommunikation, børnehave, barn, pædagog, Norge, casestudie, kvalitativt studie

***P 2688595**

*B Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Børns perspektiver på sprogvurderinger i daginstitutioner*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med undersøgelsen er todelt. Undersøgelsen ønsker både at opsamle viden om og erfaring med hvordan børneperspektiver kan inddrages i evalueringer og undersøgelser og at belyse børns oplevelser af sprogvurderingssituationen i treårsalderen. Konkret afprøves forskellige indsamlingsmetoder som videooptagelser, spørgeskemaer og mininterview med børn i undersøgelsen.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af 20 videooptagelser af sprogvurderinger i seks daginstitutioner fordelt på to kommuner. Herudover indgår 18 børn og 18 pædagogers spørgeskema-svarelses omhandlende sprogvurderingssituationen og 18 interview med børn, der har deltaget i opfølgende sprogaktiviteter. Datamaterialet er analyseret ud fra Bales' Interaction Proces Analysis (IPA), som har fokus på verbale og kropslige handlinger, der har en opgaverelateret karakter og på situationens socioemotionelle karakter.

Forskningsresultatet:

Undersøgelsen konkluderer, at der er udfordringer forbundet med at forene sprogvurderingstestens lineære logik og barnets associative logik. Pædagogerne balancerer mellem lydhørhed eller responsivitet over for barnets input og hensynet til testens validitet og reliabilitet. Jo bedre forberedt og jo mere rutineret pædagogen fremstår, jo bedre sandsynlighed er der for, at barnet oplever sprogvurderingen positivt. Studiet finder, at videooptagelser af sprogvurderingssituationen giver de mest nuancerede og valide data, og fungerer som det bedste værktøj til undersøgelse af børns oplevelser og perspektiver. I spørgeskemaerne fungerer de åbne spørgsmål bedst, da de beder barnet sætte ord på den situation, de lige har oplevet. Generelt opleves spørgeskemaets spørgsmål og interviewene som værende abstrakte for børnene.

Opdragsgiver:

Danmarks Evalueringsinstitut

***E Indeksering:**

Danmark, børnehave, kvalitativt studie, barn, dokumentation, evaluering, screeningsinstrument, views studie, sproglig kompetence

***P 2688592**

*B Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Fokus på sprog - daginstitutioners indsatser for treårige*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

A Abstract:*Undersøgelsens formål:**

Formålet med evalueringen er at afdække, hvordan daginstitutioner tilrettelægger, organiserer og varetager opgaven med at sprogvurdere og gennemføre opfølgende sprogindsatser for treårige. Undersøgelsen har særligt fokus på de børn, der er vurderet til at have behov for en fokuseret sproglig indsats. Det undersøges hvordan hhv. institutionsledere, pædagoger og forældre oplever virkningen af de indsatser, som iværksættes, og hvilken virkning de opfølgende sprogindsatser har.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, views studie, dokumentstudie

Undersøgelsesdesignet:

To danske kommuner er valgt ud på baggrund af data fra EVAs undersøgelse 'Måling af sproglig udvikling' (EVA, 2008). Datamaterialet består af skriftligt materiale fra de to kommunale forvaltninger omhandlende kommunernes sprogindsatser samt interviews med dagtilbudspersonale, ledere og forvaltningsansatte. Endvidere indgår sprogvurderinger, revurderinger og handleplaner. Undersøgelsen er tilrettelagt og gennemført som en virkningsevaluering, der forklares som værende en processuel tilgang til en effektevaluering.

Forskningsresultatet:

Undersøgelsen viser, at de sprogansvarlige pædagoger føler sig godt klædt på til at varetage opgaven med at sprogvurdere børn. Der peges på behovet for, at de sprogansvarlige pædagoger gennemfører sprogvurderinger jævnligt for at opnå en rutine og sikkerhed, som bidrager positivt til opgavevaretagelsen. Samtidig peges der på, at det kan være hæmmende for opgaveløsningen, at opgaven er forankret hos en eller få personer i institutionen. Der identificeres en række barrierer for vidensoverlevering fra de sprogansvarlige pædagoger til de øvrige pædagoger, der er tilknyttet barnet. Generelt tager forældre imod tilbuddet om sprogvurdering af deres barn, men oplever en manglende information om vurderingens resultater og eventuelle indsatser, der skal iværksættes. Studi-

et fremhæver, at institutionslederne i den henseende kunne være mere involveret i at sikre overlevering af viden mellem pædagoger og forældre.

Opdragsgiver:

Danmarks Evalueringsinstitut

***E Indeksering:**

Danmark, kvalitativt studie, views studie, dokumentstudie, pædagog, forældre, dokumentation, børnehave, forældresamarbejde, screeningsinstrument, sproglig kompetence, policy

***P 2689189**

*B Datta Gupta, N. & Simonsen, M. (2010). Non-cognitive child outcomes and universal high-quality child care. *Journal of Public Economics*, 94(1-2), 30-43.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Studiets formål er at undersøge, om der er en effekt af at være i pasningstilbud som treårig sammenlignet med at blive passet hjemme målt på ikke-kognitiv udbytte hos barnet. Dertil vil studiet undersøge, om der er en effekt af, hvor mange timer barnet er i pasningstilbuddet.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, kohortestudie

Undersøgelsesdesignet:

Studiet baserer sig på data fra Børneforløbsundersøgelsen (DASCL), som følger ca. 6000 børn født i perioden 15. september til 31. oktober 1995. Disse data bruges til at skabe et pseudo-eksperiment, hvor variationen i kommunernes tilbud af garantiplads til enten daginstitution eller dagpleje bruges som eksperimentvariabel.

Forskningsresultatet:

Studiet finder, at der ikke er nogen effekt for børnene ved i treårsalderen at blive passet udenfor hjemmet, sammenlignet med at blive passet af forældrene, målt på ikke-kognitiv udbytte. Studiet finder dog, følgende forskelle i effekterne af at blive passet i vuggestue og dagpleje: Drengene af lavt uddannede mødre viste sig generelt at have udviklet deres ikke-kognitive færdigheder dårligere, hvis de havde været i dagpleje end hvis de havde været i vuggestue. Endvidere finder studiet, at ophold i daginstitution over 30 timer ugentligt kan have negativ effekt på de ikke-kognitive færdigheder hos barnet.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Danmark, kvantitativt studie, kohortestudie, barn, forældre, dagpleje, vuggestue, effekt

***P 2687646**

*B Edström, C. (2010). Samma, lika, alla är unika: En analys av jämställdhet i förskolepolitik och praktik. Umeå: Doktorsavhandlingar i Pedagogiskt arbete NR 36, Department of Science and Mathematics Education, Umeå University.

Edström, C. (2005). Is there more than just symbolic statements?: Gender Equality as part of Swedish State Educational Politics. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 12(3), 103-130.

Edström, C. (2009). Lite vid sidan om den kommunala ordningen: En analys av fyra kommuners arbete med jämställdhet i förskolan" I: Wernersson, I. (red). *Genus i förskola och skola: Förändringar i policy, perspektiv och praktik*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborgs universitet.

Edström, C. (ikke publiceret). Gör det någon skillnad?: Tre arbetslags arbete med jämställdhet i förskolan. *Indsendt til Nordic Studies in Education*.

Edström, C. (2009). Pre-school as an Arena of Gender Policies: The examples of Sweden and Scotland. *European Educational Research Journal*, 8(4), 534-549.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med afhandlingen er at beskrive og kritisk analysere, hvordan ligestilling behandles i svensk daginstitutionspolitik på statsligt og kommunalt plan samt i praksis.

Kontekst:

Sverige, OECD land

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, komparativt studie, dokumentstudie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Afhandlingen er baseret på fire artikler, som hver især behandler et område af den overordnede problemstilling. Samlet set bygger afhandlingen på dokumentstudier af statslige og kommunale nøgledokumenter og interview med kommunale embedsmænd fra fire socialdemokratisk ledede kommuner og praktikere fra tre forskellige daginstitutioner i en middelstor kommune, som har arbejdet særligt med ligestilling. Endvidere sammenligner studiet svensk ligestillingspolitik på daginstitutionsområdet med den skotske politik for ligestilling.

Forskningsresultatet:

Studiet finder, at styringsdokumenterne peger på pædagogerne som en del af både udfordringerne og løsningen i forhold til skabelse af ligestilling. Tidligere har fokus i den politiske debat været på den skæve kønsbalance, hvor fokus nu er rettet mod pædagogernes kompetencer til at arbejde med ligestilling i dagtilbuddet. Ligestillingsdiskussionerne ser ud til at være centreret omkring at skabe lighed mellem kønnene, hvor det først

og fremmest er pigerne, der skal gøres lige med drengene. Studiet finder endvidere, at den politiske diskurs for daginstitutionsområdet om ligestilling har haft ensartethed over tid, og at diskurserne ikke er koblet til spørgsmål om magt og kønsorden.

Opdragsgiver:

Vetenskapsrådet og Umeå Universitet

***E Indeksering:**

Sverige, OECD land, kvalitativt studie, komparativt studie, dokumentstudie, views studie, kommunalt ansat, pædagog, børnehave, vuggestue, køn, ligestilling, policy

***P 2687595**

*B Eivers, A. R., Brendgen, M. & Borge, A. I. H. (2010). Stability and change in prosocial and antisocial behavior across the transition to school: Teacher and peer perspectives. *Early Education and Development*, 21(6), 843-864.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge, hvorvidt overgangen fra børnehave til skole har indflydelse på børns sociale opførsel. Det overordnede mål er at undersøge, om barnets sociale opførsel i daginstitutionen kan forudsige, hvordan overgangen til skolen bliver. Studiet undersøger stabilitet og forandringer i børns sociale opførsel, og om eventuelle forandringer i social adfærd er afhængig af køn, altså om piger og drenge reagerer ens på at begynde i skolen.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, case-control studie, længdesnitsstudie

Undersøgelsesdesignet:

Børns, pædagogers og læreres vurderinger af børns sociale opførsel før og efter barnet starter i skole sammenlignes. 248 børnehavebørn fordeles i to grupper, hvoraf den ene gruppe udgøres af 130 børn i alderen 52-69 måneder. Den anden gruppe udgøres af 118 børn i alderen 64-77 måneder og som starter i skole. Ved at sammenholde disse to grupper undersøges det, om forandringen i børns sociale opførsel skyldes overgangen til skolen, eller om det blot er et resultat af, at børnene er blevet et år ældre. Børnene bliver interviewet om, hvilke af de andre børn, der eksempelvis er deres mest og mindst foretrukne legekammerat, og på den måde undersøges forandringen i børns sociale opførsel på tværs af daginstitution og skole. Pædagoger og lærere besvarer et spørgeskema med et års mellemrum, som undersøger de samme børns udvikling i social opførsel.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at der er en signifikant enighed blandt børn, pædagoger og lærere om hvilke børn, der har en antisocial opførsel. Til gengæld er der ikke signifikant enighed blandt børn, pædagoger og lærere om hvilke børn, der opfører sig prosocialt. Pædago-

gers og læreres vurderinger af børnehavebørns prosociale opførsel var stort set identisk med den vurdering de senere gav de samme børn efter de var startet i skole. Pædagoger og lærere vurderer signifikant flere piger end drenge til at være prosociale. Ifølge børnene er piger signifikant bedre til at trøste og hjælpe end drenge, både i børnehaven og i skolen. Studiets resultater viser, at for de mest aggressive børn, er deres antisociale tendenser allerede veletablerede i børnehaven. De børn som startede i skole blev sjældnere vurderet til at være 'hjælpere' end de børn, som forblev i daginstitutionen.

Opdragsgiver:

Norges forskningsråd, Barne-, ligestillings- og inkluderingsdepartementet (Norge), Det Samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo samt supplerende støtte fra to canadiske forskningsfonde.

***E Indeksering:**

Norge, børnehave, kvantitativt studie, case-control studie, social kompetence, overgang til skole, køn, barn, pædagog, længdesnitsstudie

***P 2688975**

*B Flottorp, V. (2010). Matematisk meningskaping i barns lek. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 95-104.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at eksemplificere, hvordan børn kan skabe matematisk mening i deres lege og aktiviteter samt undersøge, hvordan denne meningskaben kommer til udtryk. Matematisk mening kan skabes af mange forskellige udtryk: verbale, kropslige og fysiske, og viser sig blandt andet gennem telling, måling, systematisering og kategorisering. Studiet ønsker at se på matematik i børns naturlige situationer, som for eksempel legesituationer hvor børnene bygger med klodser, tegner, taler sammen eller spiller spil.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, casestudie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Undersøgelsen er baseret på en case bestående af en videoobservation af tre til fire minutters varighed. Observationen viser to femårige drenge med anden etnisk baggrund end norsk, der leger i sandkassen i en børnehave. Observationen analyseres ud fra en semiotisk tilgang.

Forskningsresultatet:

Studiet konkluderer, at børnene i studiet anvender matematisk ræsonnement, fordi det i situationen giver mening til deres leg. For eksempel viser dette sig ved, at børnene skaber struktur ved klassifikation og spejlsymmetri i sin leg. Børnenes matematiske ræsonnementer bliver ikke kun formidlet gennem tale, men også i børnenes gester og handlinger.

ger. For eksempel deler børnene legetøjet mellem sig således, at de begge to har samme type og samme antal legetøj. Studiet konkluderer, at det skal være nødvendigt for børnene at verbalisere noget, før det er meningsfuldt for dem at udtrykke sig gennem ord. De matematiske elementer optræder derfor, hvor det er naturligt for børnene i deres leg.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, casestudie, etnografisk studie, barn, børnehave, matematik, leg

***P 2713820**

*B Fransson, K. (2010). Det aktiva barnet?- En forskningsöversikt. I: Persson, S. (red.). *Barndom, lärande, ämnesdidaktik* (121-141). Malmö: Malmö högskola.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at kortlægge idrætsvidenskabelig forskning som befinder sig i spændingsfeltet mellem den svenske daginstitution og skole, læring, bevægelse og idræt (fysisk aktivitet).

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, kvantitativt studie, kortlægning

Undersøgelsesdesignet:

Kortlægningen bygger på en bibliometrisk søgning af afhandlinger i perioden fra 1995 til 2008. Der er søgt i databasen LIBRIS og der er søgt emnevis. Søgekriterierne er: At afhandlingerne omhandler idræts- og sportsfeltet, samt svenske daginstitutioner eller skoler, og at de er skrevet på svensk.

Forskningsresultatet:

I perioden 1995 til 2008 er der publiceret 106 daginstitutionerrelaterede afhandlinger, som omhandler idræt. Halvdelen af afhandlingerne er publiceret de seneste fem år. Efter en afgrænsning på sprog bliver antallet af afhandlinger 78. Efter en gennemgang af disse, står 71 afhandlinger tilbage. 62 af disse er skrevet af kvindelige forskere og 11 af mandlige. 16 af afhandlingerne kommer fra Stockholms Universitet, 15 fra Göteborgs Universitet og 12 fra Lund Universitet og Malmö högskola. De resterende er skrevet ved universiteterne i Uppsala, Linköping, Örebro, Umeå, Alnarp, Karlstad, Luleå samt Växjö. 55 af afhandlingerne er i relation til pædagogiske institutioner/professionshøjskoler. Dette betyder, ifølge forfatteren, at det først og fremmest er pædagoger, der interesserer sig for dagtilbuddet som forskningsområde. I tillæg til idræt og fysisk aktivitet foku-

serer afhandlingerne blandt andet på børn, pædagoger og institutioner, forældre, samarbejde og relationen til skolen samt professionsuddannelserne.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Sverige, idræt, det kropslige, børnehave, vuggestue, børnehaveklasse, barn, pædagog, kortlægning, kvalitativt studie, kvantitativt studie

***P 2688973**

*B Giske, R., Tjensvoll, M. & Dyrstad, S. M. (2010). Fysisk aktivitet i barnehagen: Et casestudium av daglig fysisk aktivitet i en avdeling med 5-åringer. Nordisk Barnehageforskning, 3(2), 53-62.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med undersøgelsen er at belyse, hvordan det fysiske aktivitetsniveau for femårige børnehagebørn varierer over en uge, og hvorvidt børnene når det niveau på 60 minutters moderat til høj daglig fysisk aktivitet, som anbefales af Helsedirektoratet i Norge.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

casestudie, kvalitativt studie

Undersøgelsesdesignet:

Undersøgelsen er baseret på seks drenge og fire piger i femårsalderen, der over en uge får målt deres daglige fysiske aktivitetsniveau ved hjælp af et accelerometer. Ud fra på forhånd definerede intensitetsniveauer for inaktivitet og henholdsvis let, moderat og høj fysisk aktivitet analyseres data fra målingerne i forhold til forskelle mellem børnene, ugedagene og forskellige typer af aktiviteter.

Forskningsresultatet:

Forskerne definerer niveauer for fysisk aktivitet som inaktivitet, aktivitet af let, moderat eller høj intensitet. Det viser det sig, at børnene i gennemsnit har et aktivitetsniveau svarende til moderat eller høj intensitet i 56 minutter om dagen. I 213 minutter om dagen er de inaktive. Fem ud af ti børn opnår ikke det anbefalede niveau på 60 minutters moderat eller høj fysisk aktivitet, mens de er i børnehaven. Dagens indhold er af stor betydning for den fysiske udfoldelse, idet aktiviteter indendørs, udendørs eller i gymnastiksalen giver anledning til forskelle i aktivitetsniveauet. Aktiviteter i gymnastiksalen har samme fysiske aktivitetsniveau som udendørs leg, mens indendørs aktiviteter har et lavt fysisk aktivitetsniveau. Studiet viser også, at måden ture ud af institutionen planlægges på, har betydning for dagens grad af fysisk aktivitet. Studiet viser, at der er væ-

sentlige variationer børnene imellem, men kan ikke sige noget om, hvorvidt køn spiller ind på det fysiske aktivitetsniveau.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, det kropslige, indendørsaktivitet, udendørsaktivitet, børnehave, barn, casestudie, kvalitativt studie, policy, sundhed

***P 2687583**

*B Gjems, L. (2010). Teachers talking to young children: Investigations to negotiate meanings in everyday conversations. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 139-148.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at bidrage med viden om, hvordan pædagoger i børnehaven kan støtte børns læring af sprog og om sprogets betydning for læring. Konkret undersøger studiet, hvordan pædagoger gennem de spørgsmål de stiller til børnene kan fremme børns aktive deltagelse i hverdagssamtaler.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie

Undersøgelsesdesignet:

Forskeren foretager over en fire måneders periode videoobservationer af 2 pædagoger og 40 børn i alderen 3 til 6 år i hverdagssituationer. Samtaler, hvor et barn kommer med tre eller flere ytringer, er transskriberet og analyseret for, hvordan pædagogerne inviterer børnene til deltagelse i samtalen.

Forskningsresultatet:

Studiet finder, at der er tre typer af pædagogiske forholdemåder, der har betydning for børns deltagelse i hverdagssamtaler 1) Når der stilles åbne og indledende spørgsmål, 2) Når barnet får den nødvendige tid til at deltage i og svare på spørgsmål og 3) Når pædagogen inviterer barnet til at dele sine tanker og erfaringer.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, barn, pædagog, børnehave, kvalitativt studie, sproglig kompetence, læreproces

*P 2687597

*B Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Malmö: Malmö Studies in Educational Sciences No. 48, Malmö högskola.

*A Abstract:

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge hvordan pædagoger gennem videreuddannelse kan udvikle deres rolle som supplerende tilknytningsperson til børn af forældre med psykisk sygdom. Endvidere er det studiets formål at undersøge, hvordan disse tilknytningspersoner kan støtte børn og deres forældre tidligt i børnenes liv. Studiet stiller spørgsmål til, hvordan pædagogerne beskriver deres egen udvikling i relation til det videreuddannelsesforløb, de deltager i og hvordan de beskriver udviklingen i deres arbejde og udviklingens konsekvens for børnene.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie, narrativ analyse

Undersøgelsesdesignet:

Fire pædagoger indgår i studiet. Disse pædagoger deltog i et videreuddannelsesforløb over tre år samtidig med, at de arbejdede som almindelige pædagoger i et svensk dagtilbud. Alle fire pædagoger er hver i sær tilknyttet et barn der har en mor eller far med psykisk sygdom. Videreuddannelsesforløbet omfattede tilknytningsteori, Sterns teori om børns selvudvikling og affektteori. Pædagogerne fik vejledning af en børnepsykolog hver anden uge, havde studiecirkler med hinanden og deltog i en forelæsning om psykisk sygdom. Dataindsamlingen består af samtaler mellem pædagogerne og forskeren, samt pædagogernes logbøger. I alt havde forskeren fem samtaler med hver pædagog i løbet af tre år. Materialet er analyseret ud fra Polkinghornes beskrivelser af narrativ analyse.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at teorierne, der blev præsenteret i videreuddannelsesforløbet, var relativt ukendte for pædagogerne. De havde stort udbytte af kombinationen mellem selvstudier, forelæsning og studiecirkler. Pædagogerne sammenfatter deres lærings- og udviklingsproces gennem seks temaer: Vilje til at gøre noget godt, fra "at synes" til "at forstå", læring i samspil, tage barnets perspektiv, pædagogiske konsekvenser samt selvrefleksion. Gennem forløbet udviklede pædagogerne nære relationer som tilknytningspersoner til børnene.

Opdragsgiver:

uoplyst

*E Indeksering:

Sverige, psykisk handicap, professionalisering, børnehave, videreuddannelse, kvalitativt studie, etnografisk studie, narrativ analyse, pædagog, interaktion, interpersonel relation

*P 2688941

*B Helgesen, M.B. (2010). Relasjonell mobbing blant jenter i barnehagen. HiF-rapport 2010:4. Høgskolen i Finnmark.

*A Abstract:

Undersøgelens formål:

Formålet med denne rapport er at undersøge og diskutere, hvordan fænomenet mobning konstrueres i forskjellige kontekster blandt piger i barnehagen. Forfatteren genanalyserer datamaterialet fra egen tidligere undersøgelse "Mobbing i barnehagen - en studie av mobbing som strategisk maktutøvelse blant førskolebarn" (HiF-rapport 2006:7), og ser med ny optik på mobning i barnehagen. Studiet har til formål at vise alternative måder at forstå børnehavebørn på, nemlig som aktører, hvis handlen kan forstås som mobning. Endvidere begrebsdefineres leg, relationel mobning og venskab, og studiet ser på hvilken betydning mobning har for børns evne til at etablere venskaber.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie, diskursanalyse

Undersøgelingsdesignet:

Datamaterialet består af tre observationer af fire fireårige pigers leg i en tilfældig udvalgt børnehave. Observationerne analyseres ved hjælp af diskursanalyse.

Forskningsresultatet:

Gennem tre legeeksempler viser studiet, hvordan subtile former for mobning kan skjules i legekonteksten. Børn kan opløse en leg og derved forhindre nogen fra at deltage. Det at pigerne hverken formår at etablere en leg eller at udvikle den, kan tolkes som et resultat af den ene piges manipulering med de sociale regler og med legekonteksten. Konflikterne blandt de fire piger kan forstås som eksempler på, hvordan relationel mobning kan foregå. Studiet viser alternative forestillinger om barnet, end den der er præsenteret i den gængse forskning og faglitteratur, hvor barnet anses som for lille og uskyldigt til at mobbe. Studiet viser at der er mere aggression og destruktiv adfærd på spil i børns relationer end pædagogerne forestiller sig.

Opdragsgiver:

Uoplyst

*E Indeksering:

Norge, køn, leg, børnehave, barn, aktør, etnografisk studie, kvalitativt studie, venskab, diskursanalyse, mobning, social kompetence

*P 2687643

*B Hellman, A. (2010). *Kan Batman vara rosa?: Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Gothenburg studies in educational sciences, 299.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge normer om "drengethed". Studiet fokuserer på, hvordan normer skabes, gentages og genforhandles af børn og pædagoger i daginstitutioner. Studiet spørger til hvilke handlinger, der er mulige for drenge og piger i relation til de normer der er for "drengethed". Videre undersøger studiet hvordan piger og drenge forhandler normerne i rum, hvor der bliver lagt vægt på køn. Studiet undersøger således hvordan køn skabes blandt børn i dagtilbud, med udgangspunkt i, at køn skabes gennem sociale processer.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af feltnotater fra observationer over to år i en daginstitution. Det første år blev 20 børn og 6 pædagoger observeret og det andet år indgik 17 børn samt 4 pædagoger i observationerne. Børnene var i alderen 3 til 6 år. Derudover er både pædagoger og børn blevet interviewet.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at børn tager mange forskellige positioner i løbet af sin hverdag i dagtilbuddet. Nogen af disse positioner er synlige og bliver, af voksne og børn, kategoriseret som "piget" eller "drenget". Disse kategorier implicerer, at der er forskelle mellem de måder hvorpå man er dreng eller pige. Studiet understreger, at det ikke er fundamentale forskelle i drenge og pigers handlinger og væremåder, men at forskelle mellem kønnene kommer til syne gennem blandt andet tøj i bestemte farver. I dagtilbuddet bruger børn deres stemmer, frisurer, tøj og bevægelser til at forhandle om køn. Dette er vigtige elementer i kommunikationen og konstruktionen af børnenes oplevelser af, hvordan de er "piget" eller "drenget". Det er vigtigt for børnene at få denne tilknytning til køn for at få oplevelsen af at blive forstået og være normal. Videre viser studiet, at også alder er af særlig betydning for børns proces om forhandling af køn. Køn og alder bliver ofte italesat i en sammenhæng, som for eksempel "stor pige" eller "stor dreng".

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Sverige, aktør, køn, socialisering, interpersonel relation, børnehave, barn, pædagog, kvalitativt studie, etnografisk studie

*P 2689370

*B Håkonsen, L., Lunder, T. E. & Løyland, K. (2010). *Innlemming av barnehagetilskuddet i det kommunale inntektssystemet*. Bø i Telemark: Telemarksforskning. (TF-rapport nr. 269).

*A Abstract:

Undersøgelens formål:

Formålet med rapporten er at tilveiebringe et data- og analysegrundlag for omlægning af det kommunale udligningssystem i Norge indenfor dagtilbudsområdet, herunder finde de bedste mål på, hvad der forklarer kommunernes udgifter til børnehaver samt analysere variationer mellem kommunerne i udgifter til dagtilbudsområdet.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, tværsnitsstudie

Undersøgelsesdesignet:

Studiet baserer sig på oplysninger fra Statistisk Sentralbyrå i Norge. Heri indgår data på kommunalt niveau samt udgifter på børnehaveniveau for private børnehaver. Disse oplysninger analyseres økonometrisk, det vil sige ved hjælp af økonomiske, statistiske og matematiske metoder og teorier.

Forskningsresultatet:

Rapporten finder, at en model for omlægning af børnehavetilskuddet til at indgå i det mellemkommunale indtægtssystem ikke er økonomisk neutral, og derfor vil føre til en grad af omfordeling mellem kommunerne. Efterspørgslen efter børnehavepladser i en kommune forklares primært af antallet af beskæftigede kvinder i alderen 20 til 44 år som andel af arbejdsstyrken, samt af antallet af børn i alderen 1 til 5 år. Sekundært forklares efterspørgslen også af forældrebetalingen, lønniveauet, antallet af studerende samt antallet af børn mellem 3 og 5 år, mens en storbyvariabel ikke har nogen signifikant indvirkning på efterspørgslen. Udgifterne kan opdeles i for kommunerne frivillige og ufrivillige udgifter (objektive), samt udgifter, der ikke er egnede som standardmål. I det rapporten ikke kan forklare alle objektive udgifter, anbefales en model for refusion, der udover de normale objektive kriterier også indeholder et element af efterspørgslen efter børnehavepladser.

Opdragsgiver:

KS Storbyforskningsprogram (Kommunesektorens interesse- og arbejdsgiverorganisasjon)

*E Indeksering:

Norge, kvantitativt studie, vuggestue, børnehave, forældrebetaling, effekt, tværsnitsstudie, policy

*P 2688976

*B Jernes, M., Alvestad, M. & Sinnerud, M. (2010). "Er det bra eller?": Pedagogiske spenninger i møte med digitale verktøy i norske barnehager. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 115-131.

*A Abstract:

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at præsentere og diskutere pædagogers processuelle erfaringer med digitale værktøjer i daginstitutionspraksis. Studiets primære intention er at stimulere til kritisk refleksion over brugen af digitale værktøjer i daginstitutioner. Studiet spørger til, hvilke udfordringer og muligheder med digitale værktøjer pædagoger møder i praksis i daginstitutioner.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af semi-strukturerede fokusgruppeinterviews med i alt 16 pædagoger fra syv daginstitutioner fordelt på tre norske kommuner. Fokusgrupperne bestod af fire til seks deltagere og alle interviews havde fire hovedtemaer, der dannede udgangspunkt for samtalerne. Disse var: Kundskab om, erfaring med, synspunkter på og muligheder i brugen af digital teknologi. Studiet indgår i et større etnografisk forskningsprojekt, der omhandler flere dimensioner ved digital teknologi i daginstitutioner. Den analytiske tilgang er hermeneutisk fænomenologisk.

Forskningsresultatet:

Studiet viser blandt andet, at pædagogerne fremhæver læseplanen som et vigtigt fundament i arbejdet med IKT i daginstitutioner. Samtidig mangler de viden om IKT fra deres uddannelse. Videre viser studiet, at nogle pædagoger udtrykker et behov for at kontrollere den tid, børnene bruger foran computeren, både for at sikre at de ikke sidder der hele dagen men også for at sikre, at alle børn får muligheden for at lege/lære foran computeren. Pædagogerne fortæller, at de kan se, hvordan børnene bruger computeren til at udøve magtrelationer og positioneringer i forhold til hinanden. Studiet viser endvidere, at pædagogerne har klare ambitioner om at lære børnene, hvordan man bruger computere og dermed øge deres digitale kompetencer. Samtidig udtrykker mange et behov for selv at lære mere om IKT. De ønsker blandt andet at lære, hvad sikker og forsvarlig brug af computeren og internettet er. Desuden understreger studiet, at styrkede digitale kompetencer øger pædagogernes interesse for at arbejde pædagogisk med IKT i hverdagen.

Opdragsgiver:

uoplyst

*E Indeksering:

Norge, kommunikation, kompetence, IKT, læseplan, vuggestue, børnehave, pædagog, kvalitativt studie, etnografisk studie, views studie

*P 2688552

*B Kragh-Müller, G. (2010). *Perspektiver på kvalitet i daginstitutioner*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitetsforlag.

*A Abstract:

Undersøgelsens formål:

Formålet med undersøgelsen er at belyse pædagogisk kvalitet i to forskellige københavnske daginstitutioner med forskellige organisatoriske og strukturelle betingelser. Der undersøges, hvordan pædagogisk kvalitet forstås af pædagoger, børn og forældre i de to daginstitutioner, og resultaterne skal bidrage til at udvikle pædagogisk kvalitet i daginstitutioner samt den pædagogiske faglighed og profession. Endvidere er formålet at bidrage til den politiske debat ved at fremhæve de historiske og samfundsmæssige betingelser og vilkår, daginstitutioner er underlagt.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie, diskursanalyse, komparativ analyse

Undersøgelsesdesignet:

Metodisk er der tale om en sammenlignende undersøgelse af en daginstitution på Christiania og en på Christianshavn. Fem børn fra hver institution er interviewet; to enkeltinterviews med en dreng og en pige og et fokusgruppeinterview med tre børn. Medarbejdere i hver af de to børnehaver er interviewet i fokusgrupper. Forældrene til de interviewede børn indgik i fokusgruppeinterviews. Der blev foretaget observationer i fem hele dage i hver af de to børnehaver.

Forskningsresultatet:

Pædagoger og forældre fra børnehaven på Christiania mener, at deres ønsker for kvalitet bliver opfyldt i den konkrete dagligdag. Pædagoger og forældre fra børnehaven på Christianshavn finder, at deres ønsker for pædagogisk kvalitet ikke i tilstrækkelig grad har mulighed for at blive opfyldt i den konkrete dagligdag. De ændrede samfundsmæssige betingelser både i form af besparelser og i form af mange forskellige administrative opgaver betyder, at den pædagogiske kvalitet i børnehaven på Christianshavn forringes. Pædagogerne har ikke mulighed for at udføre det pædagogiske arbejde på en for dem tilfredsstillende måde ud fra deres faglige vurdering. De trækkes væk fra samværet med børnene. Arbejdet med læseplaner, og de deraf afledte dokumentationskrav, synes således at være med til at forringe snarere end at øge den pædagogiske kvalitet, idet pædagogerne bruger mere tid på administrativt arbejde end på børnene.

Opdragsgiver:

BUPL

***E Indeksering:**

Danmark, kvalitativt studie, etnografisk studie, diskursanalyse, børnehave, barn, pædagog, historie, hverdagsliv, interpersonel relation, læseplan, organisation, policy, værdi, professionalisering, komparative analyse

***P 2688705**

*B Larsen, V. (2010). Nationale praktikker i børnehaven: Om relationen mellem forskelsstrukturer i småbørnspædagogikken og en nationalstatsorganisering. Roskilde: Roskilde Universitet. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan den pædagogiske praksis er relateret til nationalt skabte kulturelle betydninger og dermed til nationalstatens organisering. Desuden spørges der til hvad den nationale indlejrede praksis har for bestemmelse af lighed og forskel, det vil sige hvordan der skelnes mellem det fællesskab man er en del af og det, der er udenfor fællesskabet(dem og os).

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af feltnotater fra observationer i to daginstitutioner. Derudover er i alt 9 pædagoger/pædagogmedhjælpere/andet pædagogisk personale interviewet. Medarbejderne repræsenterer en række forskellige nationaliteter. Studiet er en kultur-sociologisk undersøgelse af pædagogik som nationalstatsligt fænomen suppleret med en kultur-socialhistorisk optik. Den teoretiske ramme er inspireret af Bourdieus teori og Margaret Archers kritiske realisme.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at småbørnspædagogikken er relateret til nationalstatens organisering. Det har jævnfør Bourdieu betydning for den kulturelle kapitalers indhold og fordeling. Og dermed for de differentieringsmekanismer, der optræder. Hvor differentieringsmekanismer er de måder som anderledeshed håndteres på. Studiet fremstiller og analyserer barnet i fem forskellige former: Det sociale verbale barn, det sociale emotionelle barn, det naturlige barn (barnets udeliv i naturen), det kropsligt kontrollerede barn og det lineære barn (forestillingen om barnet som udvikler sig efter sin alder). Det er i disse former, at det nationale viser sig som en måde at skabe sammenhæng, harmoni og helheder på. Studiet viser også, at det nationale ikke eksplicit gøres til et spørgsmål om etnicitet eller nationalstat. Den form for nationalisme, der ses i hverdagen i daginstitutionen,

kommer til syne som spørgsmål om alder, at blive gode venner, at få vreden væk og glæden ind.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Danmark, kvalitativt studie, etnografisk studie, aktør, demokrati, etnicitet, historie, hverdagsliv, institutionalisering, organisation, barn, pædagog, vuggestue, børnehave

***P 2687598**

*B Lind, U. (2010). Blickens ordning: Bildspråk och estetiska lärprocesser som kulturform och kunskapsform. Stockholm: Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete, 6. Stockholms Universitet.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med afhandlingen er at udforske og udfordre betingelserne for billedsprog og æstetiske læreprocesser i daginstitution og skole. Afhandlingen undersøger de funktioner og processer, som knytter sig til arbejdet med billedsprog og æstetiske læreprocesser, samt de vilkår, som regulerer og disponerer visuelle og pædagogiske handlerum. Formålet med afhandlingen er endvidere at reflektere over samt give et indblik i Reggio Emilias arbejdsmetoder og pædagogik.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

etnografisk studie, kvalitativt studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet udgøres af fire forskellige feltstudier i daginstitutioner, hvor videoobservationer, billeder og feltnotater, samt pædagogers arbejde med dokumentation omhandlende billedlige og andre kreative aktiviteter, er brugt. Datamaterialet er analyseret ud fra poststrukturalistisk teori med fokus på værdier, hierarkier, dikotomier og magtformer, som de udøves i den pædagogiske og æstetiske praksis.

Forskningsresultatet:

Studiet forholder sig ikke eksplicit til resultater i gængs forstand, men studiet viser, at børnenes leg med farver, tekster og billeder medførte nye sociale magtrelationer og positioner, både mellem børn og mellem børn og voksne. Der opstod en gruppeidentitet blandt børnene, hvor de gennem forskellige sjove bemærkninger og historier om "de voksne" skabte en fælles diskurs. Den fælles diskurs dekonstruerede den asymmetriske magt mellem voksen og barn, og gav grobund for nye sociale magtrelationer og positioner.

Opdragsgiver:

Socialvetenskapliga forskningsrådet

***E Indeksering:**

Sverige, vuggestue, børnehave, barn, pædagog, læreproces, Reggio Emilia, æstetik, tegning, etnografisk studie, kvalitativt studie

***P 2689373**

*B Lundheim, R. & Furuset, K. (2010). Barns forestillinger om helse og sunnhet: Har barnehagens helsefokus betydning? *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 94(5), 384-395.

A Abstract:*Undersøgelsens formål:**

Formålet med studiet er at undersøge, hvad 4- og 5-årige børn tror og mener om sundhed og helbred, og hvorvidt det har betydning for deres opfattelse, om de går i henholdsvis en børnehave med særligt fokus på sundhed eller en børnehave uden dette fokus.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, tværsnitsstudie

Undersøgelsesdesignet:

Studiet baserer sig på 88 gruppeinterviews med 4- og 5-årige børn fra syv børnehaver i Trondheim, hvoraf fire børnehaver havde specielt fokus på sundhed. Børnene er interviewet som par med udgangspunkt i en billedbog. Svar på spørgsmål om sundhed, helbred og ernæring er undervejs noteret i et struktureret svarskema. Resultaterne er analyseret statistisk for at se, om der er forskelle i svarene mellem børn fra de to typer af børnehaver.

Forskningsresultatet:

Forskerne finder kun ét spørgsmål, hvor der er signifikant forskel i svarene mellem børn, der går i en børnehave med særligt fokus på sundhed, sammenlignet med børn der går i en børnehave uden dette fokus. Det drejer sig om, hvorvidt børnene tror, at man bliver lettest syg af at lege inde eller ude. Børn i børnehaver med særligt fokus på sundhed, mener i højere grad, at børn der leger udenfor nemmere bliver syge. Svarene er kontrolleret for forskelle mellem køn og mellem aldersgrupperne, og der fandtes ingen signifikante forskelle. Endvidere finder forskerne, at børnene generelt har en stor viden om sundhed, og at de primært har hentet denne viden fra forældrene, sekundært bøger og TV. Børnene angiver børnehaven som det sted, de har fået mindst viden om sundhed.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, børnehaven, barn, kvantitativt studie, tværsnitsstudie, hygiejne, mad, sundhed

***P 2687578**

*B Markstrom, A.-M. (2010). Talking about children's resistance to the institutional order and teachers in preschool. *Journal of Early Childhood Research*, 8(3), 303-314.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge børns modstand mod den sociale orden i børnehaven gennem pædagogers fortællinger om børns opførsel i institutionen. Konteksten for undersøgelsen er forældremøder, hvor pædagoger og forældre taler om barnet i børnehaven. Særligt fokuseres der på følgende spørgsmål: Hvordan udviser børn modstand mod institutionen og pædagogerne? Hvilke typer af modstand forbinder pædagogerne med bestemte karaktertræk hos barnet? Er der forskel på den måde hvorpå pædagoger karakteriserer modstanden hos henholdsvis piger og drenge?

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, diskursanalyse, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af 22 lydoptagelser af forældremøder i otte børnehaver. Pædagogerne var tilfældigt udvalgt til at deltage i undersøgelsen. Forældremøderne varede mellem 20 minutter til halvanden time. Datamaterialet er transskriberet og gennemgået for episoder indeholdende pædagogers implicite eller eksplicite forventninger til det 'ordentlige' og 'normale' barn. Begrebet 'modstand' er brugt som et diskursivt værktøj til at analysere datamaterialet med.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at forældremøder indeholder pædagogers evaluering og kategorisering af det individuelle barn. Pædagogers fortællinger om barnets modstand mod den sociale orden i børnehaven giver forældrene en forståelse af, hvilke opførsler der af pædagogerne anses for at være henholdsvis problematiske og ønskværdige. Børn kan ifølge studiet vise modstand på fem måder: Fysisk modstand, social modstand, verbal modstand, emotionel modstand og afvisning som modstand. De fem typer af modstand er sommetider overlappende i pædagogernes fortællinger, hvilket viser kompleksiteten af, hvad der forventes af et barn i børnehaven, men også kan ses som udtryk for barnets kompetencer. Pædagogerne opfatter dog i højere grad modstanden som problematisk end som ønskværdig, og fortællingerne om børns modstand bruges til at forstærke konstruktionen af det ønskelige barn. Piger og drenge bliver til en vis grad talt om på forskellig vis, hvilket ifølge studiet kan være udtryk for pædagogens stereotype og traditionelle forståelse af kønsroller.

Opdragsgiver:

Vetenskapsrådet (Sverige)

***E Indeksering:**

Sverige, børnehave, kvalitativt studie, diskursanalyse, aktør, pædagog, barn, forældre, køn, inklusion, etnografisk studie, køn

***P 2687574**

*B Martinsen, H., Nærland, T. & Vereijken, B. (2010). Observation-based descriptions of social status in the pre-school. *Early Child Development and Care*, 180(9), 1231-1241.

A Abstract:*Undersøgelsens formål:**

Formålet med studiet er at udvikle en observationsbaseret metode til bedømmelse af børns sociale status i daginstitutionen og vurdere dens anvendelighed.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

tværsnitsstudie, kvantitativt studie

Undersøgelsesdesignet:

Studiet baserer sig på 20 timers videoobservation af børns frie leg i en norsk daginstitution. Observationerne af 61 børn i alderen 11 til 61 måneder kodes for børns frivillige deltagelse i sociale aktiviteter og interaktion med andre børn. På baggrund heraf tegnes et sociogram med følgende tre dimensioner: Socialt fokus, social placering (social centrality) og social aktivitet.

Forskningsresultatet:

Forskerne finder, at metoden kan bruges til at beskrive børns sociale placering i børnehaven, og at de tre dimensioner i sociogrammet er uafhængige af hinanden og uafhængige af voksnes syn på barnet. Derfor vurderer de, at de giver en unik viden om barnet. Endvidere finder forskerne, at positiv og negativ kontakt mellem børnene ikke er korreleret. Det er derfor ikke nødvendigvis et udtryk for en lav social status, hvis et barn oplever en forholdsvis stor grad af negativ kontakt med andre børn. Forskerne finder også, at der er sket en udvikling af den kontakt, børnene har med hinanden, mellem forskellige aldersgrupper, og at denne kontakt indtil toårsalderen formentlig ikke er uafhængig af pædagogernes indflydelse. Alder er en faktor der påvirker et barns status børnene imellem, men det er ikke nødvendigvis de ældste børn der er de mest populære.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, barn, børnehave, vuggestue, tværsnitsstudie, kvantitativt studie, interaktion, social kompetence, social kapital

***P 2687567**

*B Moser, T. & Martinsen, M. T. (2010). The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 457-471.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er, at deskriptivt kortlægge udendørsforhold i de norske daginstitutioner som et pædagogisk rum, dvs. forhold der, påvirker børnenes mulighed for leg, læring og udvikling. Begrebet rum indebærer både det fysiske rum, indretning, ting og æstetik såvel som handlinger, betydningstillæggelser og organisering af det pædagogiske arbejde i tid og rum. Studiets forskningsspørgsmål er: Hvor meget tid pr. dag tilbringer norske børn i dagtilbud udendørs? Hvilken størrelse har udendørsarealerne i norske børnehaver? Hvor ens eller forskellige er norske børnehavers udendørsmiljø?

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, tværsnitstudie, kortlægning, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Gennem spørgeskemaer til daginstitutionsledere og afdelingsledere i 133 repræsentativt udvalgte daginstitutioner søger studiet information om institutionernes udendørsmiljø. Studiet undersøger institutionernes legepladser i forhold til størrelse, udformning og indhold, hvor lang tid børnene er udenfor, og om der er specielle områder til de mindste børn.

Forskningsresultatet:

Studiet finder, at norske børn ifølge afdelingslederne i gennemsnit er udenfor en tredjedel af dagen i vinterhalvåret og to tredjedele i sommerhalvåret. Børnehaverne har i gennemsnit en indhegnet legeplads på 2619,5 kvadratmeter, eller 47,1 kvadratmeter pr barn. Der er dog store variationer i størrelserne på legepladserne, både for børnehaver i større byer, mindre byer og på landet. Studiet finder, at indretningen og legeredskaberne i institutionerne langt hen ad vejen er ensartede i type. Mange institutioner har steder, hvor børnene kan klatre. Kun ca. en fjerdedel af institutionerne har områder specifikt for de mindste børn (1 til 3 år). Mange af institutionslederne mener, at institutionen har 'hemmelige steder' på legepladserne, hvor børnene kan lege alene eller i små grupper, uden at føle sig forstyrrede af voksne eller andre børn. Institutionslederne mener endvidere, at børnene i høj grad selv kan finde og vælge det legetøj, de vil bruge.

Opdragsgiver:

BONDS (Behaviour Outlook Norwegian Developmental Study) udført af the Norwegian Centre for Child Behavioral Development i samarbejde med Høgskolen i Vestfold.

***E Indeksering:**

Norge, kvantitativt studie, tværsnitsstudie, kortlægning, views studie, børnehave, vuggestue, det kropslige, fysisk miljø, leg, udendørsaktivitet

***P 2688555**

*B Møller, J. K. (2010). Ledelsesroller og lederidentitet i dagtilbud under forandring: Identitetsdannelse og identitetsledelse i daginstitutioner på 0 til 6 års området. Roskilde: Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier (CBIT).

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Studiet har til formål at undersøge relationen mellem identitet, strategisk orientering og institutionel forandring i organiseringen og ledelsen af dagtilbud til børn i alderen 0 til 6 år i Danmark. Særligt ønsker studiet at undersøge, hvorledes ledere af dagtilbud opfatter deres ledelsesrolle og lederidentitet givet igangværende ændringer i strukturelle, personlige og institutionelle vilkår på dagtilbudsområdet, og hvorledes deres lederidentitet relaterer sig til ændringer i den organisatoriske identitet i dagtilbudsorganisationen. Videre ønsker studiet at undersøge, hvordan en kommunal ledelsespolitik kan tilrettelægges, således at der i højere grad lægges vægt på at fremme udviklingen af en 'ledelsesprofessionel' frem for en 'fagprofessionel' orientering i ledernes opfattelse af deres ledelsesopgave.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, kvantitativt studie, case studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af spørgeskemaundersøgelser, cases og workshops. I alt 335 ledere har besvaret spørgeskemaerne. Syv kommuner blev udvalgt som cases og i alt 120 deltagere fra 30 forskellige kommuner deltog i workshops. Deltagerne var kommunale ledere, udviklingskonsulenter, daginstitutionsledere, pædagogisk personale og forældre.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at de strukturelle forandringer, som sker på dagtilbudsområdet, kan beskrives som en ændring fra en traditionel institutionsstruktur til en langt mere differentieret ledelsesstruktur. Studiet bekræfter, at ledere af dagtilbud i deres ledelsesorientering, lederidentitet samt i varetagelsen af deres ledelsesroller identificerer sig med pædagoger. Studiet viser videre, at ledere ser deres stilling som platform for videre karriere og oplever, at de har indflydelse på overordnede mål i daginstitutionen. Det er et empirisk fund i studiet, at ledere, der har en høj grad af deltagelse i netværkssamarbejde, i højere grad identificerer sig med en fagprofessionel ledelsesorientering end ledere med ingen eller en ringe grad af deltagelse i netværk. Disse ledere ser ledelsesarbejdet som en profession. Ligeledes dokumenterer studiet, at der er en stærk sammenhæng

mellem ledernes strategiske ledelsesintention og deres strategiske ledelsesadfærd. Endelig viser studiet, at der er en direkte relation mellem ledernes oplevede indflydelse og omfanget af deres strategiske ledelsesadfærd. Det vil sige, leder der oplever at have indflydelse, anvender faktisk indflydelsen strategisk.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Danmark, kvalitativt studie, kvantitativt studie, case studie, kompetence, organisation, professionalisering, vuggestue, børnehave, leder

***P 2688722**

*B Pedersen, T., Koefoed-Nordentoft, N. & Olsson, J. (2010). *Aktionslæring i dagtilbud: Udvikling af pædagogers professionsviden, identitet og autonomi*. København: Professionshøjskolen UCC.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan aktionslæring kan bidrage til, at pædagoger får sat ord på deres kompetencer og viden. Derudover sættes fokus på, hvordan ansatte i daginstitutioner kan kommunikere deres viden og kompetencer videre til blandt andet forældre og forvaltning.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

aktionsforskning, kvalitativt studie

Undersøgelsesdesignet:

Projektet 'Aktionslæring i dagtilbud' er gennemført i 31 institutioner fordelt på fem kommuner i hovedstadsområdet. De deltagende institutioner fik selv lov at vælge, hvor mange fra personalegruppen der skulle involveres i projektet. De pædagoger der deltog, forpligtede sig til at tage en særlig aktiv rolle som medforskende pædagog, hvor de på systematisk vis undersøgte deres pædagogiske praksis indenfor projektets rammer.

Forskningsresultatet:

Projektet viser, at de deltagende pædagoger har haft mulighed for at skabe en fælles forståelse for, hvad det er, de kan som professionelle. Pædagogerne har sprogligt styrket deres praksis gennem observationer af hinanden. Pædagogerne har opnået en fælles ambition og en stolthed af deres profession gennem udviklingen af en fælles bevidsthed om grundlæggende forudsætninger. Den fælles ambition er opstået gennem reflekterende samtaler pædagogerne imellem, samt de beslutninger de sammen har taget, baseret på pædagogiske hensyn. Studiet viser videre, at pædagogerne gennem arbejdet med aktionslæringen har udviklet en kultur, hvor de har legitimitet og mod til at arbejde tættere på hinandens praksis og give hinanden faglige indspil. Studiet konkluderer, at

aktionslæringen har bidraget til at udvikle en mere selvtillidsdomineret kultur med mulighed for at udvikle praksis baseret på refleksion og fælles faglig dialog.

Opdragsgiver:

BUPL

***E Indeksering:**

Danmark, aktionsforskning, kvalitativt studie, aktør, professionalisering, børnehave, vuggestue, pædagog

***P 2687636**

*B Persson, L. (2010). Pedagogerna och demokratin: En rättssociologisk studie av pedagogers arbete med demokratiutveckling. Lund: Lund University. *Sociology of law*, 33.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med afhandlingen er at få viden om pædagogers og læreres arbejde med demokrati og pædagogik. Med udgangspunkt i et demokratiprojekt i Lund kommune undersøges, hvorledes institutioner arbejder med demokrati, og hvilke motiver, drivkræfter og handlinger, der virker ind på dette arbejde.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, dokumentstudie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet stammer fra et demokratiprojekt i Lund kommune. Datamaterialet udgøres af gruppeinterview og individuelle interviews med både lærere og pædagoger, samt dokumentanalyse af deres projektrapporter fra projekterne. Materialet tæller 10 gruppeinterviews, 24 individinterviews og 24 slutrapporter. Antallet af henholdsvis lærere og pædagoger oplyses ikke.

Forskningsresultatet:

Interviewene viste, at pædagogerne og lærerne påtog sig ansvaret for de demokratiske mål, fastsat af læseplanerne, men at de havde brug for støtte til at lykkes i deres arbejde. Det viste sig, at pædagogernes og lærernes adfærd var påvirket af både sociale og samfundsmæssige forhold, alt afhængig af den pågældende arbejdssituation. Studiet viser, at demokratiprojektet gjorde pædagoger og lærere bedre til at lægge mærke til børn/elever, være mere selvkritiske og mere bevidste om spørgsmål af demokratisk karakter.

Opdragsgiver:

Lund kommune

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, dokumentstudie, demokrati, pædagog, børnehave, vuggestue, læseplan, professionalisering, views studie

***P 2687648**

*B Rossholt, N. (2010). Gråtens mange ansikter: Toner og tempo i barnehagen. *Nordic Studies in Education*, 30(2), 102-115.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at skrive om forholdet mellem krop og det, kroppen kan producere af mening uden ord. I studiet antages kroppen at være et materielt subjekt (med forskellige køn og farver), der skaber bevægelser, der kontekstualiseres gennem fysiske rum og diskurser om omsorg.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie, diskursanalyse

Undersøgelsesdesignet:

Gennem observationer og samtaler med personalet i to vuggestuer i Norge indsamles data på to drenge og to piger i alderen 11 måneder til 2 år, hvoraf tre har anden etnisk oprindelse end norsk. Indenfor en analyseramme til forståelse af forholdet mellem diskurs, krop og entitet analyseres en episode med gråd for hvert af de fire børn i undersøgelsen.

Forskningsresultatet:

Forfatteren finder, at de praksisser, barnet og personalet etablerer de første uger af barnets institutionsliv, skaber forskellige betingelser for, hvilke positioner barnet kan tage gennem fysisk og verbal berøring. Hvordan personalet læser børnenes ansigt, er forskellig fra person til person og fra øjeblik til øjeblik. Dette kan derfor ikke dokumenteres, men selv om relationerne ikke er lige kan man alligevel vurdere, at de skaber bånd mellem mennesker, og de sætter spor, som materialiserer sig relationelt. Studiet viser, at personalet kategoriserer børnenes gråd som for eksempel *vrede-gråd*, *ked af det-gråd* og *træt-gråd*. Forfatteren mener, at der findes et hierarki af grådelyde, hvor personalet har magten til at definere hvad gråden betyder.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, etnografisk studie, pædagog, barn, vuggestue, omsorg, interpersonel relation, det kropslige, diskursanalyse

***P 2687568**

*B Sandberg, A. & Ottosson, L. (2010). Pre-school teachers', other professionals', and parental concerns on cooperation in pre-school: All around children in need of special support: The Swedish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 14(8), 741-754.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge og beskrive forældres, pædagogers og andre professionelles erfaringer med at samarbejde omkring børn med behov for særlig støtte i den svenske daginstitution.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, views studie

Undersøgelsesdesignet:

20 interviews med en varighed på 40-70 minutter er gennemført og fordelt på 8 forældre, 7 pædagoger og 5 fag-professionelle. De fag-professionelle tæller en specialundervisningslærer, 3 talepædagoger og en psykolog. I interviewene blev deltagerne spurgt om deres erfaringer med at samarbejde med hinanden, og hvad de ser som forhindringer og muligheder for dette.

Forskningsresultatet:

Forfatteren konkluderer, at både forældre, pædagoger og de fag-professionelle vægter konsensus og viden som vigtige faktorer for et konstruktivt samarbejde. Der er stor forskel på i hvor høj grad aktørerne formår at samarbejde. Pædagoger og de fag-professionelle vægter viden som en af de mest vitale dele af deres samarbejde. Forældrene oplever i praksis at være utilstrækkeligt informeret om specialhjælp og deres rettigheder fra de fag-professionelle. Institutionens rutiner opleves af alle parter som værende styrkende for samarbejde. Pædagoger nævner, at det er vigtigt at tale med forældrene, når børnene afleveres og hentes i institutionen. Manglen på tid, personalenedskæringer og store børnegrupper anses som problemfyldt for et samarbejde. Stabilitet blandt personalet ses som en vigtig faktor for et konstruktivt samarbejde.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, views studie, forældre, pædagog, psykolog, psykisk handicap, børnehave, samarbejde

***P 2687591**

*B Sandseter, E. B. H. (2010). "It tickles in my tummy": Understanding children's risk-taking in play through Reversal Theory. *Journal of Early Childhood Research*, 8(1), 67-88.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Studiet undersøger børns forklaringer på, hvorfor de engagerer sig i risikofyldt leg, dvs. leg der kan lede til fysiske skader, og hvad børn oplever som henholdsvis farligt og sikkert, samt hvordan børn leger i spændingsfeltet mellem disse to poler. Fokus for artiklen er at udforske børns erfaringer med at involvere sig i risikofyldt leg, både med hensyn til deres motivation og følelser. Studiet bygger på tidligere undersøgelser af samme forsker, hvor risikofyldt leg er identificeret og kendetegnet ved leg i højde, i fart, brug af farligt værktøj, nærme sig farer i omgivelserne, tumlelege og at fare vild.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af enkeltinterviews med 23 fire-femårige børn fra to børnehaver. Interviewene varede mellem 20-30 minutter og blev optaget på en MP3-afspiller. Forskeren har tilbragt fire til fem måneder i børnehaverne. Interviewmaterialet er transskriberet og analyseret indenfor en fænomenologisk forståelsesramme og set i forhold til Reversal Theory og Personal Trait Theory.

Forskningsresultatet:

Ifølge studiets resultater oplever børn en umiddelbar glæde ved leg og opsøger gerne spændingsfyldt leg. I analysen af børnenes udsagn om leg, bliver det tydeligt, at børn med vilje opsøger leg, der udspiller sig i spændingsfeltet mellem at være farligt og at være trygt, idet det med børnenes udsagn giver 'en kilden i maven'. Børnene oplever en vekselvirkning mellem behagelige følelser versus ubehagelige følelser. I legen benytter børnene sig både af ophidselses-fremmende strategier og ophidselses-nedtonende strategier, og veksler mellem at være engagerede og tilbageholdene. Børnene justerer legen, så den udspiller sig i det ønskede spændingsfelt, hvor legen er interessant, spændende, udfordrende og risikofyldt, men hvor de samtidig oplever at have kontrol over legen.

Opdragsgiver:

Uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, etnografisk studie, barn, leg, børnehave, tværsnitsstudie, aktør

***P 2688348**

*B Skolverket (2010). Perspektiv på barndom och barns lärande: En kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2010). Stödja och styra: Om bedömning av yngre barn. Stockholm: Skolverket.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med forskningsoversigten er at belyse hvilken svensk forskning, der er tilgængelig om børns tidlige læring i daginstitution, børnehaveklasse og de tidlige skoleår fra 1995 og frem.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, kortlægning

Undersøgelsesdesignet:

På baggrund af en systematisk søgning efter primært svensk forskning refereres resultaterne af forskningen indenfor forskningsoversigtens område. Der inddrages nordisk og international forskning, hvor det skønnes at være relevant for svenske forhold. Resultaterne opdeles på fire områder: Perspektiver på barndom og børns læring, læringens hvor og hvornår, læringens hvem, hvorfor, hvad og hvordan samt bedømmelse og dokumentation.

Forskningsresultatet:

Studiet opridser de vigtigste forskningsresultater fra 1995 og frem indenfor området barndom og læring og giver bud på, hvor der savnes svensk forskning. Institutionaliserings er en væsentlig del af barndommens struktur. Der er lavet meget forskning om barndom og læring, men dette er primært små studier, som tegner nogle fragmentariske billeder heraf. Barnets ophold i førskolen ser ud til at have stor betydning for senere succes i skolen, specielt for børn fra ressourcefattige familier. Disse resultater er dog afhængige af forhold som førskolens kvalitet, barnets tid i institutionen og pædagogernes evne til at orientere sig mod barnet. Forskningen i betydningen af tidspunktet for skolestart indikerer, at dette mere er af kulturel betydning end af betydning for barnets indlæring, men at barnet har gavn af at være i et miljø, der ikke er for indrettet på formaliseret læring og voksenstyrede aktiviteter. Mange studier undersøger, hvordan barnet lærer at læse, men kun få studier har fokuseret på de helt små børns vej ind i skriftsproget. Der findes en del svensk forskning om bedømmelse og dokumentation, hvor evalueringsforskningen primært er rettet mod de senere skoleår og forskningen i dokumentation primært er rettet mod førskolen. Studiet viser generelt, at der er en mangel på metodediversitet i forskningen, at der er få større forskningsprojekter, både i omfang og udstrækning, og at nogle forhold er velbelyste i forhold til førskolen, mens andre er velbelyste i de senere skoleår. Ikke mindst peger kundskabsoversigten på, at der savnes forskning i nye familieførers betydning for barnets relation til institutionslivet og læring, forskning der følger barnet over flere år for at undersøge forhold i førskolens betydning for barnet senere i livet, herunder i skolen.

Opdragsgiver:

Skolverket

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, kortlægning, barn, børnehave, vuggestue, børnehaveklasse, barndomssyn, didaktik, læseplan, læsning, matematik, læreproces, naturfag

***P 2688972**

*B Skånfors, L. (2010). Tokens, peer context and mobility in preschool children's positioning work. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(2), 41-52.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Målet med undersøgelsen er at analysere børns positioneringsstrategier i en svensk daginstitution. Formålet er at undersøge hvordan børn løbende konstruerer, forhandler, fastholder og forandrer den sociale orden. Fokus for undersøgelsen er at se på hvordan børnene investerer energi i at positionere sig i forhold til hinanden, og hvordan disse positioner skabes og forandres gennem deres løbende forhandlinger, som muliggør, at børnene kan bevæge sig mellem forskellige positioner.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af cirka 75 timers videoobservationer i en daginstitution med 20-23 børn i alderen 2 til 5 år med en overrepræsentation af piger. De transskriberede videoobservationer blev sammen med feltnotater analyseret i henhold til Harré & Langenhove's positioneringsteori. Analysearbejdet foregår ved at se børns sociale ageren i henhold til deres sociale positioneringer.

Forskningsresultatet:

Undersøgelsen viser, at børn positionerer sig selv og hinanden i relation til etablerede venskaber, deres alder og specifikke kompetencer afhængig af den kontekst, de befinder sig i, og den aktivitet de er involveret i. Børn er i stand til at bevæge sig ind og ud af forskellige positioner med dertilhørende forskellig social status og magt. Studiet identificerer tre forhold, som spiller ind på børns muligheder for forhandling af magt og status i sociale relationer: Etablerede relationer, alder og specifikke kompetencer.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, etnografisk studie, social kompetence, aktør, vuggestue, børnehave, barn, interpersonel relation

***P 2689408**

***B Storli, R. & Hagen, T. L. (2010).** Affordances in outdoor environments and children's physically active play in pre-school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 445-456.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med dette studie er at undersøge aktivitetsniveauet i børns udendørsleg samt at undersøge, hvorvidt og i hvilken grad omgivelserne spiller en rolle for, hvor aktive børnene er. Dette studie undersøger børns udendørs leg på henholdsvis en norsk børnehaves legeplads og børnehavebørnenes leg i naturen.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, kvantitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

16 børn, 7 piger og 9 drenge, i alderen 3 til 5 år, deltog i undersøgelsen. For at måle niveauet af deres fysiske aktivitet blev der fæstet et accelerometer i et bælte om livet på hvert enkelt barn. Accelerometeret er et lille, en-dimensionelt måleinstrument, der ikke forstyrrer børnene i deres leg. Det måler al vertikal, fysisk aktivitet undtagen aktiviteter der alene effektueres af overkroppen (som kast og løft), og cykling og svømning. Hver måling varede mellem 102-136 minutter og blev udført i det samme tidsrum hver dag. Over en periode på 6 måneder blev der målt to dage på børnehavens legeplads (vinter og forår) og en dag med leg ude i naturen (forår). Udover målingerne med accelerometeret blev der samtidig foretaget observationer. Alle legesituationer er børneinitierede.

Forskningsresultatet:

Undersøgelsen viser, at børnene udforsker og bruger legepladsen til forskellige aktiviteter. Blandt andet cykler, graver og klatrer børnene. Ude i naturen er de udbredte aktiviteter at samle materialer fra naturen og bruge disse til at bygge og lege med, samt klatre og gå og løbe ved stranden. Når data fra de tre dage sammenlignes, viser analysen ingen signifikante forskelle i gennemsnitlig niveau af fysisk aktivitet. Børnene har omtrent det samme aktivitetsniveau i begge typer af omgivelser. Sammenholdes børnenes aktivitetsniveau er der høj korrelation mellem niveauet af aktivitet fra dag til dag. Det betyder, at børnene synes at have næsten samme aktivitetsniveau uafhængigt af det miljø, de leger i.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

Norge, kvalitativt studie, kvantitativt studie, etnografisk studie, det kropslige, fysisk miljø, udendørsaktivitet, børnehave, barn

***P 2688568**

*B Svinth, L. (2010). Børns deltagelse i pædagogiske aktiviteter: Hverdagslivets læringsmuligheder i en børnehave. *Pædagogisk psykologisk tidsskrift*, 47(2), 149-164.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med undersøgelsen er at beskrive, hvordan pædagogisk kontrol over og styringen af en pædagogisk aktivitet i en dansk børnehave kan fremme eller begrænse børns deltagelse i en aktivitet.

Kontekst:

Danmark

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, casestudie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af videoobservationer af en gruppeaktivitet hvor seks børn og en pædagog deltager. Fokus for undersøgelsen er at vise, hvordan pædagogers styring af en aktivitet både kan fremme og begrænse børns muligheder for aktiv deltagelse. Formålet med aktiviteten er at dokumentere en skovtur, børnene har været på, og hele aktiviteten varer omkring 40 minutter. To sekvenser fra datamaterialet bliver trukket ud og analyseret ud fra Basil Bernsteins teori om klassificering og rammesætning.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at en stram kontrol af aktiviteten begrænser børns muligheder for engageret deltagelse og at en stærk styring gør det vanskeligt at skabe plads til børnenes bidrag. Samtidig viser studiet, at når klassificeringen og rammesætningen ikke er så stærk, så er børnene engageret i aktiviteten i meget højere grad. Jo mere fleksible rammerne er for aktiviteten, jo mere lydhøre bliver børnene ovenfor det at være aktivt deltagende i aktiviteten. Forfatteren konkluderer, at årsagen til, at fleksible rammer giver mere engagerede børn, blandt andet skyldes, at børnenes perspektiver på aktiviteten bliver inddraget og dermed understøttes deres deltagelse.

Opdragsgiver:

Studiet er en del af LUDVI-projektet, der er finansieret af Egmont Fonden.

***E Indeksering:**

aktør, dokumentation, indendørsaktivitet, interaktion, børnehave, barn, pædagog, Danmark, casestudie, kvalitativt studie

***P 2687580**

*B Synodi, E. (2010). Play in the kindergarten: The case of Norway, Sweden, New Zealand and Japan. *International Journal of Early Years Education*, 18(3), 185-200.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge om og i hvilket omfang 'pædagogik om leg' optræder i de pædagogiske læreplaner for børnehaven i Norge, Sverige, Japan og New Zealand, idet disse afspejler hvilke forventninger der fra statens side er til leg i børnehaven. Landene er udvalgt på baggrund af, at de alle har en tradition for leg i børnehaven og har underskrevet FN's børnekonvention om børns ret til leg. Desuden ser forskeren en relevans i at sammenligne på tværs af geografi og kultur. Ifølge forfatteren indbefatter en pædagogik om leg, at leg og pædagogik fremtræder som et sammenhængende fænomen og der brydes med forestillingen om leg og læring som dikotomiske størrelser.

Kontekst:

Sverige, Norge, OECD land

Den anvendte forskningsmetode:

dokumentstudie, kvalitativt studie, komparativ analyse, tværsnitsstudie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af læreplaner for børnehaven i Norge, Sverige, Japan og New Zealand. Forfatteren gennemgår de fire landes curricula for passager, hvor pædagogers arbejde med leg og læring optræder, og sammenligner i hvor høj grad de forskellige lande vægter pædagogik om leg i deres formålsbeskrivelser. Analysen tager udgangspunkt i kategorierne fri leg (hvor børnene har initiativet), pædagogorganiseret leg (hvor pædagogen har styringen og kobler legen til curricula) og endelig fællesinitieret leg (hvor initiativet er fordelt på børn og pædagogen, og pædagogen har fokus på børns læring uden at ændre legen).

Forskningsresultatet:

Forfatteren finder, at den svenske læreplan betragter leg som en integreret del af hverdagen i børnehaven og dermed anlægger et holistisk syn på leg. I den norske tekst får den frie leg gode betingelser, idet der står, at pædagogerne skal opmuntre til leg, der baserer sig på børnenes behov og ønsker. Både i en norske og new zealandske læreplan genfindes alle tre tilgange til leg: 'Fri leg', 'pædagogorganiseret leg' og 'fællesinitieret leg', og forfatteren konkluderer på baggrund af dette, at læreplanen indeholder en pædagogik om leg. I Japan derimod er leg koblet til læring, og forfatteren konkluderer, at betingelserne for en 'pædagogik om leg' ikke er til stede.

Opdragsgiver:

uoplyst

***E Indeksering:**

OECD land, Norge, Sverige, leg, dokumentstudie, børnehaven, læreplan, policy, kvalitativt studie, komparativ analyse, tværsnitsstudie

***P 2688971**

***B Thulin, S. (2010).** Barns frågor under en naturvetenskaplig aktivitet i förskolan. Nordisk Barnehageforskning, 3(1), 27-40.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at undersøge, hvad børn stiller spørgsmål om og hvordan disse spørgsmål udvikler sig under arbejdet med et naturvidenskabeligt tema i en børnehave. Forskeren argumenterer for, at børns spørgsmål kan anses som udtryk for, hvor de er i en læreproces. Spørgsmålene afspejler barnets erfaringer og konstruktioner af hverdagen. Studiet tager udgangspunkt i forskerens tidligere undersøgelser, der viste, at åbne spørgsmål ikke automatisk vakte børns nysgerrighed eller ledte til, at børnene fandt frem til et svar. Naturvidenskab i dagtilbud har to aspekter: Faktuel viden og det at tilægge sig en naturvidenskabelig undersøgelsesmetode.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Undersøgelsen er udført som et casestudie af en børnehavegruppe, der arbejder med temaet: "Hvad er jord?" Datamaterialet består af videoobservationer dækkende hele arbejdet med temaet, i alt syv observationer af varierende længde. 12 børn og 3 pædagoger deltog i temaarbejdet. Observationerne er transskriberet og børnenes spørgsmål er udskilt og kategoriseret efter type.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at børnene stiller spørgsmål indenfor tre overordnede kategorier: Spørgsmål om indhold, spørgsmål om redskaber og spørgsmål udenfor temaet. Indholdsspørgsmålene omhandler at gøre noget, vide noget, forstå noget, relatere sig til eller være delagtig i forhold til indholdet. Redskabsspørgsmålene handler om at måtte anvende, forstå hvordan de anvendes, eller ville dele redskaberne med andre. Der stilles flest spørgsmål til indhold, væsentligt færre til redskaberne, der bruges i temaarbejdet, og færrest spørgsmål som ikke er relateret til emnet. Resultatet viser, at børnenes spørgsmål i høj grad handler om det aktuelle indhold. Forskeren mener, at dette kunne tyde på, at det kræver viden om et kundskabsfelt at kunne relatere sine oplevelser og erfaringer, før det bliver muligt at stille spørgsmål til en tekst.

Opdragsgiver:

Nationella forskarskolan i Barndom, lärande och ämnesdidaktik (Sverige).

***E Indeksering:**

Sverige, kvalitativt studie, etnografisk studie, barn, pædagog, børnehave, læreproces, didaktik, naturfag

*P 2713819

*B Vallberg Roth, A.-C. & Månsson, A. (2010). Individuella utvecklingsplaner i Montessori- och Reggio Emilia-profilerade förskolor. I: Persson, S. (red.). *Barndom, lärande, ämnesdidaktik* (53-70). Malmö: Malmö högskola.

*A Abstract:

Undersøgelsens formål:

Formålet med studiet er at kortlægge variationen i dokumentationsformer og skemaer fra samtlige daginstitutioner i en svensk kommune. I den del af studiet, der præsenteres i dette kapitel, er det materiale fra Montessori- og Reggio Emilia profilerede daginstitutioner, der indgår.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, dokumentstudie, kortlægning

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet er indsamlet i Skåne og består af dokumenter fra tre niveauer: Kommune, institution og individ. Dokumenterne er profilbeskrivelser fra daginstitutionernes virksomhed på kommunens hjemmeside samt skemaer over individuelle udviklingsplaner. Disse er analyseret ved brug af kritisk tekstanalyse indenfor rammerne af en pragmatisk diskursanalyse.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at der er 11 Reggio Emilia inspirerede daginstitutioner i kommunen og disse har de mest omfattende former for dokumentation sammenlignet med andre institutioner i kommunen. Derudover er der to Montessori-institutioner i kommunen. Forskerne konstaterer, at der i kommunen ikke er andre institutioner med profil af religiøs eller sproglig/kulturel art end de svensk-talende kristne daginstitutioner. Dette synes at afspejle kommunens karakter med en traditionel svensk-etnisk segregeret middelklasse tæt på naturen. Derudover viser studiet, at indholdet i de individuelle udviklingsplaner bygger på skabeloner, der er standardiserede eller semi-strukturerede. I Montessori-institutioner er planerne struktureret efter fag som matematik, svensk og historie. Desuden er de struktureret indenfor områderne "praktisk", "sensorisk" og "socialt" indhold. I Montessori-institutioner er tanken, at institutionen lærer at vurdere og placere barnet efter, hvor godt han eller hun håndterer de forskellige mål.

Opdragsgiver:

uoplyst

*E Indeksering:

dokumentation, evaluering, Reggio Emilia, barn, pædagog, vuggestue, børnehave, Sverige, kvalitativt studie, dokumentstudie, kortlægning

*P 2689391

*B Verstad, B. & Voll, A.-L. S. (2010). Barnehagestyreres arbeid med likestilling i barnehagen: Rapport fra en spørreskemaundersøkelse i Trøndelag. Steinkjer: Høgskolen i Nord-Trøndelag. (Rapport nr. 67).

Verstad, B., Børve, H. E. & Voll, A.-L. S. (2010). *Likestilling i barnehagen: Sluttnotat fra forsknings- og utviklingsprosjektet "Likestilling i barnehagen"*. Steinkjer: Høgskolen i Nord-Trøndelag. (Arbeidsnotat nr 232).

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med rapporten er at undersøge børnehavederens arbejde med ligestilling i barnehagen i Trøndelag amt (Norge). Rapporten retter fokus på personalets forståelse og vægtning af ligestilling og undersøger hvilke tiltag, lederne iværksætter for at opfylde kravet om, at 20 % af personalet skal udgøres af mænd. Specifikt undersøges i hvilket omfang børnehavedere har særlige rekrutteringsstrategier for mænd for at opnå kønsbalance blandt personalet. Rapporten er en del af det treårige forsknings- og ligestillingsprojekt 'Likestilling i barnehagen'.

Kontekst:

Norge

Den anvendte forskningsmetode:

kvantitativt studie, views studie, tværsnitsstudie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af en elektronisk spørgeskemaundersøgelse, udsendt til børnehavedere i Trøndelag. Svarene fra spørgeskemaundersøgelsen er analyseret i et statistisk databehandlingsprogram. 549 børnehavedere fik tilsendt spørgeskemaet, hvoraf 317 returnerede deres besvarelser (58 %). Af de 317 besvarelser kom 291 fra kvindelige ledere og 26 fra mandlige ledere. Andelen af mænd, som har besvaret det, svarer til andelen af mandlige ledere på landsbasis, nemlig 8 %.

Forskningsresultatet:

Ifølge spørgeskemaet opfatter mange ledere ligestilling som lighed, og herved neutraliseres betydningen af køn, idet mænd og kvinder for at være ligestillet skal gøre de samme ting på den samme måde. Samtidig eksisterer der en forståelse af, at kvinder og mænd er forskellige, og at denne forskellighed er en ressource for daginstitutionen og skal sikres ved at kvinder og mænd gives lige muligheder for at være forskellige. Knap 30 % af børnehavederne svarer, at de har integreret ligestilling i årsplanen og virksomhedsplanen. 38,5 % mandlige ledere og 21,2 % kvindelige ledere svarer, at de har særlige rekrutteringsstrategier for mænd. Mandlige ledere er mere optaget af at arbejde med ligestillingsdokumenter end kvinder. 67 % af lederne svarer, at de i jobannoncer særligt opfordrer mænd til at søge jobbet, og en tredjedel af respondenterne stiller sig positive overfor at øremærke stillinger til mænd i barnehagen for at opnå en kønsbalance.

Opdragsgiver:

Kunnskapsdepartementet (Norge)

***E Indeksering:**

Norge, kvantitativt studie, views studie, køn, leder, børnehave, ligestilling, tværsnitsstudie

***P 2687566**

*B Ärlemalm-Hagsér, E. (2010). Gender choreography and micro-structures: Early childhood professionals' understanding of gender roles and gender patterns in outdoor play and learning. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 515-525.

***A Abstract:**

Undersøgelsens formål:

Formålet med dette studie er at eksemplificere pædagogers forståelse af hvad det vil sige at arbejde med begrebet køn i en svensk kontekst. Dette undersøges ved at observere leg og læring på legepladsen i en svensk daginstitution.

Kontekst:

Sverige

Den anvendte forskningsmetode:

kvalitativt studie, etnografisk studie

Undersøgelsesdesignet:

Datamaterialet består af videoobservationer og fokusgruppeinterviews. Fire daginstitutioner deltager og i alt videofilmes seks timer på legepladsen. Mellem 5 og 12 pædagoger fra hver institution deltager i fokusgruppeinterviews. Interviewene er af en semi-struktureret karakter og baserer sig blandt andet på videoklip fra observationerne.

Forskningsresultatet:

Studiet viser, at alle institutioner arbejder med at ændre den pædagogiske praksis knyttet til kønsroller og kønsmønstre, og at institutionerne har enslydende retorik omkring kønsrelateret arbejde. Resultaterne viser følgende forhold: 1) pædagogerne ser legepladsen som et kønsneutralt område, 2) kønsroller opfattes som svære at begribe og forklare og 3) i nogle tilfælde udfordrer børnene pædagogerne ved ikke at respondere som forventet i forhold til deres køn. Desuden viser studiet, at der i få tilfælde er tale om, at pædagogerne fra et kønsperspektiv problematiserer leg og læring på legepladsen og forskeren påpeger, hvor komplekst det er for pædagogerne at finde nye veje til at modarbejde stereotype kønsroller og kønsmønstre.

Opdragsgiver:

Vetenskapsrådet (Sverige)

***E Indeksering:**

køn, leg, ligestilling, udendørsaktivitet, vuggestue, børnehave, barn, pædagog, Sverige, etnografisk studie, kvalitativt studie

8 Samlet oversigt over kortlagte undersøgelser

Ackesjö, H. (2010). Förskoleklasslärare som gästarbetare: Gränsmarkeringar via sociala stängningar. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(1), 1-16.

Alvestad, T. (2010). *Barnehagens relasjonelle verden: Små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

Askeland, N. & Maagerø, E. (2010). Tasting words and letting them hang in the air: About subject-oriented language in kindergarten. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(1), 75 - 91.

Bröms, K. (2010). *A nationwide study of asthma and allergy in Swedish preschool children: With special reference to environment, daycare, prevalence, co-occurrence and incidence*. Uppsala: Uppsala University. Digital comprehensive summaries of Uppsala dissertations from the Faculty of Medicine, 542, Acta Universitatis Upsaliensis.

Bygdeson-Larsson, K. (2010). *"Vi började se barnen och deras samspel på ett nytt sätt": Utveckling av samspelsdimensionen i förskolan, med hjälp av Pedagogisk Processreflektion*. Umeå: Umeå Universitet, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, avhandling 36.

Børhaug, K. & Lotsberg, D. Ø. (2010). Barnehageledelse i endring. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 79-94.

Carlsen, M., Hundeland, P. S. & Erfjord, I. (2010). Orchestration of mathematical activities in the kindergarten: The role of questions. I: *European Society for Research in Mathematics Education: Proceedings of the Sixth Congress of the European Society for Research in Mathematics Education*, January 28th-February 1st 2009, Lyon (France).

Danielsen, D., Kampmann, J. & Rasmussen, K. (2010). *At opbygge evaluering i pædagogisk praksis: en flerstemmig beretning om oplevelser og erfaringer med at etablere social bæredygtig evalueringspraksis i børneinstitutioner og SFO*. Roskilde: Roskilde Universitet, Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Center i Barndoms-, Ungdoms- og Familielivsforskning.

Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Børns perspektiver på sprogvurderinger i daginstitutioner*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Danmarks Evalueringsinstitut (2010). *Fokus på sprog - daginstitutioners indsatser for treårige*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Datta Gupta, N. & Simonsen, M. (2010). Non-cognitive child outcomes and universal high-quality child care. *Journal of Public Economics*, 94(1-2), 30-43.

- Edström, C. (2010). *Samma, lika, alla är unika: En analys av jämställdhet i förskolepolitik och praktik*. Umeå: Doktorsavhandlingar i Pedagogiskt arbete NR 36, Department of Science and Mathematics Education, Umeå University.
- Eivers, A. R., Brendgen, M. & Borge, A. I. H. (2010). Stability and change in prosocial and antisocial behavior across the transition to school: Teacher and peer perspectives. *Early Education and Development*, 21(6), 843-864.
- Flottorp, V. (2010). Matematisk meningsskaping i barns lek. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 95-104.
- Fransson, K. (2010). Det aktiva barnet?- En forskningsöversikt. I: Persson, S. (red.). *Barndom, lärande, ämnesdidaktik* (121-141). Malmö: Malmö högskola.
- Giske, R., Tjensvoll, M. & Dyrstad, S. M. (2010). Fysisk aktivitet i barnehagen: Et casestudium av daglig fysisk aktivitet i en avdeling med 5-åringer. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(2), 53-62.
- Gjems, L. (2010). Teachers talking to young children: Investigations to negotiate meanings in everyday conversations. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 139-148.
- Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Malmö: Malmö Studies in Educational Sciences No. 48, Malmö högskola.
- Helgesen, M. B. (2010). *Relasjonell mobbing blant jenter i barnehagen*. Høgskolen i Finnmark. (HiF-rapport 2010:4).
- Hellman, A. (2010). *Kan Batman vara rosa?: Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Göteborg: Göteborgs Universitet, Gothenburg studies in educational sciences, 299.
- Herskind, M. (2010). Changing a shared repertoire in the kindergarten: A moving process. I: Tarozzi, M. & Mortari, L. (red.). *Phenomenology and human science research today* (57-73). Bukarest: Zeta Books.
- Herskind, M. (2010). Tensions and dilemmas in body-pedagogy in kindergarten—employees' effort to transform a vocational education programme about body and movement into practice. *Sport, Education and Society*, 15(2), 187-202.
- Håkonsen, L., Lunder, T. E. & Løyland, K. (2010). *Innlemming av barnehagetilskuddet i det kommunale inntektssystemet*. Bø i Telemark: Telemarksforskning. (TF-rapport nr. 269).
- Jernes, M., Alvestad, M. & Sinnerud, M. (2010). "Er det bra eller?": Pedagogiske spenninger i møte med digitale verktøy i norske barnehager. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(3), 115-131.
- Kolås, L., Munkvold, R. & Thorshaug, A. (2010). Social interaction types experienced among preschool children (age 3-5) using touch screen technology. I: Sanchez, J. &

Zhang, K. (red.). *Proceedings of World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education (2365-2372)*. Chesapeake, VA: Association for the Advancement of Computing in Education.

Kragh-Müller, G. (2010). *Perspektiver på kvalitet i daginstitutioner*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetskole, Aarhus Universitetsforlag.

Larsen, V. (2010). *Nationale praktikker i børnehaven: Om relationen mellem forskelsstrukturer i småbørnspædagogikken og en nationalstatsorganisering*. Roskilde: Roskilde Universitet. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning.

Lind, U. (2010). *Blickens ordning: Bildspråk och estetiska lärprocesser som kulturform och kunskapsform*. Stockholm: Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete, 6. Stockholms Universitet.

Lundheim, R. & Furuset, K. (2010). Barns forestillinger om helse og sunnhet: Har barnehagens helsefokus betydning? *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 94(5), 384-395.

Markstrom, A.-M. (2010). Talking about children's resistance to the institutional order and teachers in preschool. *Journal of Early Childhood Research*, 8(3), 303-314.

Martinsen, H., Nærland, T. & Vereijken, B. (2010). Observation-based descriptions of social status in the pre-school. *Early Child Development and Care*, 180(9), 1231-1241.

Moser, T. & Martinsen, M. T. (2010). The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 457-471.

Møller, J. K. (2010). *Ledelsesroller og lederidentitet i dagtilbud under forandring: Identitetsdannelse og identitetsledelse i daginstitutioner på 0 til 6 års området*. Roskilde: Roskilde Universitet, Institut for Kommunikation, Virksomhed og Informationsteknologier (CBIT).

NIRAS & UdviklingsForum (2010). *Kortlægning og analyse af efteruddannelses- og kompetenceudviklingsmuligheder på dagtilbudsområdet*. København: Socialministeriet.

Odenbring, Y. (2010). *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar: Könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett*. Gøteborg: Gothenburg Studies in Educational Science 292, Acta Universitatis Gothoburgensis.

Pedersen, T., Koefoed-Nordentoft, N. & Olsson, J. (2010). *Aktionslæring i dagtilbud: Udvikling af pædagogers professionsviden, identitet og autonomi*. København: Professionshøjskolen UCC.

Persson, L. (2010). *Pedagogerna och demokratin: En rättssociologisk studie av pedagogers arbete med demokratiutveckling*. Lund: Lund University. Sociology of law, 33.

Riddersporre, B. (2010). Normativ styrning i förskolan: En fallstudie. *Nordisk Barnehaageforskning*, 3(3), 133-149.

- Rossholt, N. (2010). Gråtens mange ansikter: Toner og tempo i barnehagen. *Nordic Studies in Education*, 30(2), 102-115.
- Sandberg, A. & Ottosson, L. (2010). Pre-school teachers', other professionals', and parental concerns on cooperation in pre-school: All around children in need of special support: The Swedish perspective. *International Journal of Inclusive Education*, 14(8), 741-754.
- Sandseter, E. B. H. (2010). "It tickles in my tummy": Understanding children's risk-taking in play through Reversal Theory. *Journal of Early Childhood Research*, 8(1), 67-88.
- Sansolios, S. & Strand, D. (2010). *Periscope protokol*. København: Aalborg Universitet, Forskergruppen for Måltidsvidenskab & Folkesundhedsernæring. (PERISCOPE rapport, projekt no. 2006341).
- Skolverket (2010). *Perspektiv på barndom och barns lärande: En kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2010). *Stödja och styra: Om bedömning av yngre barn*. Stockholm: Skolverket.
- Skånfors, L. (2010). Tokens, peer context and mobility in preschool children's positioning work. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(2), 41-52.
- Storli, R. & Hagen, T. L. (2010). Affordances in outdoor environments and children's physically active play in pre-school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 445-456.
- Strand, D. & Sansolios, S. (2010). *Mad i børnehaver: Når ernæring bliver en smagssag*. København: Aalborg Universitet, Forskergruppen for Måltidsvidenskab & Folkesundhedsernæring. (PERISCOPE rapport, projekt no. 2006341).
- Svinth, L. (2010). Børns deltagelse i pædagogiske aktiviteter: Hverdagslivets læringsmuligheder i en børnehave. *Pædagogisk psykologisk tidsskrift*, 47(2), 149-164.
- Synodi, E. (2010). Play in the kindergarten: The case of Norway, Sweden, New Zealand and Japan. *International Journal of Early Years Education*, 18(3), 185-200.
- Thulin, S. (2010). Barns frågor under en naturvetenskaplig aktivitet i förskolan. *Nordisk Barnehageforskning*, 3(1), 27-40.
- Vallberg Roth, A.-C. & Månsson, A. (2010). Individuella utvecklingsplaner i Montessori- och Reggio Emilia-profilerade förskolor. I: Persson, S. (red.). *Barndom, lärande, ämnesdidaktik* (53-70). Malmö: Malmö högskola.
- Verstad, B., Børve, H. E. & Voll, A.-L. S. (2010). *Likestilling i barnehagen: Sluttnotat fra forsknings- og utviklingsprosjektet "Likestilling i barnehagen"*. Steinkjer: Høgskolen i Nord-Trøndelag. (Arbeidsnotat nr 232).

Verstad, B. & Voll, A.-L. S. (2010). *Barnehagestyreres arbeid med likestilling i barnehagen: Rapport fra en spørreskemaundersøkelse i Trøndelag*. Steinkjer: Høgskolen i Nord-Trøndelag. (Rapport nr. 67).

Vesteraas Danbolt, A. M., Engen, T.O., Hagen, A., Kulbrandstad, L.A., Sand, S., Speitz, H., Straume, I. & Streitlien, Å. (2010). *Opplæringstilbudet til minoritetsspråklige innen barnehage og grunnsopplæring*. Notodden: TELEMARSKFORSKING-NOTODDEN, Senter for pedagogisk forskning og utviklingsarbeid. (Rapport 01/2010).

Ärlemalm-Hagsér, E. (2010). Gender choreography and micro-structures: Early childhood professionals' understanding of gender roles and gender patterns in outdoor play and learning. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(4), 515-525.